

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEKÖĞRETİMDE AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM
FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK
KÜTÜPHANE HİZMETLERİ

Tuğba BİRKİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ

Çankırı – 2024

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEKÖĞRETİMDE AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM
FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK
KÜTÜPHANE HİZMETLERİ

Tuğba BİRKİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ

ankırı – 2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	iv
TEZ KABUL VE ONAY	v
ÖNSÖZ	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
KISALTMALAR	ix
TABLO LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Konu.....	1
1.2. Amaç	2
1.3. Önem.....	4
1.4. Yöntem.....	6
1.5. Kapsam ve Sınırlılık.....	8
1.6. Kavramsal çerçeve	10
2. AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİME KURAMSAL BAKIŞ	14
2.1. Açık ve Uzaktan Eğitime Kavramsal Bakış.....	14
2.1.1. Açıklık Kavramı.....	15
2.1.2. Uzaktan Eğitim Kavramı.....	16
2.1.3. Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi	17
2.1.3.1. Dünyada Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi	21
2.1.3.2. Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi	24
2.1.4. Uzaktan Eğitim Yöntemleri	26
2.1.5. Açık ve Uzaktan Eğitim	29
2.2. Yükseköğretimde Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları.....	32
2.2.1. Yükseköğretimde Dünyada Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları	32
2.2.1.1. İngiltere	32
2.2.1.2. Almanya	34
2.2.1.3. İspanya	35
2.2.1.4. Finlandiya.....	35
2.2.1.5. Fransa	36
2.2.1.6. Amerika.....	36
2.2.1.7. Japonya.....	38
2.2.1.8. Avusturalya	39
2.2.2. Yükseköğretimde Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları.....	39
2.2.2.1. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi	40
2.2.2.2. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi	44
2.2.2.3. Atatürk Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi	45
3. YÜKSEKÖĞRETİMDE UZAKTAN KÜTÜPHANE HİZMETLERİ	46
3.1. Yükseköğretimde Kütüphane Hizmetleri.....	46

3.1.1. Teknik Hizmetler	47
3.1.1.1. Seçme	47
3.1.1.2. Sağlama	48
3.1.1.3. Tanımlama/Düzenleme	50
3.1.2. Kullanıcı Hizmetleri.....	50
3.1.2.1. Danışma Hizmetleri	51
3.1.2.2. Ödünç Verme Hizmeti	51
3.1.3. Yükseköğretimde Uzaktan Kütüphane Hizmetleri	52
3.1.3.1. Kütüphane Kataloğu.....	53
3.1.3.2. E-kaynaklara Uzaktan Erişim	54
3.1.3.3. Kütüphanelerarası İş Birliği	55
3.1.3.4. Kurumsal Akademik Arşiv Sistem.....	56
3.1.3.5. Çevrimiçi Uzman Desteği.....	57
3.1.3.6. Kullanıcı Eğitimleri.....	57
3.1.3.7. Dijitalleştirme.....	58
3.2. Yükseköğretimde Dünyada Uzaktan Kütüphane Hizmetleri Uygulamaları	58
3.2.1. British Open University	58
3.2.2. University of London	59
3.2.3. FernUniversitat.....	59
3.2.4. Washington State University.....	60
3.2.5. The University of Iowa	60
3.2.6. University of Kentucky	61
3.3. Yükseköğretimde Türkiye’de Uzaktan Kütüphane Hizmetleri Uygulamaları.	61
4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME.....	63
4.1. Katılımcıların Özellikleri	64
4.2. Açık ve Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Kütüphane Kullanımı	67
4.3. Kütüphane Hizmetleri Farkındalığı.....	68
4.4. Kütüphane Web Sitesi/Hizmetleri ile İlgili Görüşler.....	70
4.4.1. Kütüphane Web Sitesi ile İlgili Görüşler	70
4.4.2. Kütüphane Kataloğu ile İlgili Görüşler.....	73
4.4.3. Kütüphane Personeli ile İlgili Görüşler.....	74
4.4.4. Kütüphane Mobil Arayüzü ile İlgili Görüşler	75
4.4.5. Kütüphane Duyuruları ile İlgili Görüşler.....	77
4.5. Kullanıcı Beklentileri	79
4.5.1. Kütüphane Hizmetlerinden Yararlanma Beklentisi	79
4.5.2. Basılı Kaynakların Dijitalleştirilmesi ile İlgili Beklentiler	84
4.5.3. Kütüphaneler Arası Ödünç Hizmeti ile İlgili Beklentiler	85
4.5.4. Kütüphane Hizmetlerine Yönelik Diğer Beklentiler.....	86
5. TARTIŞMA	91
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	94
KAYNAKÇA	103
EKLER.....	122

ÖZGEÇMİŞ.....	128
---------------	-----

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Yükseköğretimde Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Kütüphane Hizmetleri* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

... / ... / 201..

İmza

Tuğba BİRKİN

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tuğba BİRKİN tarafından hazırlanan *Yükseköğretimde Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Kütüphane Hizmetleri* başlıklı bu çalışma, 29.12.2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliğiyle* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Bilgi ve Belge Yönetimi* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEVMEZ	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Ali KAVAK	İmza:

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 28/123/ 2023 tarih ve 2023/55-05 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca her zaman beni destekleyen ve kendimden emin adımlarla yürümeme yardımcı olan, çalışmanın her aşamasında engin bilgi ve öneriyle çalışmama katkı sağlayan danışmanım ve değerli hocam Prof. Dr. Hüseyin Odabaş'a;

Tezin yazım aşamasında ve tashihinde bana her zaman maddi manevi destek olan, moral motivasyon sağlayan, bilgi ve önerisiyle çalışmama katkı sağlayan kıymetli hocam Arş. Gör. Ertuğrul Burak Eroğlu'na, çalışmanın son şeklinin verilmesinde önerisiyle katkıda bulunan Uğur Donbay'a;

Tez savunma jürisinde yer almayı kabul ederek çalışmamın niteliğinin artması konusunda bilgi ve tecrübelerini paylaşan çok değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Hasan Sevmez'e ve Dr. Öğr. Üyesi Ali Kavak'a

Bu yüksek lisans tezimi tamamlamamda bilgi ve tecrübeleriyle katkılarını hiçbir zaman esirgemeyen Öğr. Gör. Burak Beygirci'ye ve Öğr. Gör. Ülkü Özgüven Ceylan'a, moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan çalışma arkadaşlarıma;

Teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her anında yanımda olan ve arkamda duran beni her zaman destekleyen aileme, bu bölümü tercih etmemden bugüne kadar gelmeme vesile olan ve bugünleri görmesini istediğim rahmetli biricik abim Selim Birkin'e;

Şükranlarımı sunarım.

....../....../ 201..

Tuğba BİRKİN

ÖZET

Tezin Başlığı : Yükseköğretimde Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi
Öğrencilerine Yönelik Kütüphane Hizmetleri
Tezin Yazarı : Tuğba BİRKİN
Danışman : Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ
Anabilim Dalı : Bilgi ve Belge Yönetimi
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi :

Araştırmanın merkezi konumunda olan üniversite kütüphaneleri, kullanıcısı olan herkese hizmet vermekle yükümlü kurumlardır. En geniş kullanıcı kitlesi öğrenciler olan üniversite kütüphaneleri, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla da kritik bir rol oynamaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlayabilmek için sadece örgün eğitim öğrencilerine değil açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine de hizmetler sunması beklenmektedir. Bu nedenle çalışmada, açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bilgi gereksinimlerini karşılarken kütüphaneden yararlanıp yararlanmadıkları ve kendilerine sunulan hizmetlere yönelik farkındalık saptamaları yapılmıştır. Aynı zamanda kütüphanelerin bu gruba yönelik hizmetler geliştirip geliştirmediği ve bu öğrencilere yönelik kütüphane hizmetleri konusunda farkındalık kazandırma çalışmaları yapıp yapmadığı irdelenmiştir. Bu çerçevede söz konusu kullanıcıların deneyimlerini içeren veriler anket uygulamasıyla derlenmiş ve analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sunulan kütüphane hizmetleri konusunda farkındalıklarının düşük olduğu görülmüştür. Kütüphanelerin de bu öğrenci grubuna yönelik çalışmalar yapması gerektiği ortaya konulmuştur. Çalışma, açık ve uzaktan eğitim öğrencileriyle söz konusu üniversite kütüphanelerinin eksikliklerini ortaya koymakla birlikte kütüphanelerin bu alandaki rolünü güçlendirmeye yönelik öneriler de sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Açık ve Uzaktan Eğitim, Açıköğretim, Kütüphane Hizmetleri, Uzaktan Kütüphane Hizmetleri

ABSTRACT

Thesis Title : Library Services for Open and Distance Education Faculty Students in Higher Education
Author : Tuğba BİRKİN
Supervisor : Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ
Department : Information and Document Management
Thesis Type : Master's Thesis
Date :

The university libraries, positioned as central hubs for research, bear the responsibility of extending services to all users. Given that students form the largest demographic, university libraries play a pivotal role in fostering equal educational opportunities. To ensure educational equity, it is imperative that these libraries not only cater to traditional education students but also extend their services to those engaged in open and distance learning programs. Consequently, this study endeavors to explore whether open and distance learning students actively utilize library services to fulfill their information needs, while also assessing their awareness of the available services. Additionally, the research delves into whether libraries are tailoring specific services for this particular group and engaging in awareness-building activities concerning library services. To gather insights into the experiences of open and distance learning students, data was collected and analyzed through a comprehensive survey. The results reveal a notable lack of or low awareness among students regarding the array of library services available to them. The study underscores the necessity for libraries to take proactive measures in addressing the unique requirements of open and distance learning students. While illuminating the existing challenges within university libraries concerning this student demographic, the study puts forth recommendations aimed at fortifying the role of libraries in supporting open and distance learning initiatives.

Keywords: Open and Distance Education, Open Education, Library Services, Distance Library Services

KISALTMALAR

ACRL	Association of College and Research Libraries
ANKOS	Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu
AÖF	Açıköğretim Fakültesi
AUZEF	Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi
ARL	Association of Research Libraries
BITNET	Because It's Time Network
CNED	Centre National d'Enseignement a Distance
EĞİTEK	Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
FADE	Finlandiya Uzaktan Eğitim Merkezi
FIED	Federation Interuniversitaire de l'Enseignement a Distance
IBM SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
ILL	Interlibrary Loan
IP	Internet Protocol Address
JMOOC	Japonya Kitleli Açık Çevrimiçi Eğitim Teşvik Konseyi
KAÇD	Kitleli Açık Çevrimiçi Dersler
KİTS	Kütüphanelerarası İşbirliği Takip Sistemi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
NUCEA	Ulusal Yüksek Öğrenim Birliği
OPAC	Online Public Access Catalog
RILES	Öğrenme ve Eğitim Stratejileri Araştırma Enstitüsü
STOU	Sukhothai Thammathirat Open University
TÜBESS	Türkiye Belge Sağlama ve Ödünç Verme Sistemi
UCLA	University of California Extension
UNED	National University for Distance Education
ULAKBİM	Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi
YAYKUR	Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu
VPN	Virtual Private Network
WSU	Washington State University

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 4.1: Katılımcıların özellikleri.....	64
Tablo 4.2: Üniversite bazında program türü	65
Tablo 4.3: Tercih sebepleri	66
Tablo 4.4: Fiziksel olarak yararlanma.....	67
Tablo 4.5: Yaş durumuna göre kütüphanelerden yararlanma	68
Tablo 4.6: Kütüphane hizmetleri farkındalığı.....	69
Tablo 4.7: Kütüphane web sitesinin üniversite kategorisine göre görüşleri	71
Tablo 4.8: Üniversite bazında kütüphane web tasarımı	72
Tablo 4.9: Kütüphane kataloğu	73
Tablo 4.10: Kütüphane personeli	75
Tablo 4.11: Kütüphane mobil arayüzü.....	76
Tablo 4.12: Kütüphane duyuru hizmeti	78
Tablo 4.13: Kütüphane hizmetlerinden yararlanma.....	80
Tablo 4.14: Kütüphane hizmetlerinden uzaktan yararlanma	81
Tablo 4.15: Kütüphane duyuru hizmeti	82
Tablo 4.16: Çevrimiçi/yüz yüze eğitimler	83
Tablo 4.17: Dijitalleştirme hizmeti	84
Tablo 4.18: Kütüphaneler arası ödünç hizmeti	86
Tablo 4.19: İkili anlaşmalar	87
Tablo 4.20: Diğer kurumlarla anlaşmalar	88
Tablo 4.21: Sınav dönemlerinde ders çalışma	89
Tablo 4.22: Dijital kütüphane hizmeti	90

1. GİRİŞ

1.1. Konu

Kütüphaneler herhangi bir ayırım gözetmeksizin toplumun her kesimine hizmet sağlamakla yükümlü olan kurumlardır (Polat ve Akkaya, 2018). Üniversite kütüphaneleri, üniversite mensupları olan öğrenci, akademik ve idari personele akademik araştırmalarını desteklemek ve bilgi gereksinimlerini gidermek için bilgi hizmetleri sağlayan kurumlardır. Bu kurumlar kullanıcılarının doğru ve güvenilir bilgilere erişimi için rehberlik ve bilgi hizmetleri sunmaktadır. Aynı zamanda akademik gelişimlerini başarılı bir şekilde tamamlamaları için bilgi ve becerilerini geliştirici faaliyetler yapmaktadır. Ayrıca üniversite kütüphaneleri, teknolojik imkânlar sunarak sessiz ve etkili bir çalışma ortamı oluşturmaktadır. Böylelikle öğrencilere akademik çalışmalarını yürütebilecekleri uygun bir zemin sağlarken aynı zamanda dijital kaynaklara da erişim imkânı sağlamaktadır. Öğrenciler bu sayede bilginin elde edilmesi ve işlenmesinde teknolojinin sağladığı avantajlardan faydalanabilmektedir.

Eğitimin destekleyicisi konumunda olan kütüphaneler, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla kritik bir rol oynamaktadır. Eğitim hakkının evrensel olduğu ve eğitimden yararlanmada eşitliğin çağdaş toplumların temel unsurlarından biri olarak kabul edildiği görülmektedir (Tezcan, 2020, s.131). Bu nedenle fırsat eşitliği, kaynaklara erişme ve bu kaynaklardan yararlanma konusundaki eşitliği ifade etmektedir (Tan, 1987, s.251). Eğitim sisteminin önemli bir bileşeni olan kütüphaneler de kullanıcısı olan herkesin bilgiye erişimini sağlamakla sorumludur. Bunun için hedef kitlesi olan herkese eşit fırsatlar sunmalıdır. Bu bağlamda üniversite kütüphaneleri eğitimde fırsat eşitliğini sunabilmek adına örgün eğitim gören öğrencilere sunduğu hizmetlerin aynısını açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine de sağlamakla mükelleftir. Bununla birlikte artan ve çeşitlenen uzaktan eğitim olanaklarına paralel üniversite

kütüphanelerinin de söz konusu kullanıcı kitlesini kapsayacak şekilde hizmet portföyünü güncellemesi gerekmektedir.

Çalışmanın temel odağı, açık ve uzaktan eğitimin yapısı ve özellikleriyle birlikte açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik kütüphane hizmetlerinin genel durumu ve üniversite kütüphanelerinde sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerini belirlemektir. Araştırma kapsamında, açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bilgi ihtiyaçlarını karşılarken kütüphanelerden ne ölçüde yararlandıkları ve mevcut kütüphane hizmetlerine ilişkin algıların neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın amacı, açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesine dair kullanıcı grubunun ihtiyaç, beklenti ve farkındalık düzeylerini ortaya koymaktır. Aynı zamanda kütüphanelerin açık ve uzaktan eğitim öğrencileri için hizmetler geliştirip geliştirmediği ve bu öğrencilere yönelik kütüphane hizmetleri konusunda farkındalık kazandırma çalışmaları yapıp yapmadığı hususlarında veriler toplanmış ve çeşitli yönleriyle yansıtılmıştır. Bu çerçevede söz konusu kullanıcıların deneyimlerini içeren veriler anket uygulamasıyla derlenmiş ve analiz edilmiştir. Bu değerlendirme ile kütüphanelerin, açık ve uzaktan eğitim gören öğrencilerini de hesaba katan bir yaklaşım benimsemesine yönelik planlama ve tasarım adımları atılması hedeflenmektedir. Bu öğrenci grubuna yönelik bilgi hizmetlerinin artmasıyla birlikte, daha fazla öğrencinin kütüphane kaynaklarına erişimini ve araştırma yapma isteğini artıracakı öngörülmektedir.

1.2. Amaç

Üniversite kütüphaneleri, elinde bulundurduğu bilgi kaynakları ve verdiği bilgi hizmetleri ile üniversite mensuplarının araştırma sürecine önemli ölçüde destek veren kurumlardır. Üniversite kütüphanelerinin hitap ettiği en geniş kitle ise öğrencilerdir. Gerek eğitim-öğretim hayatlarında gerekse bireysel araştırmalarına ve kişisel gelişimlerine yönelik olarak öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla çeşitli faaliyetler yürüten üniversite kütüphanelerinin; örgün öğretimde olduğu kadar açık ve uzaktan öğretim öğrencilerine de uygun hizmetler geliştirmesi ve sunması

beklenmektedir. Eğitimde fırsat eşitliğini sunabilmek adına açık ve uzaktan öğrenim öğrencilerinin üniversite kütüphanesinden örgün öğrenim öğrencilerine sunulan hizmetlere yakın düzeyde hizmet almasına yönelik ürün ve hizmet performansının geliştirilmesi gerekmektedir.

Çalışmanın temel amacı, açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bilgi gereksinimlerini karşılarken üniversitelerinin kütüphanelerine ve kendilerine sunulan hizmetlere yönelik farkındalıklarını ortaya çıkarmayı ve söz konusu kütüphanelerin bu öğrencilere yönelik hizmetleri saptamayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın alt amaçları ise;

- Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bilgi gereksinimlerini karşılarken kütüphaneden yararlanıp yararlanmadıklarını;
- Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphane hizmetlerinin çeşitliliği konusundaki farkındalığa sahip olup olmadıklarını;
- Üniversite kütüphanelerinin bu öğrencilere yönelik kütüphane hizmetleri konusunda farkındalığını arttıracak çalışmalar yapıp yapmadığını ortaya koymaktır.

Araştırmanın temel sorunu, üniversite kütüphanelerinde açık ve uzaktan öğrenim öğrencilerinin bilgi gereksinimlerinin hizmet politikalarında temel sorumluluk alanlarından birini oluşturup oluşturmadığı hususunun bilinmemesidir. Bu minvalde açık ve uzaktan eğitim veren üniversitelerde kütüphane hizmetlerinin diğer üniversite kütüphanelerine kıyasla hizmetlerinin söz konusu kitlenin gereksinimlerini onların özel durumunu da kapsayacak şekilde ‘uzaktan’ ölçütüne eşdeğer şekilde daha gelişmiş olması beklenir bir durumdur. Günümüze kadar Türkiye’de konuya açıklık kazandıracak araştırmaların yapılmamış olması, bu araştırmanın yürütülmesindeki temel esaslardan birini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine üniversite kütüphaneleri ve bunların sunduğu hizmetler bağlamında bazı sorular sorularak konu hakkında durum saptaması yapmaya yönelik veriler derlenmeye çalışılmıştır.

- Açık ve uzaktan eğitim öğrencileri bilgi gereksinimlerini karşılarken kütüphaneden yararlanmakta mıdır?
- Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphane hizmetleri konusunda farkındalıkları ne düzeydedir?
- Üniversite kütüphaneleri açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphane hizmeti konusunda farkındalık kazanması için çalışmalar yapmakta mıdır?
- Açık ve uzaktan eğitim öğrencileri bağlı bulundukları üniversite kütüphanesinin web sitesinden yararlanmakta mıdır ve yeterli bulmakta mıdır?
- Açık ve uzaktan eğitim öğrencileri kütüphane hizmetlerinden yararlanma konusunda istekli midir?
- Açık ve uzaktan eğitim öğrencileri bilgi kaynaklarının dijitalleştirilerek kendilerine ulaştırılmasını talep etmekte midir?
- Açık ve uzaktan eğitim öğrencileri kendi ya da diğer üniversite kütüphanesinden ödünç kaynak alımına istekli midir?
- Açık ve uzaktan eğitim öğrencileri üniversitelerinin başka bir üniversite ile ikili iş birliğini geliştirerek onlardan da yararlanmayı talep etmekte midirler?

1.3. Önem

Üniversite kütüphaneleri hedef kitlesi olan her kullanıcıya herhangi bir ayırmda bulunmadan ve fırsat eşitliğini gözeterek hizmet sağlaması gereken bilgi merkezlerinden biridir. Bu nedenle üniversite kütüphanelerinin kullanıcı grupları arasında yer alan açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin de bilgi gereksinimlerini karşılaması ve bu amaç doğrultusunda hizmetler tasarlaması son derece önemlidir. Bu konu üzerinde yürütölen çalışmalar daha çok uzaktan kütüphane hizmetlerini öğrenci bakış açısıyla ele alan ve uzaktan eğitim öğrencileri için uzaktan kütüphane hizmetlerine odaklanan çalışmalardır. Bu çalışmalardan bazılarına değinilmesinde

yarar bulunmaktadır. Abate (1998)'nin yapmış olduğu Nova Güneydoğu Üniversitesi'nin uzaktan eğitim öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılamadaki rolü çalışmasında üniversite, elektronik ve basılı kaynakları birleşik bir bilgi dağıtım sistemine entegre ederek bir kütüphane hizmet modeli önermiştir. Bu hizmet modeliyle kütüphane ve kütüphaneci merkeze yerleştirilmiş ve öğrenciler ise teknolojik gelişmelerin çevresine alınmıştır. Bu model ile kütüphanecilerin teknolojik gelişmelerle yeni roller üstleneceğı üzerinde durulmuştur (Abate, 1998, s.1-161). Uzaktan kütüphane hizmetlerini öğrenci bakış açısıyla ele alan çalışmalar ise, kütüphanelerin örgün eğitim öğrencileri gibi eş değer bir hizmet sunması gerektiğini vurgulamaktadır. Geleneksel ve uzaktan kütüphane hizmetlerine ilişkin algı ve tutumların araştırıldığı diğeri bir çalışmada geleneksel kütüphane hizmetleriyle uzaktan kütüphane hizmetlerinin öğrenciler tarafından benzer bir şekilde algılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun temel nedeninin de öğrencilerin üniversite deneyimine sahip olması olmuştur (Blackman, 2003, 1-131).

Literatüre bakıldığında Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bilgi gereksinimlerini karşılarken kütüphanenin rolünü ele alan Odabaş ve Odabaş (2009)'ın çalışmasında, uzaktan eğitim programları için geliştirilen hizmetler ve Türkiye'de üniversite kütüphanelerinin mevcut durumu değerlendirilmiştir. Bu konuyu daha ayrıntılı ele alan bir çalışmanın olmadığı belirlenmiştir. Bu bakımdan bu çalışmayı özgün ve önemli kılan nitelikler şu şekilde sıralanabilir:

- Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bilgi gereksinimlerini bilgi hizmeti sunma konusunda hangi düzeyde gördüklerinin saptanması;
- Söz konusu grubun eğitimleri boyunca kütüphaneden yararlanıp yararlanmadıklarını ortaya çıkarılması
- Söz konusu öğrencilerin kütüphane hizmetleri konusunda farkındalık düzeylerinin belirlenmesi;
- Üniversite kütüphanelerinin bu öğrencilere yönelik sunduğı genel ve özel hizmetlerin saptanması;
- Üniversite kütüphanelerinin söz konusu öğrencilerin kütüphane hizmetlerinden daha yoğun yararlanmasını ve farkındalıklarının

arttırılmasını sağlayan çalışmalar yapıp yapmadığının ortaya çıkarılmasıdır.

Bu alışma ile kütüphanelerin hizmet plan ve tasarımında açık ve uzaktan eğitim öğrencilerini de göz önünde bulunduracağı bir yaklaşım benimsemesi öngörülmektedir. Zaman içerisinde bu gruba yönelik bilgi hizmetlerinin artmasıyla birlikte, grup içerisinden kütüphane kullanmaya ve araştırma yapmaya; dolayısıyla öğrenmeye istekli daha fazla öğrencinin ortaya çıkacağı düşünölmektedir.

1.4. Yöntem

Bu çalışmada, araştırma verilerinin toplanması, değerlendirilmesi ve sonuçların sunulmasında betimleme yönteminden yararlanılmıştır. Betimleme yöntemi, Kaptan (1998, s.59)’a göre “olayların, olguların, nesnelerin, kurumların veya çeşitli durumların ne oldukları veya belli özelliklerinin neler olduğunun ortaya çıkarılma işlemidir”. Bir konuyu daha iyi anlamak, konuyla ilgili verileri toplayıp değerlendirme ve sonuçların sunulmasında yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Mevcut olan durumları daha önceki durum ve koşullarla ilişkilendirerek durumlar arasındaki etkileşimi açıklamaya çalışmaktadır.

Araştırmada, ilk olarak açık ve uzaktan eğitim konusu açık öğretim bağlamında ele alınmıştır. Bununla beraber açık ve uzaktan eğitim uygulamalarına yer verilmiştir. Araştırmada birincil verilere yönelik durum değerlendirmesi yapabilmek için veri toplama tekniklerinden “anket (sormaca) tekniği” kullanılmıştır. Anket tekniği “kalem, kâğıt yoluyla objenin, bireyin ya da grubun kendisi hakkında bilgi vermesi şeklidir (Kaptan, 1998, s. 138)”. Kısaca konuyla ilgili soruların yer aldığı birinci kaynaktan veri toplamaktır.

Anket formunun içerik ve biçimsel esaslarının oluşturulmasında kısmen Tipton (2002), Bulgan (2002), Blackman (2003), Tyler (2010) ve Koca (2023)’nın tez

alışmalarından yararlanılmıştır. Form 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm demografik bilgiler (1-13), ikinci bölüm uzaktan kütüphane hizmetleri farkındalığı (14-25), üçüncü bölüm kütüphane hizmetlerini değerlendirme (26-33), dördüncü bölüm kullanıcı beklentileriyle (34-44) ilgili kapalı ve açık ulı sorulardan oluşmaktadır. Anketin nc bölümünü anketin yirmi birinci sorusu olan “Kayıtlı olduğunuz niversitenin kütüphanesinden dijital/elektronik hizmetlerinden hiç yararlandınız mı?” sorusuna “evet” cevabını veren 84 katılımcı yanıtlamıştır. Anketin nc ve dördüncü bölümünde 5’li likert leği kullanılmıştır. Beşli Likert leğinde “kesinlikle evet, evet, kısmen, hayır, kesinlikle hayır” tercihlerinden oluşan seçenekler kullanılmıştır.

Anket soruları literatürde konunun önemli alanlarının tespiti ve bunlar üzerinde yapılan gözlemler neticesinde oluşturulmuş ve oluşturulan sorular alana hkim uzman kişilerin görüşleri ile nihayetlendirilmiştir. Anket formunun güvenilirliğini test etmek, eksikliklerini belirlemek amacıyla 18-22 Ağustos 2023 tarihinde 18 kişiye bir pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonucunda öğrenim görmekte oldukları program sorusu açık ulı soruya çevrilmiş ve bazı sorular anketten çıkarılarak ankete son şekli verilmiştir. Anket formunun güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla Cronbach’s Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Güvenirlik analizi için IBM SPSS Statics 23 (Statistical Package for he Social Sciences) programı kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından Cronbach’s Alpha katsayısının 0,8 ve üzeri olmasının anket formunun yüksek düzeyde güvenilir olduğunu gösterdiği bildirilmiştir (Uzunsakal ve Yıldız, 2018). Elde edilen sonuçlara göre anket formunun Cronbach’s Alpha değeri 0,87 olarak bulunmuştur. Bu da anket formunun belirtilen katsayı sınırına göre olduğa yüksek düzeyde güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu anket 2023-SBB-0507 numaralı başvuru kapsamında Bartın Üniversitesi Bilimsel Etik Kurulu’nun 17.08.2023 tarihli ve 17 numaralı toplantısında “araştırma için etik sorun oluşturabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmadığından etik kurul onay belgesinin verilmesine karar verilmiştir” olarak değerlendirilmiştir (Ek 1).

Araştırmanın evrenini Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi 1.864.160 (bir milyon sekiz yüz altmış dört bin yüz altmış), İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan

Eğitim Fakültesi 539.619 (beş yüz otuz dokuz bin altı yüz on dokuz), Atatürk Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi'nde 422.271 (dört yüz yirmi iki bin iki yüz yetmiş bir) 2023 yılında okuyan aktif öğrenciler oluşturmaktadır (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2023). Örneklem alma yöntemlerinden rastlantısal örnekleme yöntemi kullanılmış ve örneklem grubu ise Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004, s. 49-50)'ın bilimsel anketler için örneklem sayılarını hesaplayan program üzerinden %95 güven düzeyinde hesaplanmıştır. Bu programa göre örneklem en az 384 kişi olarak belirlenmiş ve ankete 409 kişi katılım sağlayarak belirlenen bu sayının üzerinde bir örneklem grubundan veri toplanmıştır.

Araştırmada web üzerinden verilerin toplanmasına ve değerlendirmesine imkân veren anket programı “surveey” veri toplama sitesinden yararlanılmıştır. Anket uygulaması 01.09.2023-30.09.2023 tarihleri arasında yapılmıştır. Öğrencilere e-posta ve facebook gibi sosyal medya platformlarından ulaşılarak ankete katılım sağlatılmıştır. Anket verilerinin analizi için IBM SPSS Statics 23 paket programı kullanılmıştır.

1.5. Kapsam ve Sınırlılık

Toplumda fırsat eşitliğini sağlamayı hedefleyen ve eğitimi destekleyen kurumlar arasında öne çıkan kütüphaneler, bilgi kaynaklarının sağlanması ve bu kaynaklara erişimi kolaylaştırma misyonunu üstlenen kuruluşlardır. Üniversite kütüphaneleri sunduğu hizmetleri hedef kitlesine eşit bir şekilde sunmalıdır. En büyük kullanıcı kitlesi olan öğrencilerin bilgiye eşit şekilde erişmelerini sağlamalıdır. Örgün eğitim alan öğrencilere sunduğu bilgi hizmetlerini açık ve uzaktan eğitim gören öğrencilere de sunma görevini üstlenmelidir. Watson (2000)'ın yapmış olduğu çalışmada kütüphanelerin uzaktan kütüphane hizmetleri sağlamak için teknoloji kullanımını genişlettikleri ve yeni hizmet sunum modelleri geliştirdiklerini belirtmiştir. Ayrıca uzaktan öğrenen içinde kolaylaştırıcı kurumsal bir felsefe geliştirmeleri gerektiğini vurgulamıştır (Watson, 2000, s.19-22). Black (2003) 'ın çalışmasında kütüphane hizmetlerinin uzaktan olmasıyla birlikte uzaktan eğitim gören öğrencilerin bilgiye erişimi ve yaşam boyu öğrenmeye katılma fırsatları arttığı gözlemlenmiştir (Black,

2003, s.45-62). Türkiye’de ise açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik yükseköğrenim düzeyinde kütüphane hizmetleriyle ilgili yeterli çalışmalar bulunmamaktadır.

Çalışmada açık öğretim ve uzaktan eğitim kavramının zaman içinde anlam farklılıklarının kaybolması ve bu kavramların iç içe geçmesi nedeniyle “açık ve uzaktan eğitim” ifadesi kullanılmıştır. Konuyu anlamak ve değerlendirebilmek için birincil ve ikincil kaynaklar kullanılmıştır. Konuyu teorik özellikleriyle değerlendirebilmek için öncelikle literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında açık ve uzaktan eğitim kavramı açıklanarak kavramın tarihçesi ve yöntemlerinden bahsedilmiştir. Dünyada ve Türkiye’de açık ve uzaktan eğitimin gelişimine dair bilgiler verilip dünyada ve Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulayan yükseköğretim kurumlarının çalışmaları irdelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde yükseköğretimde uzaktan kütüphane hizmetleri konusu irdelenip uzaktan kütüphane hizmeti uygulayan kütüphane uygulamalarına yer verilmiştir.

Çalışmanın geniş kapsamı bazı sınırlılıkların getirilmesini kaçınılmaz kılmıştır. Bu sınırlılıklar ile araştırma bölümlerinin her birine ayrı bir çerçeve çizilmiştir. Bu çerçeveler sayesinde;

- Açık ve uzaktan eğitim konusunun kapsamı açık öğretim kavramıyla sınırlandırılmak üzere boyutlandırılmıştır.
- Açık ve uzaktan eğitim kavramı, bir kuruma kayıtlı olan öğrencilerin iletişim teknolojileri aracılığıyla aldığı eğitim sistemi olan açık öğretim sistemine odaklanmaktadır.
- Dünyadaki uygulamalar uzaktan eğitim kapsamında ele alınarak sınırlandırılmıştır.
- Türkiye’de ise açık ve uzaktan eğitim veren üniversiteler açık öğretim fakülteleri bağlamında sınırlandırılmıştır. Bu üniversiteler ise YÖK’ün onayı ile yalnızca üç üniversitede yaşama geçirildiği için araştırma kapsamı bu üç üniversiteyle sınırlıdır. Bunlar; Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesidir.

1.6. Kavramsal çerçeve

Üniversite kütüphaneleri, fırsat eşitliği ilkesini benimseyerek hedef kitlesi olan kullanıcılara hizmet vermekle görevli kurumlardır. Bu nedenle açık ve uzaktan eğitim öğrencileri gibi farklı kullanıcı gruplarına hizmetler geliştirmesi gerekmektedir. Literatür incelendiğinde açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında kütüphanenin önemini ele alan yeterli bir çalışmanın olmadığı gözlenmiştir. Bu nedenle literatürde bazı çalışmalar uzaktan kütüphane hizmetlerini kullanıcı bakış açısıyla ele almıştır (Hines, 2013, s.215-227; Ritterbush, 2014, s.26-36; Tobias ve Blair, 2015, s.148-156; Mensah ve Afful-Arthur, 2019, s.37-45; Mubofu ve Malekani, 2021, s. 267-279). Bazıları ise uzaktan eğitim öğrencileri için uzaktan kütüphane hizmetlerine odaklanmıştır (Çelik,1998, s.104-109; Çukadar ve Çelik, 2003, s.31-42; Yang, 2005, s.92-95; Odabaş ve Odabaş, 2009, s.83-103; Huwiler, 2015, s.275-288).

Çelik (1998) “Uzaktan eğitim ve kütüphanecilik” adlı çalışmasında yaşanan teknolojik gelişmelerin eğitim sisteminde zaman ve mekân kısıtlamalarını ortadan kaldıracığından ve kütüphanecilik uygulamalarının da sürekli eğitim ihtiyacını karşılaması gerektiğini vurgulamaktadır. Kütüphanecilik bölümleri ve derneklerinin bir araya gelerek teknolojik çağın gerisinde kalmadan zaman ve mekân engelini aşarak hizmetler geliştirilmesi gerektiğinden bahsetmektedir (Çelik, 1998, s.104-109).

Çukadar ve Çelik (2003)’in çalışmasında uzaktan eğitim gören bireylerin bilgi gereksinimlerini karşılanması için geliştirdikleri hizmet türlerine odaklanmıştır. Ayrıca bilgi kaynaklarının elektronik ortama aktarılmasıyla oluşturulan sanal kütüphaneler de tanıtılmaktadır. Uzaktan eğitim gören öğrencilerin bilgi ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanabilmesi amacıyla bilgi uzmanlarına yönelik öneriler de sunulmaktadır (s.31-42).

Yang (2005) çalışmasında ABD’deki uzaktan eğitim kütüphanecilerini ve uzaktan kullanıcılara sağlanan kütüphane hizmetlerini değerlendirmiştir. Araştırma

Amerika’da Araştırma Kütüphaneleri Birliği’nin (Association of Research Libraries (ARL)) uzaktan kütüphane hizmetlerini ölçen bir anket yapmıştır. Anket sonucunda ARL bünyesindeki kütüphanelerin uzaktan eğitim öğrencilerine ücretsiz belge teslimi, kütüphaneler arası ödünç hizmeti gibi hizmetler sunduğu gözlemlenmiştir. Ancak kütüphanecilerin uzaktan kütüphane hizmetlerini ACRL standartlarına ve yönergelerine uygun bir şekilde sunmalarına rağmen, fakültelerle iş birliği eksikliği ve uzaktan eğitim merkezlerinin etkili bir ofise sahip olmaması gibi nedenlerle kullanıcılara erişimde bazı aksaklıklar yaşandığı tespit edilmiştir (s.92-95).

Odabaş ve Odabaş (2009)’ın çalışmasında bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişimlerin üniversite kütüphanelerinin hizmet alanlarının genişlemesinde rol oynadığı üzerinde durmuştur. Bu çalışmada ACRL tarafından hazırlanan Uzaktan Öğrenim Kütüphane Hizmetleri Rehberi” baz alınarak uzaktan eğitim programları için geliştirilen hizmetler ele alınmış ve Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinin durumu değerlendirilmiştir (s.83-103).

Hines (2013) tarafından yürütülen çalışma, uzaktan eğitim alan akademik kadronun kütüphane hizmetlerine yönelik taleplerini ve beklentilerini incelemiştir. Bu bağlamda, uzaktan eğitim veren fakültelerin kütüphane hizmetlerinden bekledikleri faydalar ve ihtiyaçlar detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Çalışma, öncelikle hizmetlerin kullanıcılar tarafından fark edilmesi için etkin duyuru mekanizmalarının geliştirilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Ayrıca, uzaktan kütüphane hizmetlerine yönelik eğitim programlarının düzenlenmesinin önemini de vurgulamaktadır. Bu eğitimler aracılığıyla, kullanıcıların bu hizmetlerden en verimli şekilde yararlanabilmesi için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Araştırmada ileri sürülen öneriler arasında, eğitim programlarına ek olarak, broşürler, konu kılavuzları ve çevrimiçi öğreticiler gibi kaynakların oluşturulması da yer almaktadır. Bu materyaller, kullanıcıların kütüphane kaynaklarına daha etkin bir şekilde erişebilmeleri için rehberlik sağlayacaktır. Sonuç olarak çalışma, kullanıcı farkındalığının artırılmasının ve uzaktan eğitim fakültesi ile iş birliğinin güçlendirilmesinin; kütüphane hizmetlerinin daha görünür hale getirilmesine yönelik önemli adımlar olduğunu söylemektedir. Bu şekilde, uzaktan eğitim veren fakültelerin

öğretim kadrosu ile öğrencileri arasında kütüphane hizmetlerinin daha etkin bir şekilde tanıtılması ve kullanılması sağlanacaktır (s.215-227).

Ritterbush (2014) çalışmasında akademik kütüphane hizmetlerini uzaktan öğrenenler için kütüphaneciler, öğrenciler ve öğretim üyeleri perspektifinden incelemiştir. Çalışma sonucunda kütüphaneler, öğretim üyelerinin ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bakış açılarını dikkate alarak uzaktan kütüphane hizmetlerini geliştirmiştir. Bu kapsamda ayrı bir kütüphaneci atanmasıyla çevrimiçi kütüphane etkinlikleri artırılmıştır. Ayrıca çevrimiçi eğitim materyalleri ve rehberler oluşturulmuştur. Ancak, çalışmada uzaktan eğitim alan öğrencilerin katılımını teşvik etmek amacıyla kütüphanenin pazarlama etkinliklerini artırması için çaba sarfetmesi gerektiği de vurgulanmıştır (s.26-36).

Huwiler (2015)'in "Library services for distance students: Opportunities and challenges" makalesinde uzaktan eğitim alan öğrenciler için çeşitli kütüphane hizmetleri uygulamalarının fırsat ve zorluklarını araştırmıştır. Öğrenciler için iyi bir kütüphane deneyimi oluşturmanın uygun finansman, personel eğitimi ve uzaktan hizmetler için yeterli personel ihtiyacının karşılanması gerektiğinden bahsetmektedir. Kütüphanelerin de uzaktan eğitim öğrencileri için hizmetlere kolay erişim sağlamaları ve özel pazarlama stratejileri kullanarak varlıkları hakkında farkındalık yaratmaları gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca çalışmada kütüphane hizmetlerinin güncel kalması için öğrenci ihtiyaçlarına uygun hizmetler geliştirmesi ve bunun alt yapısını oluşturabilmek için bulundukları coğrafyayı, kaynakları, teknolojiyi ve pazarlama stratejilerini dikkate almaları gerektiği vurgulanmıştır (s.275-288).

Tobias ve Blair (2015) uzaktan kütüphane hizmetlerinin kullanıcı deneyimini değerlendirmeye yönelik kanıta dayalı bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada, uzaktan öğrenme alanındaki öğrencilerin birebir etkileşim imkânlarının sınırlı olması nedeniyle kütüphane hizmetlerinin faydalarını ve etkinliğini değerlendirmenin daha zor olduğu vurgulanmıştır. Bu zorluklar nedeniyle kütüphanecilerin web analitiği ve sanal referans transkriptleri gibi nitel yöntemleri kullanması gerektiği vurgulanmıştır.

Bu nitel yöntemlerle de davranış modellerini belirleme olanağından faydalanabileceği ifade edilmiştir. Bu tür yöntemlerin daha kapsamlı bir stratejinin oluşturulmasına ve etkili eylem planlarının tasarlanmasına temel oluşturmayı amaçladığı vurgulanmıştır (s.148-156).

Mensah ve Afful-Arthur (2019) çalışmasında, Cape Coast Üniversitesi Kütüphanesi'nin uzaktan öğrenme katılımcıları tarafından kullanıcıların kütüphane kaynaklarına ve destek hizmetlerine erişimini incelemiştir. Uzaktan öğrenen bireyler, kütüphane tarafından sunulan hizmetleri takdir etmektedir fakat bu hizmetlere erişim konusunda farkındalık düzeyinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda, farkındalığın artırılması için kütüphane, uzaktan öğrenenler tarafından daha görünür hale getirilmelidir. Ek olarak, kütüphane, sürekli olarak değişen bir yapıda olarak uzaktan öğrenenlerin özel ihtiyaçlarına yanıt verebilmeli ve uzaktan eğitim fakülteleriyle iş birliği içinde olmalıdır. Bu iş birliği, öğrencilere daha iyi destek sağlamak ve onların kütüphane kaynaklarına daha etkili bir şekilde erişmelerini sağlamak amacıyla önemlidir. Bu çalışma, uzaktan öğrenenlerin kütüphane hizmetlerine erişim deneyimini geliştirmek ve bu alandaki hizmetleri daha etkin hale getirmek için gerekli adımların anlaşılmasına yönelik önemli bir bakış açısı sunmaktadır (s.37-45).

Mubofu ve Malekani (2021) çalışmasında uzaktan öğrenenlerin kütüphane kaynaklarına ve destek hizmetlerine erişilebilirliğini araştırmıştır. Çalışma, Tanzanya Açık Üniversitesindeki uzaktan öğrenen öğrencileri kapsamaktadır. Yapılan çalışma sonucunda elektronik kaynakların erişilebilir durumda olduğu fakat bazı oturum açma problemlerinin yaşandığı, veri maliyetinin yüksek olduğu ve çok fazla çevrimiçi öğreticilerin olmaması sebebiyle kütüphane kaynaklarının tam olarak kullanılmadığını ortaya çıkarmıştır. Kaynak ve hizmet erişilebilirliğinin artması için tüm öğrencilere eşit kütüphane hizmeti sağlanması, daha fazla elektronik kaynaklara yatırım yapılması, personelin de yaşanan gelişmelere paralel kendini geliştirmesi gibi önerilerde bulunulmuştur (s. 267-279).

2. AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİME KURAMSAL BAKIŞ

Çalışmanın bu bölümünde açık ve uzaktan eğitime kavramsal bir giriş yapıp tarihsel gelişimi üzerinde durulmuştur. Ayrıca açık ve uzaktan eğitim veren üniversitelere de yer verilmiştir.

2.1. Açık ve Uzaktan Eğitime Kavramsal Bakış

Eğitim, insanoğlunun yeryüzünde var olmasından bu yana giderek zenginleşen ve önemi her geçen gün artan geniş ve karmaşık toplumsal bir olgudur. Bu kavram, gözlemle başlayan ve deneyimle devam eden bir süreci ifade etmektedir (Keseroğlu, 2021, s.38). İnsanın davranış ve tutumlarında belli bir amaca yönelik iyileşme ve gelişmelerin sağlanmasına yarayan bu sistematik süreç basitçe; bireyi yetiştirme, besleme ve büyütme aşamalarından oluşmaktadır (Duymaz, 2002, s.29; Dewey, 2004, s.20). Oldukça geniş bir kapsamda ele alınan ve insan yaşantısı üzerinde önemli etkileri bulunan eğitim, insanı hayata hazırlamanın yanı sıra hayatın içinden bir süreçtir (Dewey, 2004). Bu süreç yaşam boyu devam eden insan davranışı geliştirme, bilgi ve beceri kazanma sürecidir (Alkan, 1998, s.13). Tyler'a (1950, s.4) göre de bireylerin davranış biçimlerini değiştirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 1993; Özden, 2002).

Eğitim, toplumsal bir kavramdır. Bu sebeple sosyal çevreyle sürekli iletişim halindedir. Bu iletişim sosyal çevreye uyum gerektirmektedir. Uyumu sağlayabilmek için de yaşanan değişimlere ayak uydurmak ve yeni teknolojileri etkin bir şekilde kullanmak gereklidir. Bu nedenle teknolojinin gerisinde kalmayarak getirmiş olduğu yenilikleri kendisine uygun bir şekilde adapte ederek kendisini güncellemiştir. Bunun en iyi örneklerinden biri uzaktan eğitimin hayatımıza girmesiyle olmuştur. Teknolojinin getirmiş olduğu değişimlere uyumu gösteren uzaktan eğitim kavramı, öğrenen ve öğretici arasındaki fiziksel sınırların aşılma başlandığı eğitim yöntemidir. Bu yöntemin temel bileşenleri öğrenen, öğretici ve onları bir araya getiren teknolojidir (Yumurtacı, 2020). Uzaktan eğitim sistemi teknolojiyle birlikte zaman

içerisinde kendisine yeni anlamlar katmıştır. Açık ve uzaktan eğitim sistemi bu dönüşümün yansımasıdır. Uzaktan eğitim temelde öğrencilerin coğrafi olarak uzak mesafelerde bulunmalarına rağmen eğitim alabilmelerini olanak sağlayan bir sistemdir. Öte yandan, açık ve uzaktan eğitim öğrencilere daha esnek erişim imkânları sunan aynı zamanda kaynakları daha geniş bir kitleye ulaştıran öğrenme modelini ifade etmektedir. Uzaktan eğitim daha genel bir terimken, açık ve uzaktan eğitim daha spesifik bir kavramdır. Çalışmada bu nedenle açıklık kavramı, uzaktan eğitim kavramı ve açık ve uzaktan eğitim kavramı derinlemesine irdelenmiştir.

2.1.1. Açıklık Kavramı

Uzaktan eğitim kavramı ile açık ve uzaktan eğitim kavramı birbirinin yerine kullanılan iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Birbiri ile iç içe geçmiş bir kavram olsa da küçük bir noktada ayrılmaktadır. Günümüzde uzaktan eğitim, temel olarak bilgisayar teknolojisi ile dersleri uzaktan alma anlamına gelirken, açık ve uzaktan eğitim ise eşitlik ilkesi gereği sunulan eğitim fırsatlarına herkesin erişebilmesini sağlama amacını taşımaktadır (Ekren ve Kumtepe, 2018, s.115).

Açık öğretim ise Wedemeyer (1981)' e göre belli bir seviyedeki özerklik ve öz-yönetim becerisine sahip öğrencilere geleneksel kampüs ortamından bağımsız olarak yarı-zamanlı öğrenme fırsatı sunma amacı taşıyan eğitim sistemidir. Açık ve uzaktan eğitim kavramında açıklık bir yaklaşım olarak ele alınmaktadır. Eğitimler ve araştırmacılar tarafından oluşturulan kaynaklar her bireyin kullanımına ve yeniden kullanımına açık olmalı görüşü savunulmaktadır (Peter ve Deimann, 2013, s.8). Açık öğretim ifadesi İngiliz Açık Üniversitesi'nin kurulmasıyla kullanılmaya başlanmıştır. (Wedemeyer, 1981). Üniversite öğrencilerine istediği yer ve zamanda eğitim programından geride kalmadan esneklik ve kaynaklara erişilebilirlik sağladığı için açıklığı bir yaklaşım olarak ele almıştır (The Open University, 2023).

Özetlemek gerekirse açık ve uzaktan eğitim kavramı çalışmada açıköğretim bağlamında ele alınmıştır. Açıklık kavramı eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için

herkesin erişebilmesini sağlamaktadır. Uzaktan eğitim, bilgisayar teknolojileri sayesinde öğrencilere istedikleri yer ve zamanda eğitim fırsatı sunan sistemdir. Açık ve uzaktan eğitim ise herkesin eğitim fırsatlarına erişebilmesini sağlayan geleneksel kampüs ortamından farklı olarak öğrencilerin istedikleri yer zamanda eğitim alabilme fırsatı sunan eğitim sistemini ifade etmektedir.

2.1.2. Uzaktan Eğitim Kavramı

Uzaktan eğitim kavramı literatürde birçok farklı şekilde tanımlanmıştır. Öğrenci, öğretmen ve kurum arasındaki mekânsal ve zamansal mesafeyi, teknoloji ile birleştirerek ortadan kaldıran eğitim sistemidir (Garrison, 1985; Nipper, 1989). Bireylerin bir üniversite kampüsüne bağlı olmadan zaman ve mekân kendilerine göre ayarlayarak nitelikli olma imkânı veren eğitim sistemidir (Ahern ve Repman, 1994; Sadeghi, 2019). İşman (2003, s.93)'a göre aynı ortamda bulunma zorunluluğu olmayan öğrenci ve öğretmenlerin eğitim faaliyetlerini bilgi ve iletişim teknolojileriyle birlikte gerçekleştirdikleri eğitim sistemi modelidir. Bu eğitim sistemi modelinde öğretmen ve öğrenci eğitim süreçlerini birbirinden ayrı ortamlarda gerçekleştirmektedir. Eğitim süreçleri yazılı ve basılı materyaller yerine görsel işitsel teknolojilerle harmanlanmıştır. Öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim, televizyon ve bilgisayara bağlı olarak gerçekleşmektedir (Uşun, 2006). Öğrenciye amaç, zaman ve yer açısından bireysellik ve esneklik kazandırarak bağımsız olmayı sağlayan bu sistem ile geleneksel sınıf ortamından uzaklaşıp eğitimin sanal sınıf ortamına taşınarak birçok kişiye ulaşması olanaklı hale gelmektedir. Aynı zamanda geleneksel eğitim içerisinde var olan zaman ve mekân sınırlarını aşarak bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişimle birlikte eğitim ve öğretim faaliyetlerinde yeni fırsatlar ortaya çıkarmıştır (Saba, 2003; Uşun, 2006; İşman, 2015). Bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde öğrenci ile öğretmen arasındaki iletişimi sağlayarak geleneksel eğitim sürecindeki engellerin kaldırılmasını sağlamıştır (Özdil, 1986, s.136). Özarslan (2008) uzaktan eğitim kavramını; öğrenci ve öğretmenin farklı yer ve zamanda bir araya gelebilmeleri, yeni iletişim teknolojileri ile birleştirilmiş eş zamanlı veya eş zamansız biçimde etkileşim fırsatı vermesi, diploma ve sertifika imkânı sunması ve kaynaklar arasında

bütçe, tasarım ve iletim planlamasına olanak tanınması olarak dört ana unsur temeline dayandırmıştır.

Uzaktan eğitim hakkında yapılan tanım ve açıklamalar ışığında uzaktan eğitimin, öğrencilerin eğitimlerini kendi hızlarına ve kapasitelerine göre alabilecekleri, öğrenen ve öğretmenin farklı mekânlarda bir araya gelebildiği ve herkesin eşit bir şekilde derslerine erişim sağlayabildiği bir eğitim sistemi olduğu anlaşılmaktadır. İletişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilen bu sistem, öğrencilerin farklı yerlerden, zamanlardan ve koşullardan eğitim almalarını sağlamaktadır. Bu sayede eğitim süreçleri daha esnek ilerleyerek daha fazla kişiye erişim imkânı vermektedir.

2.1.3. Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Günümüzde oldukça yaygın hale gelen uzaktan eğitim sistemlerinin tarihi birkaç kuşak öncesine dayanmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişme sürecine bağlı olarak farklı dönemlerde farklı teknolojiler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Moore ve Kearsley (2012, s.23; Casey, 2008) açık ve uzaktan eğitim tarihini beş kuşak altında incelemiştir. İlk kuşak, iletişimin yazılı olduğu ve eğitim faaliyetlerinin posta yoluyla gerçekleştirildiği dönemdir. İkinci kuşakta eğitim faaliyetleri radyo ve televizyon yayıncılığıyla yürütülmüştür. Üçüncü kuşakta iletişimden ziyade eğitimin nasıl organize edileceğinin bir yolunun bulunarak açık üniversitelerin karakterize edildiği dönemdir. 1980'lerde telefon, uydu, ağ kabloları ve bilgisayarlar aracılığıyla sesli ve görüntülü telekonferans yöntemiyle yürütüldüğü dördüncü kuşağın ardından uzaktan eğitim günümüzde, internet ve bilgisayar teknolojilerine dayalı olarak üniversiteler tarafından çevrim içi ortamda sanal sınıflarda sürdürülen bir hal almıştır.

Taylor (2001) ise uzaktan eğitimin gelişimini beş nesle ayıran bir çerçeve sunmuştur. Birinci nesil, öğrenci ve öğretmen etkileşimi olmayan teknolojinin yazılı materyallerle sınırlı olduğu dönemdir. İkinci nesil video ve ses teknolojilerine dayalı erken bilgisayar destekli uygulamaların ortaya çıktığı dönemdir. Üçüncü nesil senkron iletişim fırsatları sağlamak amacıyla telekomünikasyon teknolojilerinin

uygulanmasına dayanan tele-öğrenim modelinin olduğu dönemdir. Dördüncü nesil internet üzerinden çevrimiçi dağıtım dayalı esnek öğrenme modelidir. Beşinci nesil öğrenme modeli ise internet ve web hizmetlerinin özelliklerini kullanmayı amaçlayan dördüncü neslin bir evrimidir. Bu beş nesle ek olarak Caladine (2008) Web 2.0, e-öğrenme 2.0 neslini ortaya koymuştur. Web 2.0 teknolojilerinin temel alındığı bloglar, çevrimiçi topluluklar, görüntülü iletişim olanakları, öğretici oyunlar ve simülasyonları içermektedir. İki görüşün isimleri farklı olarak ifade edilse de anlattıkları gelişim dönemleri aynıdır.

Birinci kuşakta, uzaktan eğitim; matbaa teknolojisi ve posta hizmetlerinin birleşimiyle mektupla eğitim olarak yaygınlaşmıştır (Simpson ve Anderson, 2012, s.3). İlk olarak kâr amacı gütmeyen okullar tarafından gerçekleştirilen ev eğitimi veya üniversitelerin “bağımsız çalışma” olarak adlandırdığı eğitim faaliyetlerinin posta yoluyla gerçekleştirilmesiyle olmuştur. Mektupla öğretim ilk defa yükseköğretim kursları için kullanılmıştır. New York’ta yaz okullarını tamamlamak için 4 yıllık mektupla okuma kursları açılmıştır (Scott, 1999). Pensilvanya’da da maden güvenliği üzerine yazışma kursu vermek için özel bir meslek okulu kurulmuştur. Bu okulların başarısının artmasıyla birçok ülkede mektupla yazışma okulları açılmıştır. Temel amaç eğitim öğretim faaliyetlerinin götürülemediği durumlarda da eğitim öğretim faaliyetlerini devam ettirmektir. Özellikle kadınlara ve askeri personele ulaşılmak istenmiştir (Moore ve Kearsley, 2012; Simpson ve Anderson, 2012, s.3). Derneklerin kurulması ve projelerin hayata geçirilmesiyle birçok kişiye ulaşılmıştır. Uzaktan eğitime ilginin artmasıyla birlikte 1926’da Ulusal Evde Eğitim Konseyi kurulmuştur. 1994 yılında Uzaktan Eğitim ve Öğretim Konseyi olarak devam etmiş daha sonra üniversite yazışma eğitimcileriyle birlikte Ulusal Üniversite Genişletme Derneği çatısı altında toplanmıştır. Dernek ve yapılan organizasyonlarla birçok kişiye ulaşma imkânı sağlamıştır (Moore ve Kearsley, 2012).

İkinci kuşak uzaktan eğitimi radyo ve televizyon teknolojilerini kullanarak gerçekleştirmiştir. Bu teknoloji ile uzaktan eğitim önemli ölçüde gelişim göstermiştir (Evans ve Nation, 2007). Fakat öğretmenler ile öğrenciler arasındaki iletişim asgari düzeyde kalmıştır (Simpson ve Anderson, 2012, s.3). Moore ve Kearsley (2012, s.29)

ise ikinci kuşak radyo, televizyon, eğitici televizyon hizmetleri, kablolu televizyon ve telekurslar olarak beş alt başlık altında incelemiştir. İlk radyo yayını 1920’de Amerika’da başlamıştır. Amerika ilk eğitim radyo lisansını 1921’de Salt Lake City’deki Son Gün Azizleri Üniversitesi’ne vermiştir (Saettler, 1990). Diğer ülkelerde de düzenli yayınlar yapılmaya başlanmıştır (Uşun, 2006, s. 213). İlk kredili radyo kursları ise Şubat 1925’te Iowa Eyalet Üniversitesi woi istasyonu üzerinden verilmiştir (Pittman, 1986). Ancak dağıtım teknolojisi olarak radyo, beklentileri karşılayamamış ve bu konuda yetersiz kalmıştır (Moore ve Kearsley, 2012, s.29). 1930’ların başlarında deneysel televizyon öğretim programları üretilmiştir (Schlosser ve Anderson, 1994). 1934 yılında Iowa Eyalet Üniversitesi ağız hijyeni ve astronomi gibi konularda televizyon yayınları sunmuştur. 1939 yılında da üniversite istasyonu 400 eğitim programı yayınlamıştır (Unwin ve McAleese, 1988). İkinci dünya savaşından sonra bazı kanallar ticari olmayan kurumlara verilmiş ve televizyondan eğitimler düzenlenmiştir. 1960’larda geliştirilen ve 1970’lerin sonunda K-12’den orta öğretim sonrası eğitime kadar uzanan eğitici televizyon programları yayınlayan birçok eğitici televizyon istasyonu oluşmuştur (Schlosser ve Anderson, 1994). NewYork’ta da düşük maliyetli ve düşük güçlü kablosuz bir dağıtım sistemi olan Sabit Öğretim Televizyon Hizmeti ortaya çıkmış ve eğitim kurumları özel antenler satın alarak eğitim kurslarını gerçekleştirmişlerdir (Curtis ve Biedenbach, 1979; (Moore ve Kearsley, 2012, s.31). 1980’lerde uygun maliyetli hale getirilen uydu teknolojisiyle eğitici televizyon hızla yaygınlaşmaya başlamıştır (Schlosser ve Anderson, 1994; Moore ve Kearsley, 2012, s. 30). Telekurslar ise yayın veya kablolu televizyon aracılığıyla sunulan eğitim kurslarıdır. 1980’lerin ortalarına gelindiğinde üniversiteler, kolejler, özel yapımcılar ve kamu ticari yayın istasyonları tarafından üretilen veya Kamu Yayın Kurumu tarafından dağıtılan üniversite düzeyinde iki yüze yakın telekurs verilmiştir. Kurslar televizyon programlarını ders kitapları, çalışma kılavuzları ve fakülte yönetici kılavuzlarıyla birleştirerek gerçekleştirmiştir (Moore ve Kearsley, 2012, s.31).

Üçüncü kuşak 1960’ların sonları ve 1970’lerin başlarında İngiltere’de Açık Üniversite’nin kurulmasıyla uzaktan eğitimde kritik bir değişim dönemi başlamıştır. Bu dönemin alt yapısını bir proje oluşturmuştur. Eklemlerle öğretim medyası adıyla sunulan proje, öğrencilere yüksek kalitede ve düşük maliyetle öğretim sağlamak

amacıyla iletişim teknolojilerinin sunulmasını ifade etmektedir. Bu projeyle uzaktan eğitim fikrinin ilk uygulamalı testi yapılmış ve açık üniversitelerin doğmasına referans olmuştur. İngiltere'deki Açık Üniversite uzaktan eğitimde rol model olarak Pakistan, Çin, Bangladeş, Hindistan, Endonezya, İspanya, Kore, Tayland, Türkiye gibi ülkelerde de açık üniversiteler kurulmasını sağlamıştır (Moore ve Kearsley, 2012, s.32; Kırık, 2014, s. 82).

Dördüncü kuşak, 1980'lerde Amerika'da uzaktan eğitimin telekonferans teknolojisiyle yapıldığı dönemdir. Sesli telekonferans sistemiyle öğrenci ve öğretmen arasındaki mektuplaşma yoluyla kurulan iletişim, radyo veya televizyon tarafından tek taraflı kurulan iletişimin aksine öğrencilerle gerçek zamanlı ve farklı konumlardayken iletişim kurulmasını sağlamaktadır. Bu teknoloji özellikle basılı ve posta yoluyla sağlanan eğitime tamamlayıcı olmuştur (Demiray ve İşman, 2001, s.98; Moore ve Kearsley, 2012, s.38). 1990'larda geliştirilen doğrudan yayın uydusu sayesinde bireylerin evlerinde ve okullarında doğrudan eğitim alması sağlanmış ve uzaktan eğitime ilgi bu sayede artmıştır. Aynı zamanda ilginin artmasının bir başka sebebi de konsorsiyumlar olmuştur. Konsorsiyumlar sayesinde çeşitli ülkelerde de uzaktan eğitim için düzenlenen kurslar ve iş birliği çalışmaları artış göstermiştir (Moore ve Kearsley, 2012, s.38). Daha sonraki yıllarda şirketler ve meslekler için Business Tv yani uydu tarafından sağlanan etkileşimli video ve ses aracılığıyla verilen sürekli eğitim, yükseköğretim dışında da büyük bir uzaktan eğitim endüstrisinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. K-12 okullarında, iki yönlü görüntülü konferans sistemlerinin ortaya çıkmasıyla uzaktan eğitim sistemleri gelişmeye devam etmiştir (Moore ve Kearsley, 2012, s.40; Demiray ve İşman, 2001, s.100).

Beşinci kuşak, bilgisayar ve internet teknolojilerinin uzaktan eğitimde kullanılmaya başladığı dönemdir. Grupların eğitimi için bilgisayarları işitsel grafiklerle birbirine bağlamışlardır. Bu gelişmeyle birlikte öğretmen ile öğrenciler sesli mesajların yanı sıra grafik ve görsel görüntülerle gerçek zamanlı olarak etkileşim sağlamıştır. Pennsylvania Eyalet Üniversitesi'nin uzaktan eğitimi ulusallaştırmak için yapmış olduğu BITNET isimli ağ aracılığıyla Meksika, Estonya, Finlandiya gibi ülkeler lisansüstü dersler vermeye başlamıştır. Word Wide Web'in ortaya çıkmasıyla uzaktan

eğitim için farklı yazılımlar, işletim sistemleri ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeler yeni teknolojilerle birlikte farklı kurumlar arasında yeni fırsatlara ve iş birliklerine olanak sağlamıştır (Moore ve Kearsley, 2012, s.44; Demiray ve İşman, 2001, s.103).

Günümüze gelindiğinde ise internet teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte teknoloji daha erişilebilir duruma gelmiştir. Bu sebeple uzaktan eğitim daha çok tercih edilen ve giderek yaygınlaşan bir eğitim yöntemine dönüşmüştür. Taşınabilir teknolojilerin artması ve mobil internet olanaklarıyla uzaktan eğitim maliyeti ucuzlayarak yaygınlaşmış ve daha geniş kitlelere erişebilir hale gelmiştir (Gökmen, Duman ve Horzum, 2016, s.39). Bununla beraber uzaktan eğitim zamansal açıdan eş zamanlı ve eş zamansız olarak, mekânsal açıdan sınırsız boyuta taşınarak internet ve taşınabilir teknolojinin olduğu her yerde eğitime erişim sağlanmıştır. Teknolojideki gelişmeler öğretmen ve öğrenen arasındaki etkileşimde bulunma olanağını arttırmış ve çevrimiçi öğrenme sistemlerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu sistemle öğrenciler istedikleri yer ve zamanda öğrenme imkânı bulurken bağımsız çalışma ve çift yönlü iletişim sağlama gibi birçok uzaktan eğitim teknolojisini bir arada kullanma imkânı bulmuştur. Kitlese Açık Çevrimiçi Dersler (KAÇD) platformu, tartışma ortamının yaratılması, grup çalışmalarının yapılmasına olanak sağlamasıyla uzaktan eğitimi farklı boyuta taşımıştır (Gökmen, Duman ve Horzum, 2016, s.45; Bozkurt, 2015). Aynı zamanda bu platformlar ücretsiz bir şekilde birçok öğrenciye eğitim imkânı tanıyarak daha fazla kişiye ulaşmıştır. Gelişen teknolojilerle birlikte mektup ile başlayan uzaktan eğitim uygulamaları yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alma fırsatını ortaya çıkarmıştır (Şahin, 2021, s.104).

2.1.3.1. Dünyada Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

1700'lü yıllara dayanan uzaktan eğitim ilk olarak mektupla gerçekleşmiştir. 1728 yılında uzaktan eğitimin gelişimi için büyük öneme sahip olan Boston Gazetesi'nde mektupla "Steno Dersleri"nin verileceği ifade edilmiştir (Holmberg, 1995; Uşun 2006). Mektupla eğitimin amacı eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır. 1833 yılında verilen başka bir ilanda da mektupla öğrenim gerçekleştirileceği duyurulmuştur (Çoban, 2013; Özbay, 2015, s.378). 1840 yılında İngiltere'de Isaac Pitman tarafından

mektupla İncil eğitimi verilmiş ve Pitman değerlendirme sistemi oluşturup başarı notu vermiştir (Uşun, 2006; Şahin, 2021). 1856 yılında Almanya’da uzaktan eğitimin temelleri dil okulu ile atılmıştır. 1870’li yıllarda Amerika’da Illinois Wesleyan Üniversite’sinde evde öğrenim uygulaması başlatılmıştır. Anına Eliot Ticknor tarafından Evde Çalışmayı Destekleme Derneği’nin kurulmasıyla ilk uzaktan eğitim girişimleri de başlamıştır (Bergmann, 2001). Evde öğrenim kursları zamanla mektupla öğrenim okullarına dönüşmüştür. 1883 yılında da Mektupla Öğretim Üniversitesi kurulmuştur (Antalyalı, 2004). Uzaktan öğrenme ağını kuran ilk üniversite Pennsylvania Devlet Üniversitesi olmuştur. Wisconsin ve Chicago Üniversitesi’de uzaktan eğitimin yaygınlaşması için çalışmalar yapmaya başlamıştır. Almanya’da 1884 yılında Rustinehes Uzaktan Öğretim Okulu öğrencileri üniversite sınavına hazırlamıştır (Uşun, 2006, s.215). 1898 yıllarında İsveç mektupla öğretim veren liseyi kurmuştur. 1900’lü yıllarda da Fransa’da uzaktan eğitim uygulamalarının yaygınlaşması Fransa’da, I. Dünya Savaşı sırasında eğitim olanaklarını kaybeden insanlar için eğitim fırsatı sağlamak amacıyla uzaktan eğitim uygulamaları yaygınlaşmıştır (Çoban, 2013). Fransa’da bulunan Ulusal Uzaktan Eğitim Merkezi savaş yıllarında da eğitim uygulamalarına devam etmiştir. Amerika’da 1914 yılında çıkartılan yasa ile mektupla öğrenim yaygınlaştırılmıştır. Wisconsin’de Ulusal Yüksek Öğrenim Birliği (NUCEA)’nin kurulmasıyla kolej düzeyinde evde öğrenim kursları başlamıştır. 1920’lerde Avusturya’da Colombia Üniversitesi tarafından kampüs dışında açık öğretim programı oluşturulmuştur (Uşun, 2006, s.216). 1939’da Rusya’da uzaktan eğitim, halk eğitimi uygulamalarıyla başlamıştır. 1948’de yılında Japonya’da kabul edilen eğitim yasasıyla birlikte uzaktan eğitim sistemi, okuldan uzakta olanlara ve askerlere eğitim imkânı sağlamak amacıyla kurulmuştur. 1949 yılında ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde uzaktan eğitim uygulamalarına başlayan Avustralya, öğrencilerinin ders programlarını ve yönetimini uzaktan takip etmek için Üniversite Dışı Öğretim Fakültesi’ni kurmuştur (Alkan, 1996; Kaya, 2002). 1950’ler de Amerika’da askeri amaçlı uzaktan eğitim uygulamaları yapılmaya başlanmıştır. İngiltere’de 1960’larda kurulan Hava Üniversitesi kurulmuş ve daha sonraki yıllarda Açık Üniversite olarak eğitime devam etmiştir. Çin’de 1950’de mektupla eğitim başlamış ve 1970’lerde radyo ve televizyon üniversiteleri kurulmuştur (Uşun, 2006, s.217).

Uzaktan eğitimde ilk eğitsel radyo yayınları 1920’de Amerika’da başlamıştır. 1922 yılında İngiltere, Fransa ve Sovyetler Birliği’nde 1923 yılında Almanya’da radyo yayınları başlamıştır. Radyonun daha da yaygınlaşmasıyla diğer ülkelerde de kullanımı artmıştır. 1929 yılında ise hem eğitsel hem de eğlence amacıyla kullanılması radyonun altın çağını oluşturmuştur. 1930’lu yıllarda ise çoğu ülkede radyo istasyonları kurulmuştur. Okul radyoları öğrenciler tarafından çok çabuk kabul görmüş ve çocuklara çiftçilik, ulaşım, bilim gibi konular hakkında bilgiler verilmiştir. Aynı zamanda edebiyat, vatandaşlık dersleri, oyun araştırmaları gibi konularda da eğitimler verilmiştir. 1945 yılı öncesi alıcıların yüksek maliyeti, yayınların zayıf olması ve öğretmenlerin okulda radyo programlarına karşı isteksiz olması gibi nedenlerden dolayı, eğitsel radyo programcılığı müzik, öykü, mizah gibi haberleri birleştirerek ayakta kalmıştır (Uşun, 2006, s.213).

Televizyon aracılığıyla uzaktan eğitim uygulamaları, Amerika’daki Iowa Üniversite’sinde 1932-1937 yılları arasında gerçekleştirilen eğitim yayınlarıyla ilk kez hayata geçirilmiştir. Okulla paralel olarak yürütülen programlar 1953 yılında Amerika’da ve 1957 yılında İngiltere’de verilmiştir. Eğitimde 1950’lerde başlayan bu teknoloji televizyon kolejlere evrilerek gelişim göstermiş ve birçok ülkede yararlanılmaya başlanmıştır. Tele okul, mikro öğretim, açık üniversite, açık lise, kıtalar arası okul, videoteks, teleteks gibi televizyona dayalı teknolojiler ortaya çıkmıştır (Uşun, 2006, s.214). Bugün birçok ülke, televizyon teknolojisini uzaktan eğitimde kullanmaktadır.

1970’lerde, görsel ve işitsel materyallerin uydu ve kablolu yayıncılık ile birleşmesi, uzaktan eğitim uygulamalarının gelişimini hızlandırmıştır. 1980’lerde bilişim ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler uzaktan eğitimi olumlu bir şekilde etkileyerek eğitim hizmetlerinin internet ve bilgisayar teknolojileriyle devam etmesini sağlamıştır (Kırık, 2014, s.80). Tayland’da devlet üniversitesi olan STOU, coğrafik, maddi veya akademik engeller nedeniyle üniversiteye devam edemeyen öğrencilere yönelik kurslar sunarak katılımcılara sertifikada vermiştir. Hollanda’da Açık Üniversitesini kurarak öğrenci kabulüne başlamıştır. Hindistan’da yükseköğrenimin halka ulaşmasını sağlamak amacıyla Open School (Açık Okul) kurulmuş ve halktan

gördüğü ilgiyle birlikte National Open School (Ulusal Açık Okul) olarak adını değiştirmiştir (Uşun, 2006, s.217; Kırık, 2014, s.82).

Dil öğretmek amacıyla da kullanılan uzaktan eğitim uygulamaları İngiltere’de radyo ve televizyon yoluyla National British Programı ile Fransızca dil eğitimi verilerek uygulanmıştır. Bu eğitim programında yayınlar radyo ve televizyon üzerinden devam ederken telefon ile de soru cevap yapılabilmiştir. Benzer eğitim programı Kanada’da uygulanmıştır. 1990’lı yıllarda da Amerika’da North Caroline Eyalet Üniversitesi’nde Televizyonla Japonca dil programı, Güney Afrika Üniversitesi’nde de uzaktan eğitim ile Mandarin Çincesi Öğretim Programı oluşturulmuştur. İsrail’de de Open University ile ikinci yabancı dil öğrenme imkânı sağlanmıştır (Adıyaman, 2002, s.422).

2.1.3.2. Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de uzaktan eğitim çalışmaları konunun kavramsallaşma süreciyle başlamaktadır. Konuyla ilgili ilk çalışma 1924 yılında John Dewey’in “Öğretmen Eğitim Raporu” ile ortaya çıkmıştır. Dewey, raporunda mektupla öğretimden yararlanılabileceğinden bahsetmiştir. 1927 yılında okuma yazma öğretmek için Muharebe Yoluyla Tedrisat uygulamasının başlaması kavramsallaşma sürecini oluşturmuştur. Bu süreç, 1928 yılında yeni Türk alfabesinin kabulü ile okuryazar oranının artırılmaya çalışılması uzaktan eğitim alanındaki ilk hareketlerden biri olarak gösterilmektedir (Uşun, 2006, s.219; Sarıtaş, 2009, s.151; İşman, 2014, s.807).

Türkiye’deki ilk uzaktan eğitim uygulamaları ise Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1950’li yıllarda yükseköğretime taleplerin artması ve okulların da talepleri karşılayamayacak durumda olması sebebiyle mektupla başlamıştır. Türkiye’de uzaktan eğitimin alt yapı çalışmaları diğer ülkelerin programları incelenerek oluşturulmuştur. 1958 yılında bankacılara yönelik olarak mektupla öğretim uygulamalarına başlanmıştır. 1960 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki Teknik Öğretim Müsteşarlığı teknik konularda öğrencilere yardımcı olmak ve meslek okulu mezunlarına yükseköğrenim olanağı sunmak için İstatistik ve Yayımlar Müdürlüğü

bünyesinde uzaktan eğitim sistemiyle ders vermeyi amaçlayan “Mektupla Öğretim Merkezi Kurulu”nu kurmuştur (Özdil, 1986; Tekin, 1996, s.157; Öztaş, 2010). Bu merkezle birlikte uzaktan eğitim uygulamalarının kapsamı genişlemiştir. Millî Eğitim Bakanlığı’nın 1974 yılında yüksek dereceli bir okulda eğitim teknolojisi ile eğitim yapılmasının öngörülmesiyle Deneme Yüksek Öğretmen Okulu açılmış ve bu kurum uzaktan öğretimi uygulayan önemli girişimlerden biri olmuştur. Bir diğer girişim ise lise ve dengi okul mezunlarına yükseköğretim imkânı sağlamayı amaçlayarak iki yıllık bir ön lisans eğitimi veren Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YAYKUR) açılması ile olmuştur. (Uşun, 2006, s.221; İşman, 2014, s.810). Millî Eğitim Bakanlığı’nın uzaktan eğitim konusunda başka girişimleri de olmuştur. 1992 yılında Açıköğretim Lisesi ile örgün eğitimin dışında kalan öğrencilere yönelik Genel Lise Programı, Yurtdışı Genel Lise Programı ve Mesleki Açıköğretim Programı ile üç farklı program ile uzaktan eğitim uygulanmaktadır. 1997 yılında bir başka girişimi de Açık İlköğretim Okulları ile olmuştur. Açık İlköğretim Okulu, 15 yaşından gün alanlardan; ilkokul mezunlarına, ortaokulu tamamlamamış olanlara veya dışarıdan eğitim almak isteyenlere eğitim olanağı sunmakta ve aynı zamanda yurt dışında öğrenip görüp denklik almak isteyenlere uzaktan eğitim imkânı sağlamaktadır (Uşun, 2006, s.221; Gülbahar, 2009).

1980’ler Türkiye’de uzaktan eğitim uygulamalarının olumlu yönde artış gösterdiği dönemdir. Teknolojik gelişmeler, uzaktan eğitim uygulamalarının halkın bilgi ihtiyacını karşılayacak düzeye gelmesine olanak sağlamıştır. 1982 yılında yükseköğretim düzeyinde ilk uzaktan eğitim sistemi, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi’nde başlamıştır (Sarıtış, 2009, s.151; Kırık, 2014, s. 83). Anadolu Üniversite’sinin başlatmış olduğu açık öğretim uygulamasına talep her geçen gün artmıştır. Özellikle 1982-1993 yılları arasında talepler en üst düzeye ulaşmıştır (Devran ve Elitaş, 2017).

1990’lı yıllarda bilişim teknolojilerinin ön plana çıkmasıyla internet üzerinden uzaktan eğitim çalışmaları başlamıştır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde Enformatik Enstitüsü’nün kurulmasıyla bilgisayar bilimi alanında sertifika, diploma verilmeye başlanmıştır (Çukadar ve Çelik, 2003, s.33). Mektupla Öğretim Merkezi olarak

faaliyet gösteren kurum Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (EĞİTEK) olarak isim değiştirmiştir. Uzaktan eğitimin gelişimiyle okuma yazma oranında artışlar yaşanmış ve böylelikle eğitilmiş nüfus artışı olmuştur (Papi ve Büyükaslan, 2007, s.4). Bilkent Üniversitesi 1996 yılında video konferans sistemi ile Newyork Üniversitesi'nden öğretim elemanları dersler vermiştir. (Uşun, 2006, s.243). Sakarya Üniversitesi 1999 yılında internetin gelişimiyle birlikte web tabanlı eğitim uygulamaları geliştirmiş ve farklı eğitim programları açmıştır (Kırık, 2014, s.84). İstanbul Bilgi Üniversitesi internet üzerinde uzaktan eğitim uygulamaları gerçekleştirmiş ve internete dayalı yüksek lisans programı oluşturulmuştur (Çukadar ve Çelik, 2003, s.3). 1988 yılında e-posta sistemine sahip olan ilk sekiz üniversite arasında yer alan Fırat Üniversitesi, 1990 yılından itibaren e-posta, video konferans ve Fırat TV gibi araçlarla uzaktan eğitim uygulamaları gerçekleştirmiştir. Beykent Üniversitesi Genel İşletmecilik Yüksek Lisans Programını internet tabanlı uygulayarak uzaktan eğitim alanında önemli bir ilerleme kaydetmiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi ile teknoloji destekli eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Bu merkezin alt yapısı ses ve görüntü sistemleriyle donatılmış ve eşzamanlı iletişime olanak tanımıştır (Uşun, 2006).

Bugün birçok eğitim kurumunda çeşitli öğretim kademelerinde uzaktan eğitim hizmeti sunulmaktadır (İşman, 2015; Devran ve Elitaş, 2017). Yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitim eşzamanlı veya eş zamansız olarak gerçekleştirilmekte ve öğrencilere canlı derslere katılım imkânı sağlanarak karşılıklı iletişim fırsatları sunulmaktadır. (Şahin, 2021).

2.1.4. Uzaktan Eğitim Yöntemleri

Uzaktan eğitim yöntemleri, tek yönlü ve çift yönlü iletişim olarak iki alt başlıkta ele alınmıştır. Tek yönlü iletişim, öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci grupları arasındaki iletişimin tek yönlü olduğu dağıtım modelini ifade etmektedir. Öğrenciler ve öğretmenler birbirleriyle iletişim kuramamakta ve dersler eş zamansız olarak devam etmektedir (İşman, 1998, s.19; İşman, 2015). Tek yönlü iletişim mektupla öğretim,

radio ile öğretim, televizyon ile öğretim, bilgisayarlarla öğretim ve karma teknolojik sistem olarak beş alt başlık altında incelenmektedir. Çift yönlü iletişim ise öğrenme faaliyetlerinin öğretmen ve öğrenci gruplarıyla sesle veya görüntülü olarak iletişim kurabildikleri dağıtım modelidir. Bu iletişim modeli ise çift yönlü radyo konferans modeli, televizyon konferans modeli, etkileşimli bilgisayar modeli, karışık teknolojik sistem modeli olarak ortaya çıkmaktadır.

Mektupla dağıtım modelinde eğitim-öğretim faaliyetleri için hazırlanan öğretim faaliyetleri öğrencilere posta yolu ile gönderilmektedir. Öğrencilerde öğretmenle posta ve mektup yoluyla iletişim kurmaktadır (Moore ve Kearsley, 1996; Yenal, 2009, s.56; İşman, 2015; İşman, 2022, s. 273). Günümüzde ise uzaktan eğitim veren Açık İlköğretim, Açık Lise, Açık Öğretim Fakültesi, Sakarya Üniversitesi ve diğer üniversiteler öğretim materyallerini posta yoluyla öğrencilere ulaştırmaktadır (İşman, 2022, s.277).

Tek yönlü radyo ile dağıtım modelinde öğretim materyalleri posta yoluyla ulaştırılmaktadır. Öğrenciler öğretmenlerin hazırlamış olduğu radyo programlarını dinleyerek çalışmaktadır. Öğrenci ve öğretmen arasındaki iletişim posta yoluyla sağlanmaktadır. Öğretmen öğrenciden gelen soruları radyo programında yanıtlayacağı gibi posta yoluyla da öğrencisine gönderebilmektedir. Sınavlar ise öğrencilerin bulunduğu şehirdeki eğitim merkezlerinde yapılmaktadır (Yenal, 2009, s.58; İşman, 2022, s. 279). Tek yönlü radyo dağıtım modeli, daha düşük maliyetle farklı coğrafyalarda bulunan öğrencilere eğitim imkânı sunmaktadır. Fakat bu modelin dezavantajı ise öğretmen ve öğrenci arasında iletişim sorunları yaşanmaktadır (İşman, 2022, s.280; Yenal, 2009, s.58). Günümüzde ise uzaktan eğitim veren Açık İlköğretim, Açık Lise, Açık Öğretim Fakültesi bazı hizmetlerini radyo programları ile vermektedir (İşman, 2022, s. 283).

Tek yönlü televizyon ile dağıtım modelinde eğitim faaliyetleri televizyon programıyla verilmektedir. Öğrencilere öğretim materyalleri program öncesinde posta yoluyla gönderilmektedir. Öğrenciler yine iletişimi posta ile sağlamaktadır (Yenal, 2009, s.61;

İşman, 2022, s.284). Sınavlar, başka kurumlar aracılığıyla uygulanmakta ya da öğrencilere posta ile gönderilerek yapılmaktadır (İşman, 2022, s. 289).

Tek yönlü etkileşimli bilgisayarla dağıtım modeli 1970-1980 yıllarında kullanılmaya başlanmıştır. Öğretim materyalleri CD ve DVD olarak öğrencilere verilmekte iletişim ise tek yönlü olarak görüntülü ve sesli bir şekilde gerçekleşmektedir (Yenal, 2009, s. 63; İşman, 2022, s. 291). Günümüzde Anadolu ve Sakarya Üniversitesi gibi uzaktan eğitim veren üniversiteler ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın ders içerikleri ile ilgili çeşitli CD ve DVD'ler öğrencilere gönderilmektedir (İşman, 2022, s. 291).

Karma teknolojik sistem modelinde ise öğretim materyalleri öğrencilere karma teknolojiler kullanılarak verilmektedir. Bu kapsamda, uzaktan eğitim kurumu öğretim materyali olan radyo ve televizyon program kasetlerini, bilgisayar için hazırlanan CD ve DVD'leri öğrencilere posta yoluyla göndermektedir. Öğrenciler, bu materyallerle eğitimi tamamlamaktadır. Öğretmenlerle iletişim posta yoluyla sağlanmaktadır. Bu modelde sınavlar üç farklı biçimde gerçekleştirilmektedir. İlk olarak öğrenciler belirlenen gün ve saatte bulundukları yerdeki eğitim kurumlarında sınavlarını gerçekleştirebilir. İkincisi öğrencilerin kampüse gelerek sınava girdiği uygulamadır. Üçüncüsünde ise sınav kâğıtları öğrencilere posta yoluyla gönderilir ve öğrenciler cevapladıktan sonra tekrar posta ile sınav kâğıtlarını geri göndermektedir (Yenal, 2009, s.65; İşman, 2022, s. 299). Bu modelde daha fazla duyu organı kullanıldığı için öğrencilerde daha kalıcı öğrenme sağlamaktadır (İşman, 2022, s.301).

Çift yönlü radyo konferans modelinde eğitim materyalleri posta yoluyla öğrencilere gönderilmekte ve öğrenciler çift sesli telekonferansları dinleyerek dersi öğrenmeye çalışmaktadırlar. Öğrenci ve öğretmen sesli olarak iletişim halindedir. Sınavlar ise öğrencilerin bulundukları şehirdeki eğitim kurumlarında, uzaktan eğitim merkezlerine çağrılarak veya sınav kâğıtları öğrencilere gönderilerek üç farklı şekilde yapılmaktadır (Yenal, 2009, s.67; İşman, 2022, s.302).

Çift yönlü televizyon konferans modelinde öğretmenler uzaktan eğitim merkezinin hazırlamış olduğu video konferansları ile eğitim yapmaktadır. Eğitim faaliyetleri öğrencilerin video konferanslara katılmasıyla gerçekleşmektedir. Aynı zamanda öğrenciler canlı olarak soru sorabilmektedirler (Yenal, 2009, s.69; İşman, 2022, s.303).

Çift yönlü etkileşimli bilgisayar modeli iki ayrı yöntemle uygulanmaktadır. İlk yöntemde e-posta, chat ve bilgisayarlar arası iletişim kullanılırken ikinci yöntemde ise internet üzerinden telekonferans faaliyetleri gerçekleştirilerek öğretmenler ve öğrenciler canlı olarak etkileşim halindedir. Öğrenciler eğitim materyallerini internet üzerinden alarak takip edebilmekte ve belirli gün ve saatlerde internet temelli telekonferans yöntemiyle eğitimlere girebilmektedir. Bu sayede çift yönlü iletişim gerçekleşmektedir (Yenal, 2009, s.71; İşman, 2022, s.317).

Karışık teknolojik sistem modelinde eğitim teknoloji modelleri karmadır. Öğrenciler sorularını internet üzerinden e-mail yoluyla sormaktadır (Yenal, 2009, s.73). Öğrenciler çift yönlü karma uygulama modeli ile daha aktif öğrenme gerçekleştirmektedir (İşman, 2022, s.318). Çevrimiçi öğrenme ve kurs platformları uzaktan eğitim endüstrisine öncülük etmektedir. Bu teknolojiler sayesinde uzaktan eğitim birçok konuda işlevsellik sunmaktadır (Hüseyin ve Kocasaraç, 2022, s.196).

2.1.5. Açık ve Uzaktan Eğitim

Açık ve uzaktan eğitim, bireyin öğrenme sürecinin tamamını ya da çoğunu zaman ve mekân olarak uzaklaştırmış bilgi ve iletişim teknolojileri tarafından bilgiye erişim sağlayan eğitim uygulamasıdır (Latchem, 2018). Başka bir tanıma göre açık ve uzaktan eğitim, modern teknoloji tabanlı eğitimin bireyselleştirilmesini, kişiselleştirilmesini sağlayan aynı zamanda esneklik ve değişkenlik sağlayabilen eğitim sistemidir. Geleneksel örgün eğitime bir alternatif olup aynı zamanda örgün eğitimin tamamlayıcısıdır. Açık ve uzaktan eğitim ortamı acil eğitim ve kişisel gelişim ihtiyaçları olan bireyler için yaşam boyu öğrenme imkânı sağlamaktadır (Katane, Katan ve Vavers, 2021, s.271). Aslında açık ve uzaktan eğitim öğrenci ve kurum,

öğrenci ve akademisyenler, öğrenci ve ders malzemeleri, öğrenci ve akranlar arasında coğrafi, ekonomik, sosyal ve iletişim teknolojileri arasında köprü kurmayı amaçlayan çok boyutlu bir kavramdır. Bu eğitim sistemi öğrenme erişiminin önündeki engelleri kaldırmaya, esneklik sağlayarak öğrenmeyi gerçekleştirmeye, öğrenci merkezliliğe, öğrencileri destekleyerek başarılı olabileceği beklentisiyle öğrenme programları oluşturmaya odaklanmaktadır (Kamper ve Plessis, 2014, s.83).

Açık ve uzaktan eğitimin temel amaçlarından biri her bireyin eğitim sürecine dâhil olmasını engelleyen her türlü engelin kaldırılmasıdır. Her bireyin ilgi ve ihtiyaçlarına göre bireyselleştirilmiş, öğrenen bireye ne zaman, nerede ve ne şekilde öğreneceğine dair özgürce seçme hakkı verilmiştir. Açık ve uzaktan eğitim hayatın her alanında kişisel özgürlük ve kendi kendini yönetme, geliştirme yeteneği sunmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde toplumdaki her bireye toplumun dijital yeterlilik düzeyleriyle eğitim sürecine dâhil edilmektedir. Açık ve uzaktan eğitimin temel boyutları zaman, mekân ve süreç boyutlarıyla değerlendirilmektedir. Zaman boyutu bireyin istediği gün ve saatte diğer insanların duygu ve düşüncelerinden bağımsız olarak eğitime erişim sağlamasına olanak tanımaktadır. Geleneksel yüz yüze eğitim modelinde olduğu gibi eş zamanlı bir iletişim biçimi olmak zorunda değildir. Mekânsal boyutta ise bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı sayesinde, herhangi bir fiziksel veya coğrafi lokasyonda olursa bile eğitim sürecinden uzakta kalmak mümkün değildir. Süreç boyutunda ise hem öğrenme içeriği hem de öğretmenlerle iletişimi ve öğrenme yöntemlerinin çeşitliliğini içeren öğrenme süreci türünü özgürce seçme fırsatı sunmaktadır (Blessinger ve Bliss, 2018). Açık ve uzaktan eğitim ortamı bireylere açıklık, çeşitlilik ve erişilebilirlik sağlayarak öğrenmeyi kariyerle birleştirmeye yardımcı olmaktadır. Geleneksel eğitim sürecinde öğretmen odaklı yaklaşım benimsenirken bu sistemde öğrenen merkezli yaklaşım ele alınmaktadır (Katane, Katan ve Vavers, 2021, s.279).

Açık ve uzaktan eğitimin felsefi temelleri çalışma ve yaşam alanlarında öğrenme özgürlüğü tanınması, herkes için bilgi üretmesi, bilgiye dayalı bir toplumun gelişimini kendi kendine öğrenerek sağlamasına dayanmaktadır. Açık ve uzaktan eğitim kavramı bilgiye erişim, bilgi paylaşımı dâhil olmak üzere eğitim programlarının tüm ilgili

tarafllara açık olması sebebiyle eğitimin Őeffaflıđını ve izlenebilirliğini ortaya koymaktadır (Katane, Katan ve Vavers, 2021). Aynı zamanda toplumun ve her bireyin eğitim sürecine dâhil olmasını engelleyen her türlü engelin kaldırılmasını sağlamaktadır. Açık ve uzaktan eğitim öğrencinin kendi öğrenme gelişiminden sorumlu olduğu esnek bir öğrenme aşamasından oluşmaktadır. Açık eğitim bireysel gereksinimleri karşılamak için esnek bir şekilde tasarlanmış kursları tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Sadece devam etmeyi engelleyen engelleri kaldırmaya çalışmakla kalmaz, aynı zamanda öğrenen merkezli bir felsefe önermektedir. Geleneksel kampüs içi programlar ile açık ve uzaktan eğitim programları arasındaki en büyük fark öğrencileri eğitmek için kullanılan ğretim tarzlarında, iki ğrenci grubunun olgunlaşma derecesinde ve fiziksel konumlarından kaynaklanmaktadır (Raghavan ve Kumar, 2008).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gün geçtikçe daha erişilebilir hale gelmesi, açık ve uzaktan eğitime olan ilgiyi arttırmıştır. Bu nedenle açık ve uzaktan eğitim olarak verilen programların sayısı da artmaktadır. Bu olumlu gelişimde ders programının esnek olması, sınır tanımadan daha ekonomik bir biçimde eğitim götürme imkânı, öğrenmeyi özelleştirmesi, her bireye istediği yerde öğrenim görme imkânı sağlaması gibi sebepler etkili olmuştur (Toptaş, 2001). Öğrenciler, rgn eğitim gören öğrencilerle aynı kalitede erişilebilir ve eşitlikçi bir eğitim alabilmektedirler. Tek fark, kendi seçtikleri yer ve mekânlarda bireysel veya iş birliği içinde öğrenmelerinin sağlanmasıdır. Özellikle bu şekilde harmanlanmış öğrenme gelişmekte olan ülkeler için uygundur. Ulusal ve uluslararası sağlayıcıların yüksek kaliteli kaynaklarından yararlanmak için teknoloji kullanımını birleştirmektedir. Örgün eğitim gibi hiyerarşik bir yapısı yoktur aksine herhangi bir yerde erişim sağlanabilmektedir. Ayrıca çeşitli ve esnek programlar sunmaktadır. Herkese fırsat eşitliği yaratmanın yanında istedikleri yer ve zamanda eğitim imkânı sunarak zgr alan yaratmaktadır (Latchem, 2018). Aynı zamanda daha fazla insana daha fazla eğitim fırsatı sunarken düşük maliyetle yapılması eğitim sistemi üzerindeki ilgiyi arttırmaktadır (Kamper ve Plessis, 2014, s.88). Ayrıca eğitim süreci coğrafi sınırlar gözetmeksizin daha büyük kitlelere erişim sağlamaktadır. Bununla birlikte eğitime katılan herkese fırsat eşitliği sağlanmasını mümkün kılmaktadır (Akçal, 2001, s.19).

Açık ve uzaktan eğitimin birçok avantajı bulunmaktadır. Bunlardan ilki erişim kolaylığının sağlanmasıdır. Açık ve uzaktan eğitim dünyanın farklı yerlerinde yaşayanlara internet erişiminin olduğu her yerde eğitim imkânı vermektedir. Aynı zamanda zaman ve mekândan bağımsız olarak eğitim sürecinin gerçekleşmesi de öğrencilere esneklik ve bağımsızlık sağlamaktadır. Ayrıca farklı sebeplerle yükseköğrenime devam edemeyen ya da engelli bireylere yükseköğretime erişim imkânı tanınmasıyla eğitimde fırsat eşitliği sağlanması konusunda katkı sağlamaktadır. Bir başka avantajı da açık kaynakların kullanılmasıyla daha fazla kişiye daha kolay bir şekilde eğitim materyallerinin ulaşması sağlanmaktadır. Açıklık hareketiyle öğrenci, öğretmen ve eğitim kurumları arasında farklı paydaşlarla iş birliği olanaklarını arttırmaktadır. Öğrenciler açık ve uzaktan eğitim fırsatıyla üniversitenin uzmanlıklarından da yararlanabilmektedir (Saykılı, Altınpulluk ve Gümüş, 2019, s.391-392).

2.2. Yükseköğretimde Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları

Bu bölümde yükseköğretimde dünyadaki ve Türkiye’deki açık ve uzaktan eğitim uygulamalarına değinilmiştir.

2.2.1. Yükseköğretimde Dünyada Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları

Dünyada açık ve uzaktan eğitim uygulamaları yükseköğretim bağlamında ele alınmıştır. Açık ve uzaktan eğitim veren üniversitelerden bazılarına değinilmiştir.

2.2.1.1. İngiltere

Açık ve uzaktan eğitim uygulamaları yükseköğretim düzeyinde ilk olarak İngiltere’de “British Open University”nin açılmasıyla başlamıştır. İngiltere’de bulunan bu açık üniversite 1969 yılında kurulmuştur (The Open University, 2023a). İngiltere’deki bu

öncü adım, diğer ülkelerde de benimsenerek açık ve uzaktan eğitim uygulamalarının yaygınlaşmasına örnek olmuştur.

Bristish Open University İngiltere'nin en büyük uzaktan eğitim sağlayıcısı olmakla birlikte yükseköğretim sistemini İngiliz işçilere açma girişimi olarak kurulmuştur (Mears ve Clough, 2015). Üniversiteye giriş için tek şart 21 yaşını doldurmuş olmaktır. Üniversitedeki dersler fizik, kimya, yaşam bilimleri ve yer bilimleri gibi farklı disiplinlerden oluşan multidisipliner bir yapıya sahiptir. Çalışma materyalleri önce öğrencilere posta, televizyon ve radyo yayınlarıyla iletilmiştir. Kurslar her öğrencinin aldığı bir ev deney kitine dayalı bütünlük deneysel program ve haftalık televizyon yayınından oluşmuştur. Kurslar öz değerlendirme, bilgisayar ve öğretmen tarafından değerlendirme, yaz okulu ve bir final sınavı şeklinde beş kategoride değerlendirilmiştir (Munn, 1973, s.21).

50 yılı aşkın süredir hizmet veren bu kurum günümüzde lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde hizmet vermektedir. Sanat ve beşerî bilimler, biyoloji, iş ve yönetim, yaratıcı yazarlık, felsefe, müzik, mühendislik, sağlık bilimleri gibi birçok alanda lisans düzeyinde; tarih, hukuk, İngiliz edebiyatı, eğitim, bilgi işlem gibi birçok temel alanda da lisansüstü düzeyde eğitim vermektedir (The Open University, 2023). Bu açık üniversitede eğitim süreci esnek ve destekleyici şekilde devam etmektedir. Bu sistem sayesinde öğrencilere istedikleri yerde ve zamanda çalışma imkânı verilmiştir. Üniversitede ihtiyaç duyulan tüm materyalleri öğrencilere sağlamaktadır. Aynı zamanda akademik uzmanlık ve rehberlik hizmeti vermektedir (The Open University, 2023b).

Londra Üniversitesi 190 ülkede 45.000 öğrenciye programlar sunan, uluslararası düzeyde dijital ve harmanlanmış uzaktan eğitim alanında İngiltere'nin önde gelen üniversitelerinden biridir. Üniversite 1858 yılında öğrencilerin Londra dışında eğitim görmelerine izin vererek uzaktan eğitime öncülük etmiştir. 2005 yılında Uzaktan Eğitim Merkezi'ni kurmuştur. Bu merkez çevrimiçi ve uzaktan eğitim geliştirerek öğrenci deneyimini ve başarısını artırmak için iş birliği içinde çalışmaktadır.

Çalışmalar araştırma, pedagoji, uygulama ve yenilikçilik alanlarındaki gelişmelerden beslenmektedir. Birçok çalıştay, sempozyum, konferans gibi gelişim etkinliklerinin yanı sıra eğitim, bilgi yönetimi, kalkınma finansmanı gibi konularda danışmanlık hizmetleri de vermektedir. Çevrimiçi ve uzaktan eğitim merkezi 42 üye kuruluş tarafından çalışmalarını sürdürmekte ve öğrenciler için iş birliği içinde projeler geliştirmektedir (University of London, t.y.).

2.2.1.2. Almanya

FernUniversität, Hagen'da yer alan ve Almanya'nın tek devlet üniversitesi olarak uzaktan eğitim veren bir üniversitesidir. 1975 yılında kiralık odalarda 1330 öğrenciyle başlayan üniversite, geleneksel kampüs içi üniversiteye kaydolamayan ya da kaydolmak istemeyen öğrencilere yükseköğrenim fırsatı sunmak amacıyla akredite bir eğitim sistemi geliştirmiştir. Yarı zamanlı bir eğitim sistemi belirleyen üniversite basılı, multimedya ve çevrimiçi çalışma materyallerini isteğe bağlı yüz yüze seminerler ve etkinliklerle birleştiren harmanlanmış bir öğrenme yaklaşımına dayanmaktadır. Üniversite bu sayede öğrencilere istedikleri zaman ve yerde öğrenme esnekliği sağlamaktadır. Aynı zamanda öğrenciler Hagen kampüsünde, Almanya ve yurt dışındaki bölgesel merkezlerde kişisel danışmanlık ve rehberlik hizmetini çalışma grupları ve seminerler yoluyla alabilmektedir. Üniversite lisans, yüksek lisans ve Almanya'ya özgü diplom olarak tabir edilen programlarla öğrenim hizmeti vermektedir. Hukuk, psikoloji, işletme ve ekonomi, matematik ve bilgisayar bilimleri, insan ve toplum bilimleri gibi birçok alanda lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim vermektedir (FernUniversität in Hagen, 2022).

Kaiserslautern Üniversitesi 1992 tarihinden itibaren yetişkin eğitimi, toplam kalite eğitimi, tıp fiziği teknolojisi ve insan kaynakları yönetimi gibi dört farklı programı uzaktan eğitim olarak vermektedir (Toptaş, 2001).

2.2.1.3. İspanya

İspanya'da uzaktan eğitim alanında faaliyet gösteren bir üniversite olan National University for Distance Education (UNED), İspanya'nın en büyük ve Avrupa'nın ikinci en büyük üniversitesidir. 17 ülkede 75'ten fazla farklı şehirde merkezi bulunan üniversite, lisans ve lisansüstü programların yanı sıra belirli konularda diploma ve sertifika programları da sunmaktadır. Üniversitenin vizyonu, kadınların üniversiteye ve işgücü piyasasına katılımını teşvik etmektedir. UNED, psikoloji, eğitim, filoloji, iktisat ve işletme, hukuk, coğrafya ve tarih, siyaset bilimi, felsefe ve bilgisayar mühendisliği gibi birçok alanda uzaktan eğitim hizmeti vermektedir (The UNED, 2020).

2.2.1.4. Finlandiya

Finlandiya Uzaktan Eğitim Derneği (FADE), uzaktan yükseköğrenim sunan kurumlar için bir dernek olarak faaliyet göstermektedir. 10 üniversite ve kolej iş birliğiyle yürütülen eğitimlerin yanı sıra FADE, uzaktan eğitimde yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve uygulanması ile ilgili araştırmalar da yapmaktadır (Toptaş, 2001, s.18).

Helsinki Üniversitesi 1980 yılından itibaren çalışanlara ve yetişkinlere uzaktan eğitim vermek amacıyla açık üniversiteyi kurmuştur. Sanat, Finlandiya dilleri ve edebiyatları, ilahiyat ve din bilimleri, ekonomi, bilgisayar bilimi, toplum bilimleri alanında lisans düzeyinde İngilizce ve Rus çalışmaları, atmosfer bilimleri, çevresel değişim ve küresel sürdürülebilirlik, bilgisayar bilimleri gibi alanlarda da yüksek lisans düzeyinde açık üniversite olarak eğitim vermektedir. Ayrıca öğrencilerin dijital becerilerini geliştirme ve sürdürülebilirlik alanlarında kurslar verilmektedir. Uzaktan eğitim uygulamaları Mooc üzerinde gerçekleştirilmektedir (University of Helsinki, 2022).

2.2.1.5. Fransa

Fransa’da 1970’li yıllarda başlayan uzaktan eğitim uygulamaları Centre National d’Enseignement a Distance (CNED)’in kurulmasıyla 1987 yılında kurumsallaşmıştır. CNED 1939’da savaş nedeniyle eğitim sisteminde meydana gelen dağınıklığı telafi etmek için mektupla eğitim hizmeti oluşturmuş ve daha sonra Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak çalışmaya başlamıştır (CNED, 2021). Ayrıca bu kurum herkesin kendini gerçekleştirmek ve geliştirmek için eğitim ve öğretim yolunu inşa etmeye yardımcı olan bir kurumdur. Sanat, sosyal bilimler, hukuk, matematik, fizik ve kimya gibi alanlarda eğitim vermektedir. Sadece çalışan ve yükseköğrenim öğrencileri için değil daha küçük yaştaki öğrenciler içinde sertifikalı kurslar geliştirmektedir.

Federation Interuniversitaire de l’Enseignement a Distance (FIED), 1987 yılında Araştırma ve Yüksek Öğrenim Bakanlığı’nın girişimiyle üniversite eğitimini uluslararası düzeyde temsil etmek için kurulmuş bir Üniversitelerarası Uzaktan Eğitim Federasyonudur. Amacı, üyelerin eğitim tekliflerini sunarak ve gelecekteki öğrencilerin bu eğitimlere kolay erişimini sağlayarak eğitim fırsatları sunmaktır. FIED açık, çevrimiçi ve hibrit eğitime dâhil olan otuz iki Fransız ve yabancı üniversiteyi veya yükseköğretim kurumunu bir araya getirmiştir. Dört yüzden fazla üniversite derecesi kursu sunmaktadır (FIED, t.y.).

2.2.1.6. Amerika

1728 yılında Boston gazetesinde mektup ile stenografi derslerinin verilmesiyle başlayan uzaktan eğitim, 1800’lü yıllarda Chicago Üniversitesi’nde mektupla öğrenme bölümünü kurarak üniversitede ilk uzaktan eğitim uygulaması başlamıştır. 1900’lü yıllarda Iowa Üniversitesi’nde televizyon yayınlarıyla devam etmiştir. Böylece gelişen teknolojilerle birlikte günümüze kadar gelmiştir (Bilgiç Doğan, 2014).

1991 yılında uzaktan eğitime başlayan University of California Extension (UCLA Extension) çevrimiçi olarak eğitim sürecini yürütmektedir. Öğrencilere birçok alanda

çevrimiçi kurslar, sertifika ve uzmanlık programları, sürekli eğitim kredileri, kurumsal eğitim, kredisiz kurslar, atölye çalışmaları ve özel etkinlikler gibi birçok hizmet sunmaktadır. Muhasebe, dijital pazarlama, siber güvenlik, finans, sürdürülebilirlik, veri bilimi, proje yönetimi gibi birçok alanda çevrimiçi sertifikalı kurslar düzenlenmektedir (UCLA Extension, 2022).

Washington State University ise 1992 yılından beri geleneksel kampüslerine ek olarak WSU Global Campus ile lisans, yüksek lisans ve sertifika programları aracılığıyla dünya çapında hizmet vermektedir. Çevrimiçi derecelere ek olarak seminerler, çalıştaylar, konferanslar, ticari sergiler ve çevrimiçi sertifikalar gibi bir dizi sürekli eğitim programı sunmaktadır. Muhasebe, antropoloji, biyoloji, veri analizi, ekonomi, İngilizce, tarih gibi yirmi bir alanda lisans düzeyinde; tarım, yazılım mühendisliği, özel eğitim, müzik gibi on üç alanda yüksek lisans düzeyinde eğitim vermektedir (Washington State University, 2023).

Nova Southeastern University, yüksek lisans ve doktora programlarının birçoğunu çevrimiçi veya bölgesel kampüslerinde verilen derslerle uzaktan eğitim yoluyla sunmaktadır. Bölgesel kampüslerde uzaktan yaşayanların kampüs içi bir atmosfer yaşamasına olanak tanımaktadır. Akşam ve hafta sonu dersleri, çevrimiçi programlar, video konferans ve görsel işitsel araçlarla eğitim devam etmektedir. 1972 yılında üniversite ilk uzaktan doktora eğitim programını sunarak uzaktan eğitime öncülük etmiştir. Öğrenci tartışma forumları, grafik sunumlar ve sesli gerçek zamanlı elektronik sınıflar, ödevlerin multimedya formatında çevrimiçi teslimi, elektronik kütüphaneye ve veri tabanlarına erişim imkânı gibi birçok imkân sağlanmaktadır. Ayrıca üniversite eğitimi devlet tarafından da sık sık denetlenmektedir (NSU Florida, 2023a). Hukuk, eğitim, işletme, psikoloji, mühendislik, bilgisayar ve oşinografi gibi alanlarda yüksek lisans ve doktora düzeyinde uzaktan eğitim programları yer almaktadır (NSU Florida, 2023b).

Iowa Üniversitesi ise uzaktan ve çevrimiçi olarak sertifika programları, lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim vermektedir. Üniversite lisans düzeyinde çevrimiçi ve

uzaktan siyaset bilimi, işletme liderliği, liberal çalışmalar, spor ve rekreasyon yönetimi bilimi, hemşirelik, radyasyon bilimlerinde, lisansüstü düzeyde çevrimiçi ve uzaktan sağlık idaresi, eğitim liderliği, kütüphane ve bilgi bilimi, iş analitiği, hemşirelik gibi birçok alanda eğitim programı bulunmaktadır. Güncel olarak 738 adet uzaktan ve çevrimiçi kurs, 46 adet çevrimiçi ve uzaktan lisans, yüksek lisans ve sertifika programları bulunmaktadır (Distance and Online Education, 2023).

Kentucky Üniversitesi, çevrimiçi ve uzaktan eğitim kursları ve programları vermektedir. Kolejler, üniversiteler, işletmeler, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için çevrimiçi kurslar, eğitim materyalleri hazırlama, dijital video konferans araçlarını öğrenme gibi birçok alanda eğitim alınabilmektedir. Uzaktan öğretim sistemleri tasarımı ve rehabilitasyon danışmanlığı gibi birçok alanda yüksek lisans düzeyinde de eğitim vermektedir. Üniversite öğrenciler, akademisyenler için de ayrı ayrı bilgilendirici rehberler sunmaktadır (Distance education, 2023).

2.2.1.7. Japonya

Japonya’da uzaktan eğitim kursları ile uzaktan eğitim programları ayrı olarak ele alınmıştır. Uzaktan eğitim programları kampüs içi kurumlar için düzenlenirken diğer kurslar ise mektupla eğitim için düzenlenmiştir. 2011’de 44 üniversite uzaktan lisans eğitim programı uygulamaya başlamıştır (Nakamura, 2017). Japonya’da uzaktan eğitim veren kurumlardan biri de Japonya Açık Üniversitesi’dir. Japonya Açık Üniversitesi, 1981 yılında dört yıllık bir yükseköğretim kurumu olarak hava dalgaları üzerinden halka açık öğretim programları yayınlayan tek uzaktan eğitim üniversitesidir. İlk olarak eğitim basılı metin materyalleri, yayın programları olarak ilerlemiştir (Nakamura, 2017). Üniversite günümüzde yüksek lisans ve doktora eğitimi de vermektedir. 2015 yılında online kurslar açılmış, 2017 yılında çevrimiçi eğitim merkezi, 2018 yılında Öğrenme ve Eğitim Stratejileri Araştırma Enstitüsü (RILES) kurulmuş ve 2020 yılında da webcast açık dersler başlamıştır. Yaşam ve refah, psikoloji ve eğitim, beşerî bilimler, doğa ve çevre gibi alanlarda eğitim vermektedir (The Open University of Japon, t.y.).

Japonya'daki bir diğerk yapı da Japonya Kitlesele Açık Çevrimiçi Eğitim Teşvik Konseyi (JMOOC)'dir. 2013'te kurulan bu kurum etkileşimli çevrimiçi kurslar sunmak amacıyla kurulmuştur. JMOOC bir üniversite konsorsiyumu olarak başlasa da bu girişim kurumsal ve bireysel üyeleri de kapsamaktadır. JMOOC işletme yönetimi, beşerî bilimler, sosyal bilimler, bilgisayar programlama, eğitim, doğa bilimleri, istatistik, matematik, sanat ve mühendislik gibi çok çeşitli konularda kurslar sunmaktadır. Japon endüstrisinin ve işletmelerin ihtiyaç duydukları kursları sunmak için her geçen gün kendini geliştirmektedir. Yeni üniversite mezunları için de ileri teknik işlere hazırlamak amacıyla teknik temel becerileri geliştiren kurslar verilmektedir (Nakamura,2017).

2.2.1.8. Avusturalya

Avusturalya Açık Üniversiteleri 1993 yılından beri uzaktan yükseköğrenim fırsatı sunmaktadır. Avustralya'da bulunan 28 üniversiteden çevrimiçi kursları sunmaktadır. Lisans ve lisansüstü düzeyde hukuk, işletme, mühendislik, bilgisayar bilimi, beşerî bilimler, eğitim ve öğretim, medya gibi birçok alanda eğitimler vermektedir. Kurslar geleneksel eğitimden farksız çevrimiçi esnek öğrenme sağlamaktadır. Çevrimiçi çalışmanın ne zaman, nerede ve nasıl olduğu öğrenciye bağlıdır bu sebepler herkes için seçenekler sunmaktadır (Open Universities Australia, 2023).

2.2.2. Yükseköğretimde Türkiye'de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları

Türkiye'de yükseköğretimde açık ve uzaktan eğitim veren üç üniversite bulunmaktadır. Bunlar Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Atatürk Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi'dir. Çalışmada açık öğretim hizmeti veren bu üç üniversiteden bahsedilmiştir.

2.2.2.1. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, Türkiye'deki uzaktan eğitim alanında öncü bir üniversite olarak kabul edilmektedir. Açıköğretim Fakültesi'nin kuruluş amacı, ülkedeki yükseköğrenim fırsatlarını arttırmak ve özellikle ekonomik yetersizlik nedeniyle üniversiteye devam edemeyen öğrencilere alternatif bir eğitim imkânı sunmaktır. Ayrıca, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan insanlara eşit bir eğitim fırsatı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu sistem uzaktan eğitim ile yükseköğrenimi ulaşılabilir kılmak yanında yaptığı iş birliği projeler ile eğitim sorunlarının aşılmasına destek olmaktadır (Saraç ve Alptekin, 2021, s.154). Açıköğretim Fakültesi yatılı kampüslerde yeterli yer bulamayan öğrencilere alternatif fırsat sağlamak için kurulmuştur. Bu sistem, 22 lisans, 40 ön lisans programıyla hizmet vermektedir. Bunlara ek olarak 40 Avrupa ülkesinde yaşayan Türk vatandaşlarına özel programlar sunmaktadır. Bedensel ve işitme engelli öğrencilere ve ceza infaz kurumlarındaki öğrencilere eğitim olanağı sunmaktadır (Moore ve Kearsley, 2005, s.259). Aynı zamanda milli eğitim, sağlık, ilahiyat, tarım, polis, jandarma, kara, deniz, hava komutanlıkları ve adalet personeline yönelik de eğitim programları bulunmaktadır (Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 2023a). Öğrencilere basılı materyaller, CDRom'lar, TV kursları, iletişim ofisleri, yüz yüze ve çevrimiçi akademik eğitim, video konferanslar ve web sitesindeki e-öğrenme portalı aracılığıyla eğitim materyalleri ulaştırılmaktadır. Programların geneli kendi kendine eğitim formatındadır. Yurt içinde 81 ilde 98 irtibat ofisi bulunmaktadır. 81 devlet üniversitesi iş birliği ile farklı programlarda yüz yüze eğitim vermektedir (Moore ve Kearsley, 2005, s.260). Anadolu Üniversitesi'nin Değerlendirme Ofisi tarafından çoktan seçmeli sınavlarla öğrenciler değerlendirilmektedir. Bu sınavlar 81 ilde ve 40 ülkede 56 sınav merkezinde yapılmaktadır. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, yükseköğrenim alanında uzaktan eğitim konusunda dünya genelinde birçok üniversiteyle iş birliği yapmaktadır. Bu iş birliği programları, öğrencilere farklı ülkelerdeki üniversitelerde eğitim alma fırsatı sağlamaktadır. Ayrıca, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Türk Cumhuriyetleri ve Balkan ülkelerindeki öğrencilere de açık öğretim programları sunmaktadır (Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 2003a).

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nin tarihçesine bakıldığında, 1982 yılında yüksek eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması prensibi ile kurulan ve açık öğretim sistemiyle eğitim veren ilk fakülte olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Açıköğretim sisteminin temeli ise 1970'li yıllara dayanan teknolojik bir birikime sahip olan Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ndeki Televizyon ile Eğitim Enstitüsü ve İletişim Bilimleri Fakültesi'ne dayanmaktadır. Bu kurum uzaktan eğitim konusunda projeler hazırlamış, eğitimde kitle iletişim araçlarının kullanımıyla ilgili araştırmalar yaparak toplantılar düzenlemiştir. Bu birikimle açık öğretim sisteminin temelleri atılmıştır (Özer, 1989, s.5; Kirel, 1989; Uşun, 2006, s.251).

1982-1993 yılları arasında açık öğretim fakültesine ilgi artmıştır. İlk iktisat ve işletme programlarıyla hizmet vermeye başlayan Açıköğretim Fakültesi, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ile imzalanan protokol gereğince ön lisans ve lisans tamamlama olanağı sunmuştur. Ayrıca Sağlık Bakanlığı ve Tarım Köy İşleri Bakanlığı ile yapılan protokollerle ebelik, veterinerlik gibi ön lisans programları açılmıştır. 1987 yılında Batı Avrupa Projesi ile Avrupa'da yaşayan Türklere ön lisans ve lisans programlarına katılma imkânı verilmiştir. 1993 yılında çıkan Kararname ile açık öğretim tekrardan yapılandırılarak İktisat ve İşletme programları dört yıllık İktisat ve İşletme Fakültelerine dönüştürülmüştür. 1993 ve 1997 yılları arasında Sosyal Bilimler, Ev İdaresi, Büro Yönetimi, Halka İlişkiler gibi 17 ön lisans programı daha geliştirilmiştir. Açıköğretim sınavları ÖSYM tarafından yapılırken 1996 sonrası Anadolu Üniversitesi tarafından yapılmaya başlanmıştır (Uşun, 2006; Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 2023b).

1998 yılında yaşanan teknolojik gelişmeler sayesinde eğitim ihtiyaçları da farklılaşmıştır. Bu bilgilerle birlikte, 1998 yılında yaşanan teknolojik gelişmelerin uzaktan eğitim alanında da büyük bir dönüşüm sağladığı görülmektedir. İnternet ve iletişim teknolojilerindeki kullanımın artmasıyla uzaktan eğitim de farklı boyutlara taşınmaya başlamıştır. İlk olarak Anadolu Üniversitesi'nin tüm akademik, idari ve teknik birimleri açık öğretim sistemine dâhil edilmiş ve sistemi daha etkili hale getirebilmek için çalışmalar yapılmıştır. İşletme, İktisat ve Açıköğretim Fakültelerinin akademik programları yeniden yapılandırılmıştır. Ön lisans ve lisans derslerinin

içerikleri ile ilgili iyileştirme çalışmaları yapılmıştır. Ders materyallerini içeriği de yapılan güncellemelere uygun hale getirilmiştir. Açıköğretim sistemindeki kontenjan kısıtları kaldırılmış. TRT 4 kanalıyla “Üniversitemizden Haberler” isimli haber programıyla öğrenciler bilgilendirilmeye başlanmıştır. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nin sorumluluğunda İlahiyat ön lisans programı açılmıştır. 1999 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi üniversitelerle yaptığı iş birliği ile uydu bağlantılı video konferans ortamını oluşturmuştur. İnternet Tabanlı Deneme Sınavları uygulaması başlatılmış ve TRT 4 kanalından da sınav dönemleri öncesi sınava hazırlık programları yayınlanmıştır. İletişim merkezi kurularak öğrencilerin her türlü soru ve önerilerinin aktarımı sağlanmıştır (Uşun, 2006; Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 2023b). İkinci Üniversite programıyla yükseköğretimde örgün olarak okuyan veya mezunlara yönelik eğitim imkânı verilmiştir. Açık öğretimin örgün yükseköğretime entegrasyonu için YÖK ile Dikey Geçiş uygulaması başlatılmıştır. Jandarma ve polislerin eğitim seviyelerini artırmak amacıyla meslek eğitimi programlarıyla ön lisans programları başlamıştır. Bu çerçevede Kara, Hava ve Deniz Komutanlıkları personeline yönelik ön lisans eğitimi programları oluşturulmuş ve bu alanda eğitim gören öğrencilere lisans tamamlama imkânı verilmiştir. İnternet Tabanlı Deneme Sınavları ile başlayan süreç 2002 yılında e-alıştırma, 2003 yılında e-kitap, 2004 yılında e-televizyon hizmetleri ile e-öğrenme portalı haline gelmiştir. 2009-2010 yıllarında farklı alanlarda 5 lisans ve 17 ön lisans programı olmak üzere 22 yeni program açılmıştır. TRT ve Anadolu Üniversitesi iş birliği ile kurulan TRT Okul kanalı ile her kesimden insana hitap eden eğitim programları başlatılmıştır. Bosna-Hersek, Arnavutluk, Bulgaristan, Kuzey Amerika programları açılmıştır. 2017-2018 yıllarında Suudi Arabistan programları açılmıştır. Uzaktan Öğretim Tezsiz Yüksek Lisans Programları açılmaya başlanmıştır. Sosyal medya hesapları açılmış ve Anadolu Mobil uygulaması daha aktif hale getirilmiştir. Açık öğretim sistemi online seminerleri gerçekleştirilmiş ve tüm programlarda canlı ders uygulaması yapılmıştır (Uşun, 2006; Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 2023b).

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi Akadema, Engelszi AÖF gibi birçok hizmet vermektedir. Akadema hizmeti, sosyal sorumluluk projesi olarak 2014 yılında alt yapı çalışmalarıyla başlamıştır. Akadema’da yönetim ve ekonomi, sosyal bilimler,

sağlık ve spor, müzik, kişisel gelişim gibi konularda yüzlerce çevrimiçi ders bulunmaktadır. Bu proje ile Anadolu Üniversite'sinin bilgi birikiminden daha fazla kişi yararlanmaya başlamıştır. Bireyleri yaşam boyu öğrenme sürecine dâhil ederek nitelikli öğrenme olanağı sunmaktadır. Aynı zamanda bireylerin mesleki gelişimlerine katkı sağlayarak nitelikli işgücü oluşturulmasına destek olmaktadır (Kuş, Uğur ve Büyükköse, 2019). Ayrıca eğitimde açıklık hareketinin bir ürünü olan bu proje kitlesel çevrimiçi açık derslerden oluşmaktadır. Akadema'da derslere herkes kaydolabilmektedir. Dersler çevrimiçi öğrenme yönetim sisteminden yürütülmekte ve kayıt, ders ekleme ve çıkarma işlemleri de bu platform üzerinden yapılmaktadır. (Anadolu Üniversitesi Açık Anadolu, 2023).

Engelsiz AÖF hizmeti ise özel gereksinimli bireyler için açık ve uzaktan eğitim hizmeti sunmaktadır. Açıköğretim Sistemi'ne kayıtlı olan engelli öğrenciler için kayıt sürecinden başlayarak mezuniyet sonrası da hizmet vermektedir. Öğrencilere yazılı, görsel ve canlı destek formatında hizmet verilmektedir. Sınavlar ise öğrencilerin vermiş olduğu engel raporlarına göre yapılmaktadır. Sınavda engel durumlarına göre okuyucu veya işaretleyici, büyük puntolu kitapçık, tek başına ayrı salon, erişilebilir bina, özel araç kullanma talebi evde sınav desteği gibi hizmetlerde verilmektedir. Aynı zamanda mezun olduktan sonra kariyer planlaması konusunda destek hizmeti sağlanmaktadır. Öğrencilerin sosyal gelişimini desteklemek amacıyla da birçok etkinlik düzenlenmektedir (Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 2017).

Anadolu Üniversitesi'nin açık ve uzaktan vermiş olduğu bu sistem Açıköğretim, İktisat ve İşletme Fakülteleri bünyesinde yer alan önlisans ve lisans programları olarak ayrılmıştır. İktisat Fakültesi 1993 yılında kurulmuş ve Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, İktisat, Maliye gibi sekiz adet programdan oluşmaktadır (Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 2023c). İşletme Fakültesi 1982-1983 yılından itibaren uzaktan eğitim uygulamasını sürdürmüş, 1993 yılından yeniden düzenlemeyle kurulmuştur. Havacılık Yönetimi, İşletme (İngilizce) gibi 5 programdan oluşmaktadır (Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 2023d). Açıköğretim Fakültesi Lisans Programları Görsel İletişim Tasarımı, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık gibi 9 programdan oluşmaktadır (Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 2023e). Ön

lisans programları ise Acil Durum ve Afet Yönetimi, Bankacılık ve Sigortacılık, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı, Aşçılık gibi 41 programdan oluşmaktadır (Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 2023f). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, uluslararası alanda birçok ülkede eğitim faaliyetleri yürütmektedir. Kuzey Kıbrıs ile Batı Avrupa’da eğitim faaliyetlerini yürütürken, uluslararası alanda Azerbaycan, Kosova, Makedonya, Bulgaristan, gibi 9 ülkeye eğitim hizmeti ulaştırmaktadır (Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 2023g).

2.2.2.2. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi

Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi (AUZEF) İstanbul Üniversitesine bağlı olarak açık öğretim ve uzaktan eğitim programlarını yürüten fakültedir. 2009 yılından bu yana uzaktan eğitim, 2011 yılından itibaren de açık öğretim faaliyetlerini yürütmektedir. AUZEF bünyesinde 34 açıköğretim ve 12 uzaktan eğitim olmak üzere 46 program yer almaktadır. Bu programların 19’u lisans, 22’si ön lisans ve 5’i de lisans tamamlama programlarıdır (Akarsu, 2019; İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, 2023). Açık öğretim faaliyetleri bilgisayarlarla sanal ortamda gerçekleştirilen öğrencinin istediği zaman bunları tekrardan izleyebileceği eğitim programıdır. Uzaktan öğretim ise bilgisayarlarla sanal ortamda canlı derslerle interaktif olarak işlendiği aynı zamanda öğrencinin dersleri tekrar izleyebileceği eğitim programıdır (Akarsu, 2019; İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, 2023).

AUZEF Açıköğretim lisans programları, ön lisans programları ve lisans tamamlama programlarından oluşmaktadır. Lisans programları Coğrafya, Çocuk Gelişimi, Egzersiz ve Spor Bilimleri gibi 15 adet programdan oluşmaktadır. Ön Lisans Programları, Bilgisayar Programcılığı, Çocuk Gelişimi, E-Ticaret ve Pazarlama, Grafik Tasarımı gibi 16 adet programdan oluşmaktadır. Lisans tamamlama ise Acil Yardım ve Afet Yönetimi gibi 4 programdan oluşmaktadır (AUZEF Programlar, 2023a).

AUZEF Uzaktan Öğretim programları AUZEF Açıköğretim gibi lisans, ön lisans ve lisans tamamlama programlarından oluşmaktadır. Lisans programları Gazetecilik, Halkla İlişkiler gibi 4 adet programdan oluşmaktadır (AUZEF Programlar, 2023b). Lisans tamamlama programları Halkla İlişkiler ve Tanıtım programından oluşmaktadır. Diğer fakültelere bağlı uzaktan öğretim programı da İlahiyat programı olarak lisans tamamlamadan oluşmaktadır (AUZEF Programlar, 2023c).

2.2.2.3. Atatürk Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi

Atatürk Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi 2010 yılında alt yapı çalışmalarına başlamış ve 2012 yılında eğitim faaliyetlerine başlamıştır. Fakülte bünyesinde 13 lisans, 4 lisans tamamlama ve 30 ön lisans programı olmak üzere 47 program yürütülmektedir (Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi, 2023a).

Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi'nde ön lisans, lisans ve lisans tamamlama programları bulunmaktadır. Ön lisans programları Acil Durum ve Afet Yönetimi, Adalet, Bankacılık ve Sigortacılık gibi 31 adet programdan oluşmaktadır (Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi, 2023b). Lisans programları Çocuk Gelişimi, Egzersiz ve Spor bilimleri, Grafik Sanatlar gibi 13 adet programdan oluşmaktadır (Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi, 2023c). Lisans tamamlama programları ise, İş Sağlığı ve Güvenliği gibi 4 adet programdan oluşmaktadır (Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi, 2023d).

3. YÜKSEKÖĞRETİMDE UZAKTAN KÜTÜPHANE HİZMETLERİ

Çalışmanın bu bölümünde yükseköğretimde kütüphane hizmetleri açıklanıp uzaktan kütüphane hizmetlerine değinilmiştir. Ayrıca yükseköğretimde uzaktan kütüphane hizmeti veren kütüphane örneklerine yer verilmiştir.

3.1. Yükseköğretimde Kütüphane Hizmetleri

Bir yükseköğretim kurumunun temel gereksinimi, kullanıcısının ihtiyaçlarını karşılayabilecek, araştırma çalışmalarına teşvik etmeye yardımcı olacak dengeli ve yeterli bir kütüphaneye sahip olmasıyla başlamaktadır. Hiçbir üniversite, merkezi olarak güçlü bir kütüphaneye sahip olmadan akademik anlamda etkili çalışmalar gerçekleştiremez (Ranjanjyoti, 2014). Bu sebeple üniversite kütüphaneleri üniversitenin gelişimini doğrudan etkileyen ve ayrılmaz bir parçası olan kurumlardır. Üniversitelerin eğitim ve araştırma faaliyetlerini destekleyerek bilimsel çalışmalara katkıda bulunmaktadır (Çelik ve Özenç Uçak, 1993). Üniversite kütüphaneleri, eğitim ve araştırma ihtiyacının bilgi kaynaklarının verimli bir şekilde hizmete sunulmasıyla karşılandığı ve bilgiye erişimin sağlandığı kurumlardır. Bireylere hiçbir ayırım gözetmeksizin bilgi ihtiyacının karşılanmasını sağlayacak her türlü basılı ve elektronik kaynağa erişim sağlayarak hizmet sunmalıdır (Odabaş ve Çoşkun, 2011, s. 322; Kavak, 2018). Akademisyen, öğrenci ve diğer araştırmacıların eğitim ve öğretimine ilişkin gereksinim ve beklentilerini karşılamak için en güncel ve güvenilir bilgi kaynaklarına erişim sağlamalıdır. Bu sebeple üniversite kütüphaneleri araştırmacılarına araştırmalarını yapma ortamı hazırlamalı ve yeni literatürü tarama olanağı sağlamak için hizmetler geliştirmelidir (Çelik, 1999).

Üniversite kütüphanesi hizmetleri teknik ve kullanıcı hizmetleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Teknik hizmetler materyal seçiminden başlayarak materyalin ayıklama aşamasına kadar devam eden süreci ifade etmektedir. Kullanıcı hizmetleri ise ödünç

verme hizmetinden başlayarak kullanıcıya danışma hizmetlerinin verildiği süreci ifade etmektedir.

3.1.1. Teknik Hizmetler

Üniversite kütüphanelerinde teknik hizmetler materyalin seçim sürecinden başlayarak ayıklama sürecine kadar geçen süreci ifade etmektedir. Kütüphane koleksiyonunun oluşturulup geliştirilmesi teknik hizmetleri oluşturmaktadır. Bu işlemler ise; seçim, sağlama, kataloglama, sınıflama, yerleştirme, ciltleme, ayıklama ve düşüm işlemlerinden oluşmaktadır.

3.1.1.1. Seçme

Kütüphanelerin teknik hizmetlerini oluşturan ana tema koleksiyonun oluşturup geliştirilmesiyle ilgilidir. Koleksiyon gelişimi tüm kütüphaneler için evrensel bir süreci oluşturmaktadır. Evans ve Saponaro'ya (2012, s.23) göre koleksiyon geliştirmenin toplum analizi, seçim, sağlama ve değerlendirme olarak dört ana unsuru bulunmaktadır. Kütüphanenin etkili bir hizmet sunabilmesi için hizmet verdiği grubun özelliklerini ve bilgi gereksinimini bilmesi gerekmektedir. Kütüphanenin amacına uygun bir şekilde hizmet verebilmesi için toplum analizinin yapılması önemlidir. Bu sebeple toplum analizi, kullanıcının beklentileri ve ihtiyaçlarının analiz edildiği, yaş, cinsiyet, eğitim gibi sosyolojik özelliklerin dikkate alınarak yapıldığı alan araştırması çalışmalarıdır. Bu çalışmalar sayesinde kullanıcı ihtiyacının karşılandığı ve daha nitelikli bir koleksiyonun oluşması için ilk adımın atıldığı aşamadır (Evans, 2000, s.50-55; Köprülü, 2006; Cengiz, 2017).

Teknik hizmetlerin toplum analizinden sonra gelen bir diğer aşaması da seçimdir. Seçim kütüphanenin önceliklerine, amacına, bütçesine uygun bir şekilde kütüphane koleksiyonuna hangi materyalin katılacağına karar verildiği süreci ifade etmektedir (Dilek Kayaoğlu, 1997; Çakın, 2011). Doğru kitabın doğru kullanıcıya ulaşmasını

sağlamak için seçim işlemi kütüphanenin amacına uygun bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Üniversite kütüphanesine seçilecek materyaller, öğrenciler, öğretim elemanları ve araştırmacıların mevcut ve gelecekte olabilecek bilgi gereksinimlerini karşılayacak konu alanlarında ve türlerinde olmalıdır (Karataş, 2002, s.14). Gardner'a (1985, s.185-186) göre kütüphane kaynaklarının seçimi için yetkinlik, doğruluk, yansızlık, güncellik, kapsamlılık, kütüphane dermesiyle ilişkisi ve maliyet özellikleri gibi 17 değerlendirme ölçütü bulunmaktadır. Her materyal için 17 değerlendirme ölçütü geçerli olmayabilir ama beş temel unsurun göz önünde bulundurulması seçim işlemi için önemlidir. Bu beş temel unsur ise; içerik, fiziksel özellikler, yazarı, faydası ve maliyetidir (Dilek Kayaoğlu, 1997). Bu unsurlar göz önünde bulundurularak kütüphanenin amaç ve hedefleri doğrultusunda seçim işlemi yapılmalıdır.

3.1.1.2. Sağlama

Seçim işleminden sonra gelen sağlama, her türlü materyalin belirli yöntemlerle koleksiyona kazandırılma işlemidir. Evans ve Saponaro (2012, s.104) sağlama sürecini dört ana amaç üzerinde toplamışlardır. Bunlar; mümkün olan en kısa sürede, en düşük maliyetle, diğer birim ve firmalarla sağlıklı bir iletişim kurarak tüm aşamaların doğru bir şekilde gerçekleştirildiği biçimde materyali sağlama sürecini gerçekleştirmektir. Sağlama işleminin mali bir boyutunun bulunması ve hiçbir kurumun kaynakları tek başına sağlayamayacak olması; kütüphaneciler, yayıncılar ve üreticilerin iş birliği içerisinde planlı bir şekilde çalışmasını gerektirmektedir (Işık, 2000, s.44; Gökçe, 2008, s.48). Aynı zamanda kütüphanenin değeri kullanıcısının bilgi gereksinimini karşılayıp karşılayamama durumuyla ölçülmektedir. Bu sebeple kütüphanenin güçlü bir yapısının olması için sağlama politikasının canlı ve etkin olması gerekmektedir (Yalvaç, 1994, s.6).

Yayın sağlamada dört temel yöntem vardır. Bunlar satın alma, bağış, değişim ve derlemedir. Satın alma, materyale belli bir ücret ödeyerek sahip olmaktır. Değişim ve bağış için hiçbir ödeme yapılmamaktadır. Derleme ise çıkan yayınların bir kopyasının

belirli bir kurallar çerçevesinde kütüphanede bulundurulması işlemidir (Karataş, 2002, s.18).

En önemli sağlama yöntemi olan satın alma, kütüphane bütçesine uygun yayıncı, toptancı veya aracı firmadan materyallerin ücretinin ödenerek kütüphane koleksiyonuna sağlanmasıdır. Materyaller kütüphanenin amaç ve hedef kitlesine uygun bir şekilde bütçe olanakları da göz önünde bulundurularak satın alma işlemi yapılmalıdır (Karataş, 2002, s.21).

Satın almadan sonra en çok yararlanılan sağlama türü olan bağış, yazar, yayıncı ve bağımsız kişiler tarafından ücret talep etmeden verilen kitap ve diğer materyallerdir. Kütüphaneler bağış sayesinde bütçesinden hiçbir ücret ödemeksizin koleksiyonlarını geliştirebilirler. Burada önemli olan, bağış gelen materyallerin kütüphanenin koleksiyon geliştirme politikasına uygunluğunun takibinin yapılarak koleksiyona katılmasıdır (Cengiz, 2017, s.29; Kavak, 2018, s.29).

Diğer sağlama yöntemlerinden ve daha az kullanılan değişim ise, kütüphane koleksiyonunda kullanılmayan ya da birden fazla kopyası bulunan materyalin hiçbir ücret ödenmeden kütüphaneler arası kaynak değişimi ve paylaşımıdır (Cengiz, 2017, s.30; Kavak, 2018, s.29). Kütüphaneler tüm kaynaklara erişmesi mümkün olmadığından diğer kütüphanelerle iş birliği içinde değişim işlemini gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda bağış ve değişim kütüphane bütçesi için daha avantajlı yöntemlerdir (Karataş, 2002, s.23).

Derleme yöntemi ise bir ülkede yayınlanan materyallin gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanması amacıyla bir kopyasının yasal düzenleme ile devlete verilmesi işlemidir (Polat, 1999, s.579). Ülkelerin milli kütüphaneleri veya bu işlevi yürüten bazı diğer kütüphaneler, ülkenin belirlemiş olduğu derleme yasasına göre üretilen materyalin bir kopyasının bulundurulmasını sağlamaktadır (Kavak, 2018, s.30).

3.1.1.3. Tanımlama/Düzenleme

Seçme ve sağlama işlemlerinden sonra teknik hizmetlerin en önemli işlevi olan kataloglama ve sınıflama işlemleri gerçekleştirilmektedir. Kütüphane koleksiyonu bilgi kaynaklarının düzenlenmesi veya bilgi kaynaklarının organizasyonu adını alan kataloglama, sınıflama, etiketleme ve raflara yerleştirme işlemlerinin tamamlanmasından oluşmaktadır. Bilgi kaynaklarının kütüphane koleksiyonuna sağlanma işlemi gerçekleştirildikten sonra kaynaklar kullanıcılar için hazır hale getirilmektedir (Kavak, 2018, s.30).

Bilgi kaynaklarının organizasyonundaki ilk işlem kataloglamadır. Kütüphane koleksiyonuna sağlanan materyalin belirli bir düzen ve standarda göre kütüphane sistemine kaydedilmesine kataloglama denir. Kataloglama işlemi, koleksiyonu kullanıcıya sunan; kaynak ile ilgili emeği geçenleri, kaynağın sorumlusunu, disiplinini, konusunu belirleyerek rafta belli bir düzen içerisinde durmasını sağlayan işlemler bütünü olarak tanımlanabilir (Sefercioğlu, 1977, s.121; Blomberg ve Evans, 1989; Keseroğlu, 2006, s.25). Sınıflama ise, kütüphane koleksiyonunda bulunan bilgi kaynaklarının içerik özelliklerine göre gruplandırılması olarak tanımlanmaktadır (Çakın, 2011, s.125). Gruplandırılan kitaplar belli standartta bulunan etiketleme işlemi yapıldıktan sonra raflara yerleştirilerek kullanıcıya sunulmaktadır. Bilginin organizasyonu işleminin asıl amacı kütüphanede bulunan kaynağın yerini göstererek kullanıcının kaynağa erişimini sağlamaktır (Kavak, 2018, s.30; Tan, 2019, s.19).

3.1.2. Kullanıcı Hizmetleri

Kullanıcı hizmetleri, her kütüphanede var olan, kütüphanelere gelen kullanıcıların beklentilerinin ve bilgi gereksinimlerinin karşılanması için kullanıcılara sunulan hizmetlerin tümü olarak tanımlanabilir (Kern, 2014, s.211; Kavak, 2018, s.32). Teknik aşamaları tamamlanan kütüphane koleksiyonunun kullanıcılara sunulmasından başlayan kullanıcıların kütüphaneden ayrılmasına kadar geçen süre içinde verilen hizmetlerin tümünü kapsamaktadır. Üniversite kütüphanelerinde kullanıcı hizmetleri;

referans (danışma) hizmeti, ödünç verme, kullanıcı rehberliği ve oryantasyon eğitimleri, kütüphaneler arası ödünç verme gibi birçok hizmeti içermektedir.

3.1.2.1. Danışma Hizmetleri

Referans hizmeti ya da okuyucu hizmetleri olarak da adlandırılan danışma hizmeti, kullanıcıya gereksinim duyduğu bilgi konusunda sağlanan yardım olarak tanımlanabilir (Bunge, 1999, s.185). Kütüphanenin en temel görevlerinden biri koleksiyonunda bulunan her türlü materyale erişimi sağlamaktır. Bu sebeple doğrudan ya da dolaylı olarak kullanıcıdan gelen bilgi gereksinimini karşılama hizmetidir. Kullanıcıların sayısı, ilgi istekleri ve özel bilgi gereksinimleri sebebiyle danışma hizmeti ortaya çıkmıştır.

Danışma hizmetleri kütüphanenin türüne, büyüklüğüne ve kullanıcı beklentilerine göre farklılık göstermektedir. Fakat danışma hizmetinde önemli olan bilgi gereksinimi olan kullanıcıya en kısa sürede, en uygun, doğru ve güvenilir bilgiye erişiminin sağlanmasıdır (Uçak, 2003, s.104). Bunun içinde gerekli olan kullanıcının ihtiyacına uygun bilgi kaynağı ve hizmeti seçilirken danışmanlık yapılması, kullanıcıya gerekli bilgi okuryazarlığı yeteneklerinin kazandırılması ve gereksinim duyduğu bilgiye tek başına erişmesi için gereken desteğin gösterilmesi önemlidir (Tyckoson, 2001, s.183; Chowdhury ve Chowdhury,2003, s.228). Kütüphaneler bu amaçlar doğrultusunda; hazır danışma soruları, güncel duyuru hizmeti, literatür tarama hizmeti, bibliyografya ve öz hazırlama hizmetleri, seçimli bilgi yayım hizmeti, enformasyon ve rehberlik hizmetleri gibi birçok alt hizmet sunarak kullanıcıya sunmaktadır (Kavak, 2018, s.33).

3.1.2.2. Ödünç Verme Hizmeti

Ödünç verme hizmeti, kütüphane koleksiyonunda bulunan kütüphane politikasına göre belirlenmiş materyallerin belirli süreler dâhilinde kütüphane dışında da kullanılmasına olanak sağlayan hizmettir (Ergen, 1996, s.36). Ödünç verme hizmetinin kaydı, ödünç verilen materyalin iadesi, iade ile ilgili yapılan işlemler, tekrar yerine yerleştirilmesi

ve gerekli istatistiklerin tutulması bu hizmetin içeriğini oluşturmaktadır (Kavak, 2018, s.34).

Kullanıcılar kütüphanelerde ödünç verme hizmetinden yararlanabilmek için öncelikle kütüphaneye üye olmalıdır. Üyelik işlemi tamamlandıktan sonra kütüphane politikasına göre ödünç işlemini gerçekleştirebilirler. Kullanıcının ödünç aldığı materyal ve iade bilgisi kütüphane otomasyon sistemine kaydedilerek bulunmaktadır (Keser, 2007, s.31). Her kütüphanenin ne kadar süreyle ne kadar materyal ödünç vereceği, kime ne kadar süreyle uzatma işlemi vereceği kütüphanenin belirlemiş olduğu politikaya göre değişiklik gösterebilir.

Ödünç verme işlemi sadece kütüphane ve kullanıcı ile sınırlı olan bir hizmet değildir. Kütüphaneler arası da ödünç verme işlemi yapılabilir. Hiçbir kütüphanenin tek başına bütün bilgi kaynaklarını sağlaması mümkün olamayacağı için başka kütüphanelerle iş birliği yaparak gereksinim duyulan bilgi kaynağına erişiminin sağlanması kütüphaneler arası iş birliği sayesinde olmuştur. Bu iş birliğiyle kütüphaneler bilgi kaynaklarını satın alırken maliyetlerini azaltarak kullanıcıların bilgi gereksinimini daha iyi karşılama yoluna gitmektedirler (Tonta, 1997, s.100; Tonta, 1999, s.494).

3.1.3. Yükseköğretimde Uzaktan Kütüphane Hizmetleri

Uzaktan eğitim, temelde öğrenci ve öğretmenin eğitim kurumundan fiziksel olarak ayrı olduğu eğitim biçimini ifade etmektedir. Uzaktan eğitimi diğer eğitim biçimlerinden ayıran en temel özellik; öğrencilerin, öğretmenlerin ve öğretim kurumlarının arasında var olan fiziksel mesafedir. Bu fiziksel mesafe kütüphanelerin rolünü yeniden tanımlayarak uzaktan kütüphane hizmetlerine yöneltmiştir (Watson, 2000). Uzaktan kütüphane hizmetleri, eğitim verilen kampüsten uzak veya çeşitli sebeplerden dolayı kampüste bulunamayan öğrencilere sunulmuş olan kütüphane hizmetlerini ifade etmektedir (Khosrowpour, 2006, s.15). Kütüphanenin basılı veya elektronik her türlü kaynağının kampüs dışında kullanıma sunulması olarak ifade

edilebilir (Odabaş ve Odabaş, 2009, s.86). Uzaktan öğrenen öğrenciler veya farklı sebeplerden dolayı üniversitenin kampüsünden uzakta olan öğrenciler için kütüphane hizmetleri daha da önem kazanmaktadır. Bu bağlamda Üniversite ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği (ACRL) tarafından Uzaktan ve Çevrimiçi Öğrenenler için Kütüphane Hizmetleri Standardı yayımlanmıştır. Bu standartlar uzaktan kütüphane hizmetleri için stratejik planlar sunarak yol haritası geliştirmeye ve kurumlar arası iş birliğini teşvik etmeye yönelik çözümler getirmektedir. Aynı zamanda standartlar, uzaktan öğrenim görenler için kaynakları bulma, erişme, değerlendirme ve kullanma üzerine de önerilerde bulunmaktadır (ACRL, 2023). Kütüphaneler bu standardı temel alarak uzaktan eğitim gören veya kampüs dışında bulunan öğrencilerin eğitim ve araştırma faaliyetlerini desteklemek için uzaktan kütüphane hizmetlerini geliştirmelidirler. Kütüphaneler sadece bilgi kaynaklarına erişim sağlamanın yanında yaşam boyu öğrenme ve bilgi okuryazarlığı becerilerini kazandırarak, alanlarına özgü danışma hizmeti almalarını sağlayarak eğitim kalitesini artırma görevini de yerine getiren önemli bir işleve sahiptir (Çukadar ve Çelik, 2003, s.36). Bu sebeple eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için uzaktan öğrenim gören öğrencilere uzaktan kütüphane hizmetleri geliştirilmelidir (Odabaş ve Odabaş, 2009).

Uzaktan kütüphane hizmetleri; çevrimiçi kataloglar, elektronik kaynaklara erişimin sağlanması, açık arşivler, kütüphaneler arası iş birliği, bibliyografik denetim ve referans becerilerinin geliştirilmesine yönelik kullanıcı eğitimleri, çevrimiçi uzman desteği gibi uygulamalardan oluşmaktadır.

3.1.3.1. Kütüphane Kataloğu

Kullanıcıların kütüphanenin koleksiyonuna kolayca erişim sağlayabildiği web tabanlı araçlardır. Çevrimiçi kütüphane kataloğu olarak bilinen OPAC'lar (Online Public Access Catalog) bilgi kaynaklarına erişim için gereklidir. Zaman ve mekân tasarrufu sağlayarak kütüphane koleksiyonunda yer alan bilgi kaynaklarının bibliyografik bilgilerine kolaylıkla erişim sağlayabilmektedir. OPAC'lar ilk olarak 1970'li yıllarda ortaya çıkmıştır. 1980'li yıllarda anahtar kelime ve Boolean operatörleri kullanılmasına izin veren bir biçimde geliştirilmiştir. 1990'lı yıllarda ise OPAC'ların

internet teknolojilerini benimsemesiyle kütüphane sistemleri için ana araç olarak kullanılmaya başlanmıştır (Wilson, 2007; Çakmak ve Özel, 2012). 1876'da Charles Ammi Cutter tarafından belirlenen kütüphane kataloğunun amaç ve işlevleri; kütüphane koleksiyonunda bulunan her bir materyalin varlığını göstermek, belirli bir yazarın kütüphanede bulunan eserlerini listelemek, aynı eserin farklı basımlarının kütüphane koleksiyonunda olup olmadığının bilgisini edinmek, belirli bir konu veya konu başlıklarında kütüphanede bulunan materyalleri listelemek olarak özetlenmiştir. (Taylor, 2003).

Kütüphane katalogları kullanıcılara kütüphane koleksiyonunda bulunan materyalin ödünç durumu, hangi formatta olduğu, kütüphanede bulunma durumuyla ilgili bibliyografik bilgileri içermektedir. Aynı zamanda elektronik kütüphanelerin yaygınlaşmasıyla birlikte sadece bibliyografik bilgileri içermenin yanı sıra bilgi kaynağına erişimin de sağlanabildiği bir araç haline gelmiştir (Çukadar ve Çelik, 2003). OPAC'lar ilgi sıralaması, konu etiketi haritaları, arama sonuçları filtreleme veya genişletme gibi gelişmiş arama seçenekleri sunmaktadır (Wilson, 2007). Bu özellikler ile bilgi kaynaklarına erişim daha kolay olmakta ve bu da çevrimiçi kütüphane kataloglarının işlevselliğini arttırmaktadır. Aynı zamanda kullanıcılar istedikleri her yerden bilgiye erişme imkânı bulabilmektedir.

3.1.3.2. E-kaynaklara Uzaktan Erişim

Elektronik bilgi kaynakları internet aracılığıyla erişilebilen her türlü bilgi kaynağını içermektedir. Elektronik kaynaklara uzaktan erişim ise TCP/IP veya başka bir protokol kullanılarak ağdaki bir bilgisayar tarafından erişilebilen sayısallaşmış materyallerin veya dijital formdaki varlıkların organize bir koleksiyonunun her yerden erişimini ifade etmektedir (Hungwa & Ramatu, 2013). Elektronik yayıncılığın gelişimiyle birlikte kütüphaneler koleksiyonlarına sadece basılı kaynakları değil elektronik kaynakları da dâhil etmeye başlamışlardır. Çünkü elektronik kaynaklar güncel bilgilerin sağlanmasında hız, etkililik, doğruluk ve erişim kolaylığı sağlaması sebebiyle akademisyen ve araştırmacılar tarafından daha çok tercih edilmektedir (Mourwawon, 2020). Elektronik kaynakların koleksiyona dâhil olmasıyla birlikte

sadece kütüphanede değil kullanıcının istediği her yerden kütüphanenin belirlemiş olduğu kurallar ile bilgi kaynaklarına erişimin sağlanmasıyla uzaktan erişimin önemi daha da artmıştır. Bazı üniversite kütüphanelerinde elektronik kaynaklara uzaktan erişim, kütüphane otomasyon sisteminin bir modülü olarak ya da uzaktan öğrenim modeline özgü bir uygulama olarak geliştirilmiştir (Odabaş ve Odabaş, 2009, s.91). Bu sayede bilgiye erişim daha hızlı ve kolay bir şekilde yapılabilmektedir.

Birçok üniversite kütüphanesi elektronik kaynaklara kütüphane kataloğu aracılığıyla erişim sağlamayı tercih etmektedir. Uzaktan erişim ise genellikle IP adresi doğrulama yoluyla gerçekleşmektedir. IP doğrulama öğrenciler, araştırmacılar gibi kurum kullanıcısının kaynaklara uzaktan erişimini sağlamaktadır. Kütüphaneler yaygın olarak Proxy ve VPN sunucuları, uzak masaüstü ağ geçitleri, birleşik kimlik yönetimi gibi söz konusu teknolojilerin kombinasyonu da dâhil olmak üzere çeşitli teknolojileri kullanmaktadır. Proxy sunucuları kullanıcı ve web sitesi arasında yönlendirme hizmeti olarak işlev görmektedir (Bracke, 2001; MensahBorteye ve diğerleri, 2022). Sanal özel ağ olarak geçen VPN (Virtual Private Network), internet üzerinden kullanıcı ile kurumsal ağ arasında özel olarak iletişim kurmayı sağlamaktadır. Fiziksel olarak uzak bir konumda olsalar bile özel kurumsal ağdaymış gibi görünmesini sağlamaktadır (Blansit, 2007). Dünyada genellikle EZproxy, OpenAthens, Shibboleth, RemoteXs gibi uygulamalar kullanılırken Türkiye’de Proxy ve VPN, Vetis gibi uygulamalar kullanılmaktadır (Bracke, 2001; MensahBorteye ve diğerleri, 2022). Bu uygulamalar ile kullanıcılar istedikleri her yerden kütüphane kaynaklarına erişim sağlayabilmektedir.

3.1.3.3. Kütüphanelerarası İş Birliği

Kütüphane koleksiyonunda bulunmayan bir kaynağın başka kütüphane koleksiyonunda var olmasıyla kullanıcının isteği üzerine getirilmesini sağlayan iş birliği çalışmalarıdır (Çukadar ve Çelik, 2003, s.38). Kütüphanelerarası iş birliği hizmeti olan ILL (Interlibrary Loan), yükseköğretimde California Üniversitesi Kütüphanesi’nin 1898 yılında kendi kaynaklarını başka kütüphanelere ödünç vereceğini duyurması üzerine başlamıştır (Weber, 1976). Türkiye’de ise bu hizmet,

üniversite kütüphanelerinin 1977-1982 ekonomik krizi sırasında yaşamış olduğu bütçe sorunlarına çözüm olarak önerilmiştir (Tonta, 1987). Hiçbir kütüphane her türlü bilgi kaynağına sahip olamayacağından dolayı belirli kriterlere dayalı olarak kütüphaneler arası geliştirilen iş birliği ve konsorsiyumlar sayesinde kullanıcının ihtiyaç duyduğu kaynağa erişim sağlanmaktadır. Bu iş birliği çalışmaları dünyada Ariel, Ocle WordShare, Docline gibi uygulamalara ortam hazırlamıştır. (Reiter, 2002). Türkiye’de ise Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS) tarafından geliştirilen Kütüphanelerarası Ödünç Verme Takip Sistemi (KİTS) ve Türkiye Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) tarafından geliştirilen Türkiye Belge Temin ve Ödünç Verme Sistemi (TÜBESS) kullanılmaktadır. Bu çalışmalar sayesinde kullanıcı ihtiyaç duyduğu bilgi kaynağının bibliyografik bilgilerini kütüphanenin talep formlarına ileterek başvurmaktadır. Kütüphanede yaptığı iş birliği sayesinde kütüphaneden kaynağın talebini yaparak kullanıcıya ulaştırma işleminin sağlanmasıdır. Bu şekilde kullanıcı gereksinim duyduğu kaynağa kolaylıkla erişim sağlayabilmektedir.

3.1.3.4. Kurumsal Akademik Arşiv Sistem

Bir üniversitenin yapmış olduğu bilimsel yayınların dijital ortamda toplandığı, saklandığı, indekslendiği, korunduğu ve dağıtımının yapıldığı ücretsiz erişim sağlanabilen bir arşiv sistemidir (Alaca, Büyükçolpan ve Kanık, 2019). Kendi kendine arşivlemenin bir sonucu olarak ortaya çıkan kurumsal arşivler üniversitelerin ürünlerini kaydeden ve koruyan dijital dermelere (Tonta, 2005). Araştırmacıların bilimsel bilgiye kolayca ulaşmasını ve paylaşmasını sağlayan açık erişim hareketinin bir ürünü olarak ortaya çıkan bu sistem, araştırma sonuçlarının daha çok kişiye ulaşmasına, dergilerin etki faktörlerinin artmasına, atıf oranlarının yükselmesine, dergi fiyatlarındaki dengenin korunmasına, bilimsel iletişimin güçlenmesine ve bilgiye erişim yollarının çeşitlenmesini sağlamıştır (McCulloch, 2006, s.339).

3.1.3.5. Çevrimiçi Uzman Desteği

Üniversite kütüphanelerinde giderek yaygınlaşan çevrimiçi uzman desteği hem örgün eğitimi hem de uzaktan eğitimi kapsamaktadır. Kullanıcıların danışma hizmetine ihtiyaç duyduklarında kütüphane web sitesi üzerinden çevrimiçi sohbet seçeneğiyle kütüphanecilerle iletişim imkânı sunan yardımcı bir araçtır (Odabaş ve Odabaş, 2009, s.91). Bu araç ile kullanıcılar kütüphaneye gelmeden ihtiyaç duydukları bilgiye hızlı bir şekilde cevap alabilmektedir.

Çevrimiçi uzman desteği olarak geçen kütüphaneciye sor hizmeti web tabanlı sanal referans hizmeti (Virtual Reference Service) olarak karşımıza çıkmaktadır. 1980'lerin ortalarından itibaren kütüphanelerde geleneksel yüz yüze referans hizmetine alternatif olarak çıkan web tabanlı sanal referans hizmeti kullanıcıların çevrimiçi bilgiye erişme konusunda yardım almasını sağlamaktadır (Greenberg ve Bar-Ilan, 2015). Bu hizmet, anlık mesajlaşma veya e-posta yoluyla yapılabilmektedir. Uygulamalar üniversiteden üniversiteye değişmektedir. Sanal referans hizmeti için üniversiteler chatbotları kullanabilmektedir. Doğal dil işleme teknolojisi olan sohbet chatbotları kütüphanelerde kullanıcıların istedikleri bilgi ve kaynağa hızlı bir şekilde ulaşmasını sağlamaktadır. Kütüphanelerde Stella, Askademicus, INA, Emma ve Pixel gibi chatbot uygulamaları kullanılmaktadır (Özkoç, Doğan ve Köseali, 2019). Bu chatbotlar sayesinde kullanıcılar kütüphaneye gelmeden referans hizmeti alabilmektedir.

3.1.3.6. Kullanıcı Eğitimleri

Kütüphanenin sunmuş olduğu hizmetlerle ilgili zenginleştirilmiş görsel işitsel araçlarla birlikte bilgi veren web tabanlı eğitim modülüdür. Bu modül bilgilendirmenin yanı sıra kullanıcının okuryazarlık becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimler de içermektedir. Sadece uzaktan öğrenim öğrencileri için değil örgün eğitim öğrencileri için de kullanılmaktadır (Odabaş ve Odabaş, 2009, s.92). Elektronik bilgi kaynaklarının tanıtılması, katalog ve arama stratejileri, referans hizmetleri ile ilgili

kullanıcıların gereksinim duyabileceği her türlü konuda web tabanlı hizmetler düzenlenmelidir (Konya, 2004).

3.1.3.7. Dijitalleştirme

Basılı kaynakların elektronik formata dönüştürülerek öğrencilerin elektronik sistemler aracılığıyla erişmelerine olanak tanıyan hizmettir. Uzaktan eğitim alan öğrencilerin kütüphane kaynaklarına erişimi için önemlidir. Kütüphaneler dijitalleştirme politikalarına göre sayfa sınırlaması, ücret politikası ve diğer kullanım ölçütleri gibi sınırlamalar getirebilmektedir (Odabaş ve Odabaş, 2009, s.91).

3.2. Yükseköğretimde Dünyada Uzaktan Kütüphane Hizmetleri Uygulamaları

Bu bölümde dünyada yükseköğretim bağlamında uzaktan kütüphane hizmetlerine değinilerek, uzaktan kütüphane hizmeti alma imkânı veren uygulamalara sahip olan kütüphanelere yer verilmiştir.

3.2.1. British Open University

İngiltere’de bulunan Açık Üniversite’nin kütüphane hizmetleri tüm öğrenciler ve personeller için akademik çalışmaları desteklemek amacıyla kütüphane kaynakları çevrimiçi erişilebilir durumdadır. Çevrimiçi etkileşimli öğreticiler ve diğer eğitim etkinlikleri, kaynakları bulma, kullanma ve yönetme becerilerini geliştirmek için eğitim çalışmaları yapılmaktadır. Aynı zamanda kütüphane, öğrencileri dijital bir toplumda yaşama ve öğrenme konusunda güçlendirmek için de eğitim çalışmaları yapmaktadır. Ayrıca kütüphane Sconul erişimi ile Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti’nde yaşayan Açık üniversite öğrencileri ve çalışanlarının, Sconul’a üye olan diğer üniversite kütüphaneleri arasında kitap ödünç almalarına ve ders çalışmalarına imkân sağlamaktadır. Ayrıca, engelli kullanıcılar için özel hizmetler sunarak herkesin kütüphane kaynaklarından eşit şekilde yararlanmasını sağlamaktadır. Engelli

kullanıcılar için postayla ödünç verme hizmeti, kütüphane web sayfasında uzman engelli destek sayfaları ile engelli kullanıcılara kullanımları hakkında rehberlik sağlanması, erişilemeyen veri tabanları için literatür tarama hizmeti gibi hizmetler verilmektedir (Mears ve Clough, 2015, s.74). Lisansüstü araştırmacılar için kütüphane hizmetleri araştırma destek ekibi tarafından özel tavsiye ve rehberlik hizmeti de sunmaktadır (The Open University, 2023b).

3.2.2. University of London

Londra Üniversitesi'nin çevrimiçi kütüphanesi de açık ve uzaktan eğitim öğrencileri için araştırma ihtiyaçlarını desteklemek amacıyla hizmetler geliştirmektedir. Bu kapsamda, öğrenciler elektronik olarak kaynaklara erişim sağladığı gibi belge sağlama hizmeti, danışma hizmeti ve bilgi okuryazarlığı gibi konularda eğitim hizmeti alabilmektedir. Ayrıca öğrencilere açık eğitim kaynakları da sunulmaktadır. Üniversitede verilen felsefe, tarih, işletme, muhasebe ve finans, psikoloji, spor yönetimi, veri bilimi gibi birçok alanda özel olarak hazırlanmış konu rehberleri de bulunmaktadır. (University of London Online Library, 2018).

3.2.3. FernUniversität

FernUniversität Üniversitenin Kütüphanesi ise öğrencilere, çalışanlara ve dışardan kullanıcılara da harici olarak hizmet vermektedir. Uzaktan eğitim öğrencileri fiziksel olarak kütüphanenin tüm imkânlarından faydalanabildikleri gibi uzaktan olarak da verilen tüm imkânlardan faydalanabilmektedir. Öğrencilere basılı materyaller şahsen ödünç verilebilirken açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine posta yoluyla da ödünç verilebilmektedir. Aynı zamanda diğer kütüphanelerden de kütüphaneler arası iş birliği yoluyla da basılı kaynaklara erişim imkânı sağlanmaktadır. Kütüphanenin web sitesi de kullanıcıları yol gösterici rehberlerle desteklemektedir. (FernUniversität in Hagen, 2021).

3.2.4. Washington State University

Washington State University'nin Kütüphanesi ise açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine özel bir Global Campüs adında platform kurmuştur. Bu platformla sadece bu öğrencilere özel çok çeşitli hizmetler ve kaynaklara erişim imkânı sunmaktadır. Öğrenciler kütüphane hizmetlerini geleneksel kampüs kütüphanesinden aldıkları gibi uzaktan da hizmet imkânından yararlanabilmektedir. Ayrıca, kütüphanenin web sitesinde de öğrencilerin araştırmaları ile ilgili bilgilendirici rehberler bulunmaktadır (Washington State University, 2021).

3.2.5. The University of Iowa

Iowa Üniversitesi Kütüphanesi uzaktan eğitim başlığı altında kullanıcılarına bir rehber sunmaktadır. Bu rehberde araştırmalarını nasıl yapacağı, kitap ve makale ödünç hizmetlerini ve referans yönetimi konusunda bilgilendirici araçları nasıl kullanacağı ile ilgili bilgiler ve telif hakları konusunda bilgilendirici bilgiler bulunmaktadır. Kullanıcının araştırmaya nerden başlamasını gerektiğini anlatan, araştırma konusuyla ilgili konu rehberlerinin olduğu yardımcı bağlantılar yer almaktadır. Kütüphane kullanıcının makalesi ya da kitabı koleksiyonunda olmasa da kütüphanelerarası ödünç verme ve belge teslimi hizmetiyle kullanıcıya ulaştırmaktadır. Ayrıca koleksiyonunda bulunan basılı bir kitabı kullanıcı istediği takdirde o kitabı tarayarak pdf dosyası şeklinde çevrimiçi bir şekilde teslim etme imkânı vermektedir. Akademik araştırma yapanlar için de atıf yönetimi ve bibliyografya düzenleme sistemi ile yardımcı bilgilerin bulunduğu ve gerektiğinde kütüphaneciye danışılabilen bir sistem üzerinden kullanıcılara yardımcı olmaktadır. Kütüphane, kütüphaneciye sor gibi herhangi bir sorunla karşılaştığında danışabilecek bir web ortamında hizmet vermekle birlikte kullanıcı isterse danışma kütüphanecisinden randevu alıp yüz yüze de araştırma soruları hakkında bilgi alabilmektedir (Distance Education Library Services, 2023).

3.2.6. University of Kentucky

Kentucky Üniversitesi Kütüphanesi uzaktan eğitim için özel bir web sitesi sunmaktadır. Bu site uzaktan öğrenim öğrencileri ve akademisyen için geliştirilmiş olup, sistem kullanımı, kütüphane kaynakları ve hizmetleri ile ilgili çeşitli konuları kapsamaktadır. Kütüphane, uzaktan eğitim öğrencileri için kütüphane koleksiyonundan, veritabanlarından yararlanmalarını sağlamaktadır. Aynı zamanda kütüphanelerarası ödünç verme hizmeti sunarak koleksiyonunda olmayan hem basılı hem de elektronik materyallere erişim imkânı da vermektedir. Ayrıca araştırma konusunda yol gösterici rehberler, bilgi okuryazarlığı eğitimleri, e-posta, telefon veya zoom üzerinden araştırma yardımı, telif hakkı yardımı gibi birçok konuda bilgilendirici ve yardımcı bağlantılarla kullanıcıya yardımcı olmaktadır. Uzaktan eğitim için belirlenmiş ders materyallerini öğrencilere ulaştırma hizmeti de sunmaktadır. (Distance Learning Services, 2023).

3.3. Yükseköğretimde Türkiye’de Uzaktan Kütüphane Hizmetleri Uygulamaları

Türkiye’de yükseköğretimde uzaktan kütüphane hizmetleri uygulamaları yapılmaktadır. Ancak Türkiye’de hiçbir üniversite, uzaktan kütüphane hizmetlerini açık ve öğrencilerinin kullanımına sunmamaktadır.

Anadolu Üniversitesi açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphaneye gelerek üye oldukları takdirde kitap ödünç alımına izin vermektedir. Ayrıca Anadolu Üniversitesi, Açık Kütüphane projesiyle nadir eserler, mikrofilmler ve yerel gazetelerden oluşan dijital kütüphane hizmetlerini ve AÖF arşiv kitap ve videolarını yayınlamaya bir adım atmıştır fakat proje henüz hayata geçememiştir. Bununla beraber uzaktan eğitim modeline göre yüksek lisans, önlisans ve serfıtika programları sunan üniversiteler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Bilgi Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Mersin Üniversite’sidir. Mersin Üniversitesi ve Orta Doğu

Teknik Üniversitesi'nde uzaktan eğitim programları için ayrı bir hizmet platformları bulunsa da uzaktan eğitim öğrencileri için kütüphane hizmetleri sunmamaktadır.

Sakarya Üniversitesi yüksek lisans, ön lisans ve lisans tamamlama programlarında hizmet sunmaktadır. Üniversitenin kütüphanesi, uzaktan eğitim öğrencileri için özel olarak hizmet vermeseler de kütüphane web sayfasında sanal kütüphane sekmesi oluşturmuştur. Bu sekmede açık dersler, arşivler, üniversite, özel ve belediye kütüphaneleri, bibliyografya gibi birçok konuda yardımcı bağlantılar yer almaktadır. Ayrıca eğitim sekmesinde kütüphane ile ilgili eğitim videoları, kullanıcı kılavuzları ve kütüphaneciye danışın gibi öğrencilerin kütüphane hizmetleri hakkında bilgi alabileceği sekmeler mevcuttur (Sakarya Üniversitesi, 2023).

Ülkemizde uzaktan öğrenim programına sahip bir üniversitede Bilgi Üniversitesi'dir. Kütüphane web sayfası uzaktan eğitim öğrencilerinin ihtiyacını karşılayacak özelliklere sahiptir. Kampüs dışından elektronik kaynaklara erişim imkânı, kütüphane ile ilgili eğitim rehberleri ve kütüphaneciye sor gibi hizmetleri bulunmaktadır. Üniversite uzaktan öğrenim programına kayıtlı olan öğrencilere kütüphaneye üye oldukları takdirde kütüphane hizmetlerinden yararlanma hakkı da vermektedir. (Odabaş ve Odabaş, 2009; Bilgi Library, 2023).

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Üniversite kütüphaneleri, akademisyen, öğrenci ve idari personel gibi üniversite mensuplarına geniş bir bilgi kaynağıyla araştırma faaliyetlerini destekleyen kurumlardır. En büyük kullanıcı grubu öğrenciler olan üniversite kütüphaneleri, öğrencilerin eğitim, araştırma ve kişisel gelişim gibi gereksinimlerini karşılamak için çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Toplumda fırsat eşitliğinin sağlanması açısından açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine de eşit ve uygun hizmetler sunması beklenir. Bu bağlamda çalışma, açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bilgi gereksinimlerini karşılarken öğrencilerin kütüphaneden yararlanıp yararlanmadıkları ve kütüphane hizmetlerine dair farkındalık düzeylerini ele almıştır. Aynı zamanda kütüphanelerin de açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik sunduğu hizmet türleri üzerinde durulmuştur.

Dört bölümden oluşan anketin birinci bölümünde çalışmaya katılan öğrencilerin “cinsiyet, yaş, çalışma durumu” gibi demografik bilgilerini elde etmek için sorular yöneltilmiştir. İkinci bölümde uzaktan kütüphane hizmetleri farkındalıklarını ölçen sorular sorulmuştur. Üçüncü bölümde ise kütüphane web sayfasının/hizmetlerinin değerlendirildiği beşli Likert ölçeğiyle oluşturulmuş önermelere yer verilmiştir. Bu bölümü anketin yirmi birinci sorusu olan “Kayıtlı olduğunuz üniversitenin kütüphanesinden dijital/elektronik hizmetlerinden hiç yararlandınız mı?” sorusuna “evet” cevabını veren katılımcılar yanıtlamıştır. Dördüncü bölümde ise kullanıcıların kütüphane hizmetlerinden beklentilerini ölçen beşli Likert ölçeğiyle oluşturulmuş on soru bulunmaktadır. Beşli Likert ölçeğinde “kesinlikle evet, evet, kısmen, hayır, kesinlikle hayır” tercihlerinden oluşan seçenekler kullanılmıştır. Toplamda 409 gönüllü katılımcının yanıtladığı soru ve önermelerden elde edilen anket Surveey programı üzerinden katılımcılara iletilmiş ve bulgular “IBM SPSS Statics 23” programından yararlanılarak analiz edilmiş ve aşağıdaki bölümlerde tablolara dönüştürülmüştür.

4.1. Katılımcıların Özellikleri

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi'nin verilerine göre; 2022-2023 eğitim öğretim döneminde Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'ne kayıtlı 910.319 kadın, 953.841 erkek öğrenci, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi'ne kayıtlı 368.406 kadın, 171.213 erkek öğrenci, Atatürk Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Öğretim Fakültesi'ne kayıtlı 234.009 kadın, 188.262 erkek öğrenci bulunmaktadır (YÖK, 2023).

Tablo 4.1: Katılımcıların özellikleri

Cinsiyet	n	%
Kadın	255	62,3
Erkek	154	37,7
Toplam	409	100
Yaş	n	%
18-25	114	27,9
26-35	177	43,3
36-45	84	20,5
46 ve üzeri	34	8,3
Toplam	409	100
Eğitim düzeyi	n	%
Lise	77	18,8
Ön Lisans	87	21,3
Lisans	214	52,3
Lisansüstü	31	7,5
Toplam	409	100
Çalışma durumu	n	%
Evet	239	58,4
Hayır	170	41,6
Toplam	409	100
Yaşadığınız yer	n	%
İl	287	70,2
İlçe	98	24,0
Kasaba	4	1,0
Köy	20	4,9
Toplam	409	100

Çalışma kapsamında öğrencilere çeşitli sosyal medya araçlarıyla ulaşılarak anket, internet üzerinden gönderilmiştir. Sonuç olarak anket çalışmasına 255 “kadın” ve “154” erkek olmak üzere 409 öğrenci katılım göstermiştir. Katılımcıların yaşları açık uçlu soruya verilen yanıtlarla derlenmiş; derlenen yaşlar 18-25, 26-35, 36-45, 46 ve üzeri yaş olmak üzere dört yaş kümesi içinde gruplandırma yoluna gidilmiştir. Çalışmada 26-35 yaş grubu %43,3’ünü (177 kişi) oluştururken %8,3’ü (34 kişi) 46 ve üzeri yaş grubunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların büyük bölümünü 18-25 ve 26-35 yaş grubunun olduğu iki grup oluşturmaktadır. Katılımcıların %52,3’ü (214 kişi) “lisans” iken %0,7,5’i (31 kişi) “lisansüstü” mezunudur. Çalışmaya katılan öğrencilerden %58,4’ü (239 kişi) “çalışan”, %41,6’sı (170 kişi) ise “çalışmayan” kategorisindedir. Katılımcılar yaşadıkları yer itibari ile %70,2’si (287 kişi) “il”, %24’ü (98 kişi) “ilçe” %4,9’u (20 kişi)’u köy, %1’i (4 kişi) ise kasabada yaşamaktadır.

Katılımcıların üniversiteleri program türüne göre ayrılmıştır. Üniversitelerden katılımcı sayıları belirlenirken 2022-2023 aktif öğrenci sayısı dikkate alınarak oranlanmıştır. Bulgular Tablo 4.2’de özetlenmiştir.

Tablo 4.2: Üniversite bazında program türü

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Lisans	154	37,7	77	18,8	32	7,8	263	64,3
Ön Lisans	103	25,2	11	2,7	32	7,8	146	35,7
Toplam	257	62,3	88	21,5	64	15,6	409	100

Katılımcıların %62,3’ü (257 kişi) Anadolu Üniversitesi’nden, %21,5’i (88 kişi) İstanbul Üniversitesi’nden %15,6’sı (64 kişi) Atatürk Üniversite’sinden katılım göstermiştir. Lisans okuyan 263 kişinin %37,7’si (154 kişi) Anadolu Üniversitesi’nden %7,8’si (32 kişi) ise Atatürk Üniversitesi’nden oluşmaktadır. Ön lisans okuyan 146 kişinin %25,2’si (103 kişi) Anadolu Üniversitesi’nden %2,7’si (11 kişi) ise İstanbul Üniversitesi’nden oluşmaktadır.

Katılımcıların açık ve uzaktan eğitimi tercih etmelerinin altında yatan nedenler çalışmanın esas amaçlarına etki edecek önemi haiz olması nedeniyle sorgulanan konulardan biri olmuştur. Bu nedenle “açık ve uzaktan eğitimi tercih etme sebeplerinizi işaretleyiniz” sorusu yöneltilmiş ve çoklu yanıt hakkı tanınmıştır. Bulgular Tablo 4.3’te özetlenmiştir.

Tablo 4.3: Tercih sebepleri

	18-25		26-35		36-45		46 ve üzeri		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kariyer fırsatı	64	56,1	84	47,5	36	42,9	13	38,2	197	48,2
Kişisel gelişim	44	38,6	71	40,1	37	44	15	3,7	167	40,8
Yaşam boyu öğrenme	34	29,8	44	24,9	25	29,8	13	38,2	116	28,4
Zaman ve mekân esnekliği	18	15,8	36	20,3	19	22,6	7	20,6	80	19,6
Coğrafi sebepler	3	2,6	6	3,4	3	3,6	1	2,9	13	3,2
Maddi imkânsızlıklar	8	7	14	7,9	5	6	3	8,8	30	7,3
Toplam	114	100	177	100	84	100	34	100	409	100

Katılımcıların açık ve uzaktan eğitimi tercih etmelerinin altında yatan sebeplerden ilki %48,2 (197 kişi) oranında “kariyer fırsatı” olmuştur. Öğrencilerin daha çok “kariyer fırsatı”, “kişisel gelişim” ve “yaşam boyu öğrenme” için açık ve uzaktan eğitimi tercih ettikleri görülmüştür. Özellikle bu tercihleri 18-25 ve 26-35 yaş grubundaki katılımcıların yaptıkları gözlenmektedir. 46 ve üzeri yaş grubunun daha çok kariyer fırsatı ve yaşam boyu öğrenmenin yanında zaman ve mekân esnekliğini tercih etmeleri bu yaş grubunun çalışma hayatı dengesini kurabilmek için çaba sarfettiğini gösterebilir.

4.2. Açık ve Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Kütüphane Kullanımı

Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bilgi gereksinimlerini nasıl karşıladıkları; bu gereksinimleri karşılarken kütüphaneye ihtiyaç duyup duymadığı merak konusudur. Çünkü her öğrenci eğitim hayatı boyunca kütüphaneden yararlanmak zorundadır. Kütüphanede bilgi gereksinimin karşılayabileceği her türlü materyale erişim imkânı bulunmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin bilgi gereksinimini karşılamak için yararlandığı kütüphane türleri farklılık gösterebilir. Çalışmada öğrencilerin fiziksel olarak kütüphaneden yararlanıp yararlanmadıklarını öğrenmek için “kayıtlı olduğunuz üniversite kütüphanesinden fiziksel olarak hiç yararlandınız mı?” sorusu ve yararlandıkları kütüphane türlerini öğrenmek için de “Eğer yararlanıyorsanız en çok hangi kütüphane türünden yararlanıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bulgular Tablo 4.4 ve Tablo 4.5’te özetlenmiştir.

Tablo 4.4: Fiziksel olarak yararlanma

Yararlanma durumu	n	%
Evet	67	16,4
Hayır	342	83,6
Toplam	409	100

Tablo 4.5: Yaş durumuna göre kütüphanelerden yararlanma

	18-25		26-35		36-45		46-55		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Üniversite kütüphanesi	23	20,2	37	20,9	16	19	4	11,8	80	19,6
Halk kütüphanesi	26	22,8	35	19,8	13	15,5	5	14,7	79	19,3
Belediye kütüphanesi	12	10,5	7	4	6	7,1	5	14,7	30	7,3
Özel kütüphane	0	0	5	2,8	0	0	2	5,9	7	1,7
Yararlanmıyorum	53	46,5	93	52,5	49	58,3	18	52,9	213	52,1
Toplam	114	100	177	100	84	100	34	100	409	100

Katılımcıların %83,6'sı (342 kişi) fiziksel olarak kayıtlı oldukları üniversitenin kütüphanesinden yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Kütüphaneden yararlanan katılımcıların ise %19,6'sı (80 kişi) üniversite kütüphanesinden %19,3'ü (79 kişi) ise halk kütüphanesinden yararlandığını söylemişlerdir. Yaş gruplarına göre bakıldığında kütüphaneden yararlanan kesimin çoğunluğun 26-35 yaş grubunda yer aldığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre 26-35 yaş aralığındaki öğrencilerin üniversite veya halk kütüphanesini kullandığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte öğrenciler arasında yaş düzeyi arttıkça kütüphaneden yararlanma oranlarında da azalma olduğu anlaşılmaktadır. Bu duruma yaş düzeyi yüksek olan grubun aile ve geçim gereksinimlerine daha fazla zaman ayırmak zorunda olmaları neden olmuş olabilir.

4.3. Kütüphane Hizmetleri Farkındalığı

Üniversite öğrencilerinin çalışmalarında başarılı olabilmeleri için kütüphane hizmetlerinden yararlanması gerekir. Bu hizmetlerden yararlanmak için kütüphaneyi çevreleyen her unsura karşı farkındalıklarının olması gerekmektedir. Bu farkındalığın oluşması için üniversite kütüphanelerinin öğrencilerin farkındalıklarını arttıracak faaliyetler yapması gerekmektedir. Çalışmada öğrencilerin kütüphane adına hizmet

veren unsurları biliyorsa farkındalığının yüksek olduğu düşünülmüştür. Aynı zamanda kütüphanelerin de farkındalıklarını güçlendirecek eylemler içerisinde olup olmadığı sınanmak istenmiştir. Katılımcılara kütüphane hizmetleri farkındalıklarını arttırmaya yönelik üç soru yöneltilmiştir. Bu sorular “açık uzaktan eğitim merkezinin sayfasında kütüphane ile ilgili bir bağlantı gördünüz mü?”, “herhangi bir öğretici/eğitmen bir duyuru, e-posta veya ders videosunda kütüphaneyi kullanmayı önerdi mi?”, “genellikle kütüphaneye erişmenizi gerektiren ödevleriniz/çalışmalarınız oldu mu?” sorularıdır. Bulgular Tablo 4.6’da özetlenmiştir.

Tablo 4.6: Kütüphane hizmetleri farkındalığı

Kütüphane bağlantısı	n	%
Evet	87	21,3
Hayır	322	78,7
Toplam	409	100
Kütüphane kullanma önerisi	n	%
Evet	78	19,1
Hayır	331	80,9
Toplam	409	100
Kütüphane erişimi	n	%
Evet	93	22,7
Hayır	316	77,3
Toplam	409	100

Katılımcıların %78,7’si (322 kişi) kütüphaneye ilgili bir bağlantı görmediklerini, %80,9’u (331 kişi) herhangi bir öğretici/öğreticinin kütüphaneyi kullanmayı önermediğini ve %77,3’ünün (316 kişi) kütüphaneye erişmeyi gerektirecek bir çalışmasının/ödevinin olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca söz konusu üç üniversitenin açık öğretim fakültelerinin web sayfalarında kütüphaneye yönlendirici bir bağlantının bulunmaması fakültelerinde veya kütüphanelerinde öğrencilerin farkındalıklarını arttıracak bir faaliyetin olmadığını da ortaya koymaktadır. Öğrencilerin kütüphaneden yararlanmasına yönelik öneride bulunulmamış olunması ve kütüphaneye erişmeyi gerektirecek bir çalışmanın yapılmaması üniversite kütüphanelerinin açık öğretim fakülteleriyle birlikte açık ve uzaktan eğitim sistemini destekleyen faaliyetler yapmadıklarını ortaya koymaktadır.

4.4. Kütüphane Web Sitesi/Hizmetleri ile İlgili Görüşler

Üniversite kütüphanelerinin web sitesi, dijital kaynaklarını ve hizmetlerini çevrimiçi olarak sunan web tabanlı bir platformdur. Bu nedenle web siteleri erişilebilirlik, kaynakların tanıtımı, çevrimiçi katalog, dijital kaynaklara erişim, eğitim ve rehberlik, etkileşim gibi kütüphane hizmetler için kritik bir rol oynamaktadır. Web sitesinin kullanılabilir olması hizmetlerin kullanıcılara etkili bir şekilde ulaşmasını sağlamaktadır. İyi bir kütüphane web sitesi kullanıcıların kolayca gezinip arama yapabileceği, kaynakları kolaylıkla bulabileceği, katalogları ve dijital koleksiyonları keşfedebileceği, bilgiye hızlı erişim sağlayabileceği şekilde olmalıdır. Web sitesinin tam anlamıyla erişilebilir olması tüm hizmetlere kullanıcının ihtiyaç duyduğunda ulaşabilmesini gerektirir. Çünkü web sitesi üzerinden sunulan hizmetlere erişimde yaşanan zorluklar, kütüphane web hizmetlerinin etkin bir şekilde yerine getirilemediğinin göstergesidir.

Çalışmanın bu bölümüne “kayıtlı olduğunuz üniversitenin kütüphanesinden dijital/elektronik hizmetlerden hiç yararlandınız mı? (soru 21)” sorusuna “evet” cevabını veren 84 kişi katılım göstermiştir.

4.4.1. Kütüphane Web Sitesi ile İlgili Görüşler

Kütüphane web sitesinin kullanım kolaylığı sunması, erişimin kolay olması kullanıcılara daha iyi bir deneyim sunmaktadır. Bu deneyimin gerçekleşmesi için kütüphane web sitesinin kullanıcı dostu bir tasarıma sahip olması gerekmektedir. Kullanıcıların web sitesinde kolay bir şekilde aradığı bilgileri bulabilmesi, kütüphane hizmetlerine kolaylıkla erişebilmesi, zamandan tasarruf etmesi sitenin kullanıcı dostu olduğunu göstermektedir.

Çalışmada kütüphane web sitesinin arayüzünün kolay kullanılabilir olup olmadığıyla ilgili değerlendirme yapılabilmesi için katılımcılara “kütüphane web sitesi arayüzünün

açık, anlaşılır ve yönlendirici olduğunu düşünmekteyim” önermesi yöneltmiştir. Bulgular Tablo 4.7’de özetlenmiştir.

Tablo 4.7: Kütüphane web sitesinin üniversite kategorisine göre görüşleri

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	10	17,5	2	12,5	4	6,4	16	19
Evet	24	42,1	6	37,5	5	45,5	35	41,7
Kısmen	16	28,1	3	18,8	2	18,2	21	25
Hayır	2	3,5	2	12,5	0	0	4	4,8
Kesinlikle hayır	0	0	1	6,3	0	0	1	1,2
Fikrim yok	5	8,8	2	12,5	0	0	7	8,3
Toplam	57	100	16	100	11	100	84	100

Katılımcılar önermeye %60,7’si (51 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vererek web sitesinin açık, anlaşılır ve yönlendirici olduğunu söylemişlerdir. Üniversite bazında incelendiğinde Anadolu Üniversitesi’nin %59,6’sı (34 kişi), İstanbul Üniversitesi’nin %50’si (8 kişi), Atatürk Üniversitesi’nin %81,9’u (9 kişi) olumlu cevap vermiştir. Bu cevaplar doğrultusunda katılımcıların kütüphanenin web sitesindeki hizmetlere kolaylıkla erişebildiği göstermektedir. Fakat katılımcıların %25’inin “kısmen” cevabını vermesi kütüphanenin web sitesinin kullanıcı dostu bir şekilde geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu bulgular, kütüphane web sitesinin kullanımının genel olarak olumlu bir izlenim bıraktığını ancak bazı kullanıcıların daha iyi bir kullanıcı deneyimi için geliştirmelere ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

Kütüphane web sitesinin tasarımı, kullanıcıların bilgiye erişimini kolaylaştırarak kütüphanenin ana amacını yerine getirmesine yardımcı olmaktadır. Kullanıcıların ihtiyaçlarına ve geri bildirimlerine duyarlı bir şekilde tasarlanan web siteleri, kütüphane hizmetlerini daha erişilebilir ve kullanıcı dostu hale getirmektedir.

Kütüphane web sitesinin, basit ve kolay bir tasarıma sahip olması, renk ve yazı karakterlerinin okunaklı olması ve kullanıcıların çok dikkatini dağıtacak görsel materyallerin olmamasına dikkat edilmesi gerekir.

Çalışmada kütüphane web sitesinin arayüzünün tasarımsal olarak kullanıcı dostu olup olmadığıyla ilgili değerlendirme yapılabilmesi için katılımcılara “kütüphane web sitesinin iyi hazırlanmış bir tasarıma sahip olduğunu düşünmekteyim” önermesi yöneltmiştir. Bulgular Tablo 4.8’de özetlenmiştir.

Tablo 4.8: Üniversite bazında kütüphane web tasarımı

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	10	17,5	2	12,5	3	27,3	15	17,9
Evet	29	50,9	4	25	5	45,5	38	45,2
Kısmen	11	19,3	4	25	3	27,3	18	21,4
Hayır	3	5,3	3	18,8	0	0	6	7,1
Kesinlikle hayır	0	0	1	6,3	0	0	1	1,2
Fikrim yok	4	7	2	12,5	0	0	6	7,1
Toplam	57	100	16	100	11	100	84	100

Katılımcıların %63,1’inin (53 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vermesi kütüphane web sitesi tasarımının göz yormayan, aranan bilgilere kolaylıkla erişim sağlayan bir yapıda olduğunu göstermektedir. Ayrıca farklı üniversitedeki katılımcıların bu konudaki görüşleri de değerlendirilmiştir. Anadolu Üniversitesi’nin %68,4’ü (39 kişi), İstanbul Üniversitesi’nin %37,5’i (6 kişi), Atatürk Üniversitesi’nin %72,7’si (8 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vererek olumlu görüş belirtmiştir. Ancak katılımcıların %21,4’ünün (18 kişi) de “kısmen” cevabını vermesi kütüphane web sitesinin tasarımında geliştirmelerin gerekliliğine işaret etmektedir. Bu bulgular, kütüphane web sitesinin tasarımının genel olarak kullanıcılar tarafından olumlu bir şekilde algılandığının ancak bazı kullanıcılar tarafından da iyileştirmelerin yapılması gerektiği görüşünü göstermektedir.

4.4.2. Kütüphane Kataloğu ile İlgili Görüşler

Kütüphane kataloğu bir kütüphanenin koleksiyonundaki materyalleri düzenleyen, erişilebilir kılan, araştırmacılara ve öğrencilere bu materyallere erişme teknikleri konusunda rehberlik eden önemli bir araçtır. Kütüphane koleksiyonundaki kitapların, dergilerin ve diğer materyallerin yerini göstererek kullanıcıların kolay bir şekilde ulaşmasını sağlamaktadır. Araştırmacılar ve öğrenciler için araştırma yapmayı kolaylaştıran, ilgili kaynakları bulmak için anahtar kelime, yazar ve konu başlıkları gibi arama seçenekleri sunan kullanıcılara zaman ve emek tasarrufu sağlayan bir web aracıdır.

Çalışmada kütüphane kataloğunun kullanılabilir olup olmadığıyla ilgili değerlendirme yapılabilmesi için “kütüphane kataloğuna erişim sürecinde kütüphane web sitesinin açık, anlaşılır ve yönlendirici olduğunu düşünmekteyim.” önermesi yöneltmiştir. Bulgular Tablo 4.9’da özetlenmiştir.

Tablo 4.9: Kütüphane kataloğu

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	8	14	5	31,3	2	18,2	15	17,9
Evet	31	54,4	2	12,5	8	72,7	41	48,8
Kısmen	11	19,3	3	18,8	1	9,1	15	17,9
Hayır	2	3,5	2	12,5	0	0	4	4,8
Kesinlikle hayır	1	1,8	1	6,3	0	0	2	2,4
Fikrim yok	4	7	3	18,8	0	0	7	8,3
Toplam	57	100	16	100	11	100	84	100

Katılımcıların yaklaşık %66,7'si (56 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vererek kütüphane kataloğunun açık, anlaşılır ve yönlendirici olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuç katılımcıların büyük bir kısmının kütüphane kataloğunu olumlu bir şekilde değerlendirdiğini göstermektedir. Atatürk Üniversitesi’nde okuyan katılımcıların “hayır” ve “kesinlikle hayır” cevabını vermemesi önermeye diğer üniversitelere göre daha olumlu olduklarını gösterebilir. Kısmen cevaplarının da yaklaşık %18’lik (15 kişi) bir kısmı oluşturmasıyla önermenin geliştirmeye açık olduğunu işaret etmektedir. Kütüphane kataloğunun genel olarak öğrenciler tarafından olumlu bir izlenim bıraktığı ancak bazı iyileştirmelere ihtiyaç duyulabileceğini göstermektedir.

4.4.3. Kütüphane Personeli ile İlgili Görüşler

Kütüphane personeli, kütüphanelerin etkin bir şekilde hizmetlerinin sunulmasını sağlayan ve kütüphane kullanıcılarına destek sunmada önemli rol oynayan kütüphane unsurlarındandır. Kullanıcılar ve kütüphane arasında bir köprü görevi görerek kullanıcıların bilgiye erişimini kolaylaştıran, eğitim ve araştırma rehberliği sağlayan, toplumun kültürel ve eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamak için etkin bir şekilde çalışan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda kütüphane personelinin ulaşılabilir olması da çok önemlidir. Kütüphane web sitesinde personelin görev tanımlarının ve iletişim bilgilerinin bulunması kullanıcıların gerektiğinde onlarla iletişime geçebilmeleri için kritik bir faktördür. Kütüphane personeliyle kurulan kolay iletişim kullanıcıların kütüphane deneyimini daha olumlu ve tatmin edici hale getirmektedir.

Çalışmada kütüphane personeline ulaşmanın kolay olup olmadığıyla ilgili değerlendirme yapılabilmesi için “kütüphane web sitesi aracılığıyla kütüphane personeliyle kolaylıkla iletişim kurabileceğimi düşünmekteyim.” önermesi yöneltilmiştir. Bulgular Tablo 4.10’da özetlenmiştir.

Tablo 4.10: Kütüphane personeli

	18-25		26-35		36-45		46 ve üzeri		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	2	8,3	7	21,9	3	13,6	2	33,3	14	16,7
Evet	5	20,8	13	40,6	6	27,3	2	33,3	26	31
Kısmen	8	33,3	4	12,5	8	36,4	2	33,3	22	26,2
Hayır	2	8,3	4	12,5	3	13,6	0	0	9	10,7
Kesinlikle hayır	0	0	1	3,1	1	4,5	0	0	2	2,4
Fikrim yok	7	29,2	3	9,4	1	4,5	0	0	11	13,1
Toplam	24	100	32	100	22	100	6	100	84	100

Katılımcıların yaklaşık %47,7'si (40 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vererek kütüphane personeliyle kolay bir şekilde iletişim kurabileceğini düşünmektedir. Yaklaşık %26,2'sinin (22 kişi) “kısmen” cevabını vermesi veya yaklaşık %13,1'inin (11 kişi) de “hayır” veya “kesinlikle hayır” cevabını vermesi kütüphane personeline erişiminin kolay olmayacağı yönünde görüşlerin olduğunu da göstermektedir. Bu sonuçlar kütüphane web sitesinin personel sayfasının güncel ve kullanıcı dostu olmasının, kütüphane hizmetlerine erişim açısından kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda kütüphanelerin, kullanıcıların kütüphane personeliyle daha kolay iletişim kurabilmeleri için kendilerini geliştirmeye yönelik çaba harcaması gereklidir.

4.4.4. Kütüphane Mobil Arayüzü ile İlgili Görüşler

Kütüphane mobil arayüzü, kütüphane hizmetlerine mobil cihazlar üzerinden erişimi mümkün kılmaktadır. Kullanıcıların herhangi bir zamanda ve herhangi bir yerden kütüphane kaynaklarına erişmelerini sağlamaktadır. Kullanıcılar kütüphanenin web sitesinde yapabildikleri tüm işlemleri mobil arayüzü sayesinde akıllı telefonlar veya tabletler arayıcılığıyla kolay bir şekilde yapılabilmesi anlamına gelmektedir.

Kütüphane web sitesinin mobil arayüze uygun olması kütüphane hizmetlerine daha kolay ve hızlı bir şekilde erişmelerini sağlayarak kütüphane deneyimini daha etkili hale getirmektedir.

Çalışmada kütüphane web hizmetlerinin mobil arayüze uygun olup olmadığını değerlendirmek için “kütüphane web hizmetlerini mobil arayüz üzerinden rahatlıkla kullanabiliyorum.” önermesi yöneltmiştir. Bulgular Tablo 4.11’de özetlenmiştir.

Tablo 4.11: Kütüphane mobil arayüzü

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	12	21,1	4	25	2	18,2	18	21,4
Evet	21	36,8	4	25	3	27,3	28	33,3
Kısmen	12	21,1	2	12,5	5	45,5	19	22,6
Hayır	3	5,3	1	6,3	0	0	4	4,8
Kesinlikle hayır	1	1,8	1	6,3	0	0	2	2,4
Fikrim yok	8	14	4	25	1	9,1	13	15,5
Toplam	57	100	16	100	11	100	84	100

Katılımcıların yaklaşık %54,7’si (46 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vererek mobil arayüzü kolay bir şekilde kullandıklarını belirtmişlerdir. Yaklaşık %23’ünün (19 kişi) “kısmen” cevabını vermesi üniversite kütüphanelerinin mobil arayüzünün tam anlamıyla kullanıcı dostu bir şekilde geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Katılımcıların %15,5’inin (13 kişi) konuyla ilgili bir fikrinin olması da mobil arayüzü hiç kullanmamış olması olabilir. Bu bulgulardan yola çıkılarak kütüphane mobil arayüzünün kullanılabilir olduğu fakat her kullanıcı için aynı düzeyde kullanılabilirlik sunmadığı görülmektedir. Bu nedenle kütüphanelerin mobil arayüzlerinin kullanıcı deneyimini geliştirmek ve kullanılabilirliğini arttırmak için gerekli güncellemeleri yapması gerekmektedir. Bu güncellemeler ile kullanıcıların

arayüzü daha kolay ve etkili bir şekilde kullanması sağlanarak kütüphane kaynaklarına daha verimli bir erişim sağlanabilir.

4.4.5. Kütüphane Duyuruları ile İlgili Görüşler

Kütüphane hizmetlerinin güncel olması, kütüphanelerin etkili bir şekilde işlev görmeleri ve kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için son derece önemlidir. Üniversite kütüphaneleri araştırmacıların ve öğrencilerin bilimsel araştırmalarına güncel kaynaklar sunması onların bilim dünyasına katkıda bulunmasını desteklemekle görevlidir. Bu nedenle sunduğu güncel kaynakları da duyurması, hizmetlerin kullanıcılara ulaşması açısından önemlidir. Ayrıca kütüphaneler de duyuru hizmetini kullanıcılardan geri bildirim almak ve bu doğrultuda kullanıcı taleplerini karşılamak için kullanabilirler. Böylelikle hizmetlerini sürekli olarak geliştirme imkânı bulabilirler.

Çalışmada katılımcılara “kütüphane kaynakları ve hizmetleri ile ilgili duyurular çeşitli yollarla ve iyi bir biçimde tarafıma ulaşmaktadır.” önermesi yöneltmiştir. Bulgular Tablo 4.12’de özetlenmiştir.

Tablo 4.12: Kütüphane duyuru hizmeti

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	11	19,3	2	12,5	2	18,2	15	17,9
Evet	22	38,6	4	25	3	27,3	29	34,5
Kısmen	14	24,6	6	37,5	5	45,5	25	29,8
Hayır	5	8,8	0	0	1	9,1	6	7,1
Kesinlikle hayır	1	1,8	2	12,5	0	0	3	3,6
Fikrim yok	4	7	2	12,5	0	0	6	7,1
Toplam	57	100	16	100	11	100	84	100

Katılımcıların %52,4'ü (44 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vererek kütüphanelerin hizmetlerini duyurması konusunda başarılı olduğu yönünde görüş beyan etmiştir. Yaklaşık %30'unun (25 kişi) “kısmen” cevabını vermesi ise kütüphanelerin hizmetlerini duyururken tam anlamıyla yeterli olamadıklarını göstermektedir. Kütüphanelerin hizmetlerini iyi bir şekilde sosyal medya ve web sayfası gibi dijital platformlardan duyurması kullanıcılara ulaşması açısından önemlidir. Bu nedenle katılımcıların birçoğunun duyuruların iyi bir şekilde ulaştığını söylese de yaklaşık %30'luk bir kesimin “kısmen” ve yaklaşık %10'luk bir kesimin “hayır” ve “kesinlikle hayır” cevabını vermesi kütüphane hizmetlerinin daha fazla görünür olması ve kullanıcılara daha etkili bir şekilde duyurulması gerektiğini işaret etmektedir. Özellikle öğrencilerin sosyal medya platformlarında aktif oldukları düşünüldüğünde kütüphanelerin sosyal medyayı hizmetlerinin tanıtılması ve görünürlüğünün artırılması için etkili bir araç olarak kullanmaları son derece önemlidir.

4.5. Kullanıcı Beklentileri

Kütüphaneler, öğrencilere yönelik eğitim-öğretim süreçlerini desteklemek, kişisel araştırmalarında ve bireysel gelişimlerinde gerekli olan bilgi erişimi kolaylaştırmak amacıyla çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Üniversite kütüphaneleri, sadece örgün öğretim öğrencilerine yönelik hizmetlerin yanında açıköğretim öğrencileri için de uygun hizmetler geliştirme sorumluluğunu taşımaktadır. Toplumsal fırsat eşitliğinin sağlanması bağlamında açıköğretim öğrencilerinin diğer öğrencilerle aynı düzeyde bilgi hizmeti alabilmesi kütüphaneler için önemli bir hedeftir.

Üniversite kütüphaneleri, kullanıcıların araştırma odaklı ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli hizmetler sunmalıdır. Bu hizmetler arasında kütüphane geniş ve çeşitli kaynak koleksiyonlarına sahip olmalı ve bu koleksiyonlar sadece basılı ortamda değil dijital ve çevrimiçi ortamlardan da erişilebilir bir şekilde olmalıdır. Araştırma yapmak isteyen kullanıcılara araştırma desteği, rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmelidir. Kütüphaneler ayrıca öğrencilere sessiz çalışma alanları, bilgisayar ve grup çalışma odaları gibi farklı çalışma alanları sunmalıdır. Öğrencilerin akademik gelişimini destekleyecek eğitim programları ve kültürel etkinlikler düzenlemelidir. Üniversite kütüphaneleri kullanıcılarına geniş bir hizmet sunma sorumluluğunu taşımaktadır. Özellikle farklı kullanıcı gruplarının özel gereksinimlerini karşılamalıdır. Bu farklı kullanıcı gruplarından biri açıköğretim öğrencileridir. Toplumda fırsat eşitliğini teşvik etmek ve bu öğrenci grubuna destek olmak amacıyla üniversite kütüphanelerinin açıköğretim öğrencilerine yönelik hizmetler vermesi beklenmektedir. Bu, üniversite kütüphanelerinin toplumsal misyonları arasında önemli bir yere sahiptir. Bu hizmetlerin sağlanması eğitimde fırsat eşitliği ve erişilebilirlik ilkelerine katkıda bulunmaktadır.

4.5.1. Kütüphane Hizmetlerinden Yararlanma Beklentisi

Toplumsal fırsat eşitliğinin temel taşı olan eğitim, erişilebilir ve adil olmalıdır. Çünkü toplumsal fırsat eşitliği, bireylerin farklı sosyal, ekonomik, etnik ve diğer özelliklere

dayalı olarak sahip oldukları fırsatlara eşit şekilde erişebilmeyi ve bu fırsatları kullanabilmeyi gerektirmektedir. Kütüphaneler de toplumsal fırsat eşitliğinin yaratılmasında önemli bir yere sahiptir. Hizmet sunduğu hedef kitlenin bilgi gereksinimlerini karşılayarak onların kişisel ve kültürel gelişimlerine destek olmak amacıyla hizmetler geliştirmekle sorumlu kurumlardır. Bu hizmetleri sunarken ayırım yapmadan herkesin eşit bir şekilde yararlanabilmesi için çaba göstermesi gerekmektedir.

Üniversite kütüphaneleri eğitim verdikleri tüm fakültelere ve bu fakültelerin öğrencilerine hizmet vermekle sorumludur. Bu nedenle çalışmada katılımcılara “uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinden örgün eğitim öğrencileri gibi (kitap ödünç vb.) yararlanmak ister misiniz” sorusu yöneltilmiştir. Bulgular Tablo 4.13’te özetlenmiştir.

Tablo 4.13: Kütüphane hizmetlerinden yararlanma

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	74	28,8	31	35,2	17	26,6	122	29,8
Evet	129	50,2	37	42	36	56,3	202	49,4
Kısmen	27	10,5	4	4,5	5	7,8	36	8,8
Hayır	18	7	13	14,8	6	9,4	37	9
Kesinlikle hayır	1	0,4	1	1,1	0	0	2	0,5
Fikrim yok	8	3,1	2	2,3	0	0	10	2,4
Toplam	257	100	88	100	64	100	409	100

Katılımcıların %79,2’si (324 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vererek kütüphane hizmetlerinden örgün eğitim öğrencileri gibi yararlanmak istediklerini söylemişlerdir. Anadolu Üniversitesi’nde okuyan katılımcıların %50,2’si (129 kişi) soruya “evet” cevabını verirken %3,1’i (8 kişi) “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Tabloya genel olarak bakıldığında açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphaneye üye oldukları takdirde kütüphane hizmetlerinden örgün eğitim öğrencileri gibi yararlanmak istedikleri açıktır. Açık öğretim programları sunan üniversitelerin kütüphaneleri, bu öğrencilere daha etkili hizmetler sunabilmek için çeşitli geliştirme faaliyetleri yapmalıdır.

Üniversite kütüphanelerinin sunmuş olduğu bir diğer hizmette elektronik kaynaklara uzaktan erişim hizmetidir. Araştırmacılar ve öğrenciler kütüphaneye üye oldukları takdirde üniversite kütüphanesinin elektronik kaynaklarından kütüphaneye gelmeden uzaktan erişim ile yararlanabilmektedir. Açık öğretim programı sunan üniversite öğrencilerine “uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinden kütüphaneye gelmeden elektronik kaynaklara (veri tabanları) erişim sağlamak ister misiniz” sorusu yöneltilmiştir. Bulgular Tablo 4.14’te özetlenmiştir.

Tablo 4.14: Kütüphane hizmetlerinden uzaktan yararlanma

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	106	41,2	40	45,5	20	31,3	166	40,6
Evet	119	46,3	41	46,6	38	59,4	198	48,4
Kısmen	17	6,6	2	2,3	2	3,1	21	5,1
Hayır	12	4,7	2	2,3	4	6,3	18	4,4
Kesinlikle hayır	0	0	1	1,1	0	0	1	0,1
Fikrim yok	3	1,2	2	2,3	0	0	5	1,2
Toplam	257	100	88	100	64	100	409	100

Katılımcıların %89’u (364 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vererek kütüphane kaynaklarına fiziksel olarak kütüphaneye gitmeye gerek kalmadan erişmek istemişlerdir. Bu bağlamda açık öğretim programı sunan üniversite kütüphanelerinin toplumda fırsat eşitliğini desteklemek ve kütüphanenin kaynaklarından daha fazla

kişinin yararlanmasını sağlamak için gerekli alt yapı çalışmalarını yapması beklenmektedir.

Üniversite kütüphanelerinin danışma hizmetlerinden olan çevrimiçi uzman desteği veya kütüphaneciye soru hizmeti kullanıcıların bilgiye erişimlerinin daha hızlı ve etkili olmasını sağlamakla birlikte kullanıcının ihtiyaçlarına özgü olarak kişiselleştirilmiş rehberlik hizmeti sunabilmektedir. Çalışmada katılımcılara buna benzer danışma hizmeti almak isteyip istemediklerine dair “uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinden bilgi almak/soru sormak için çevrimiçi uzman desteği/kütüphaneciye soru aracılığıyla danışma hizmeti almak ister misiniz” sorusu yöneltilmiştir. Bulgular Tablo 4.15’te özetlenmiştir.

Tablo 4.15: Kütüphane duyuru hizmeti

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	103	40,1	34	38,6	21	32,8	158	38,6
Evet	118	45,9	41	46,6	36	56,3	195	47,7
Kısmen	20	7,8	5	5,7	1	1,6	26	6,4
Hayır	13	5,1	7	8	4	6,3	24	5,9
Kesinlikle hayır	0	0	0	0	0	0	0	0
Fikrim yok	3	1,2	1	1,1	2	3,1	6	1,5
Toplam	257	100	88	100	64	100	409	100

Katılımcıların yaklaşık % 86,3’ü (353 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vererek üniversite kütüphanesinden bilgi almak veya soru sormak için çevrimiçi uzman desteği/kütüphaneciye soru aracılığıyla danışma hizmeti almak istediklerini belirtmişlerdir. Üç üniversitenin katılımcıları da bu soruya “kesinlikle hayır” cevabını vermeyerek bu soruya ılımlı yaklaştıklarını göstermişlerdir. Özellikle Atatürk Üniversitesi katılımcılarından sadece 1 (%1,6) kişinin, İstanbul Üniversitesi’nden de

sadece 5 (%5,7) kişinin bu soruya “kısmen” cevabını vermesi öğrencilerin bu konuda istekli olduklarını göstermektedir. Üniversite kütüphanelerinin çevrimiçi uzman desteği/kütüphaneciye sor hizmeti kullanıcıların bilgiye erişimlerini kolaylaştırmakla birlikte kütüphane deneyimlerini daha verimli hale getirmektedir. Bu nedenle kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarının karşılanması ve onlara rehberlik etmesi amacıyla kütüphanelerin bu konuda kendilerini geliştirmeleri gerektiği açıktır.

Üniversite kütüphanelerinde bir başka hizmet olarak kütüphane hizmetlerinin tanıtılması, kaynakların etkin kullanımı, bilgi okuryazarlığının gelişimi gibi birçok konuda kullanıcıların gelişmesini sağlamak amacıyla çevrimiçi veya yüz yüze eğitimler düzenlenmektedir. Bu eğitimler, kullanıcıların bilgi gereksinimlerini ve kütüphanenin daha etkin kullanılması açısından gereklidir. Bu nedenle çalışmada katılımcılara “uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinin sunmuş olduğu hizmetleri anlatan çevrimiçi/yüzyüze eğitimler düzenlenmesini ister misiniz” sorusu yöneltilmiştir. Bulgular Tablo 4.16’da özetlenmiştir.

Tablo 4.16: Çevrimiçi/yüz yüze eğitimler

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	87	33,9	36	40,9	16	25	139	34
Evet	121	47,1	37	42	35	54,7	193	47,2
Kısmen	25	9,7	9	10,2	8	12,5	42	10,3
Hayır	17	6,6	5	5,7	3	4,7	25	6,1
Kesinlikle hayır	1	0,4	0	0	1	1,6	2	0,5
Fikrim yok	6	2,3	1	1,1	1	1,6	8	2
Toplam	257	100	88	100	64	100	409	100

Katılımcıların % 81,2’sinin (332 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vermesi kütüphane hizmetlerini anlatan eğitimler düzenlenmesini istemekte olduklarını

göstermektedir. Bu bağlamda bu sonuç, katılımcıların kütüphanelerin hizmetlerini anlatan eğitimlere olumlu bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Kullanıcıların bu eğitimler ile kütüphane hizmetlerini daha etkili ve verimli bir şekilde kullanabilmesi beklenmektedir. Bu bağlamda kütüphaneler, eğitimler konusunda kalitesini artırarak kullanıcıların ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilmek için çaba göstermelidir.

4.5.2. Basılı Kaynakların Dijitalleştirilmesi ile İlgili Beklentiler

Üniversite kütüphanelerinin açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine veya uzaktan eğitim hizmeti almak isteyen öğrencilere yönelik kaynaklarının dijitalleştirilmesi önemli bir husustur. Dijitalleştirilen kaynaklar, kütüphanelere kolay erişim, koruma ve saklamanın kolaylaşması, maliyet verimliliği, daha fazla kişiye ulaştırma ve sürdürülebilirlik konusunda yardımcı olmaktadır. Çalışmada katılımcılara “uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinin ihtiyaç duyduğunuz bilgi kaynağını dijitalleştirerek size ulaştırmasını ister misiniz” sorusu yöneltilmiştir. Bulgular Tablo 4.17’de özetlenmiştir.

Tablo 4.17: Dijitalleştirme hizmeti

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	104	40,5	47	53,4	15	23,4	166	40,6
Evet	134	52,1	35	39,8	42	65,6	211	51,6
Kısmen	8	3,1	3	3,4	2	3,1	13	3,2
Hayır	7	2,7	1	1,1	3	4,7	11	2,7
Kesinlikle hayır	0	0	1	1,1	0	0	1	0,2
Fikrim yok	4	1,6	1	1,1	2	3,1	7	1,7
Toplam	257	100	88	100	64	100	409	100

Katılımcılar %92,2 (377 kişi) oranı ile “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vererek ihtiyaç duyduğu kaynağa dijital bir şekilde ulaşmak istediğini belirtmiştir. Bu oranın çok yüksek olması katılımcıların bu konuda istekli ve talepkâr olduğunu göstermektedir. Kütüphanelerin bu taleplere karşı gerekli olan işlemleri yapması gerekmektedir. Kütüphaneler, açık öğretim öğrencilerinin ihtiyaç duydukları bilgi kaynağını dijitalleştirerek kütüphanenin kaynaklarına kolay erişimi sağlamış olacaklardır. Aynı zamanda materyallerin dijitalleştirilmesi; kaynakların korunması, saklanması ve maliyetlerin azaltılması konusunda olumlu bir etki yaratmaktadır. İhtiyaç duyulan kaynakların dijitalleştirilmesi, bu kaynaklara daha geniş bir erişim sağlayarak araştırma kolaylığı ve paylaşılabirlik sunmaktadır. Bu sonuçlar kütüphanelerin kullanıcıların taleplerini karşılamak ve gereksinimlerine yanıt vermek için dijitalleştirme uygulamalarının yapılmasını beklemekte olduklarını göstermektedir.

4.5.3. Kütüphaneler Arası Ödünç Hizmeti ile İlgili Beklentiler

Kütüphaneler arası ödünç hizmeti, üniversite kütüphanelerinde kütüphane kullanıcılarının farklı kütüphanelerde bulunan kaynaklara erişimini kolaylaştırmak için kullanılan hizmettir. Kütüphaneler arası ödünç hizmeti, kütüphanede bulunmayan bir kaynağın bulunan başka bir kütüphaneden iş birliği sayesinde bulunmayan kütüphaneye ödünç verilmesidir. Bilgi erişimi kolaylaştırmanın yanında kullanıcıların araştırma ve öğrenme olanaklarını arttırmaktadır. Çalışmada katılımcılara “uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinde bulunmayan bir kaynağı başka bir kütüphaneden ödünç alarak yararlanma hakkına sahip olmayı ister misiniz” sorusu yöneltilmiştir. Bulgular Tablo 4.18’de özetlenmiştir.

Tablo 4.18: Kütüphaneler arası ödünç hizmeti

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	100	38,9	42	47,7	22	34,4	164	40,1
Evet	130	50,6	36	40,9	36	56,3	202	49,4
Kısmen	12	4,7	3	3,4	2	3,1	17	4,2
Hayır	7	2,7	3	3,4	2	3,1	12	2,9
Kesinlikle hayır	1	0,4	0	0	1	1,6	2	0,5
Fikrim yok	7	2,7	4	4,5	1	1,6	12	2,9
Toplam	257	100	88	100	64	100	409	100

Katılımcıların yaklaşık %89,5'i (366 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vererek kütüphane bulunmayan bir kaynağı başka bir kütüphaneden ödünç alarak yararlanma hakkına sahip olmayı istemektedir. Kütüphanelerin bu konuda diğer kütüphaneler iş birliği yaparak gerekli alt yapının oluşturulup bu hizmetin kapsamını genişletmesi önemlidir.

4.5.4. Kütüphane Hizmetlerine Yönelik Diğer Beklentiler

Toplumda fırsat eşitliği, eğitim hizmetlerinin toplumun tüm bireylerine herhangi bir ayırım yapılmaksızın eşit derecede yararlanılmasını sağlayan ve böylece toplumsal eşitsizlikleri azaltmayı hedefleyen bir ilkedir. Üniversite kütüphaneleri de eğitimi destekleyen kurumlar içerisinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle üniversitenin ve üniversite kütüphanesinin temel görevlerinden biri de eğitimde fırsat eşitliğini sağlamasıdır. Açık öğretim fakültesi gibi uzaktan eğitim veren kurumların kütüphaneleri, açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine örgün eğitim alan öğrencilerle aynı düzeyde hizmet sunarak eğitimde fırsat eşitliğini desteklemelidir. Hatta onların uzakta olmasının dezavantajını kaldıracak çalışmalar yapmalıdır. Bu çalışmalardan biri öğrencilerin yaşadıkları şehirdeki kütüphanelerden yararlanması olabilir. Çünkü açık

ve uzaktan eğitim öğrencileri üniversitelerine fiziksel olarak gidemeyebilirler. Bu nedenle yaşadıkları şehirdeki kütüphanelere erişim sağlanması hem bilgi kaynaklarına daha kolay ulaşma fırsatını hem de eşit bilgi erişimi sağlayabilir. Bu nedenle çalışmada “uzaktan eğitim aldığınız üniversitenin yaşadığınız şehirdeki üniversite kütüphanesini kesintisiz kullanabilmenizi sağlamak amacıyla ikili anlaşmalar/protokoller yapmasını ister misiniz” sorusu yöneltilmiştir. Bulgular Tablo 4.19’da özetlenmiştir.

Tablo 4.19: İkili anlaşmalar

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	97	37,7	38	43,2	20	31,3	155	37,9
Evet	126	49	42	47,7	36	56,3	204	49,9
Kısmen	20	7,8	5	5,7	6	9,4	31	7,6
Hayır	12	4,7	2	2,3	1	1,6	15	3,7
Kesinlikle hayır	2	0,8	1	1,1	1	1,6	4	1
Fikrim yok	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	257	100	88	100	64	100	409	100

Katılımcıların %87,8’inin (359 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vermesi açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin yaşadıkları şehirdeki üniversite kütüphanesini kesintisiz bir şekilde kullanmayı istediklerini göstermektedir. Katılımcıların sadece %4,7’sinin (19 kişi) hayır veya kesinlikle hayır cevabını vermesi bu konuda istekli olduklarını kanıtlar niteliktedir. Bu isteğin karşılanması için açık öğretim fakültesi bulunan üniversite kütüphanelerinin diğer üniversitelerle iş birliği yaparak öğrencilerin kütüphaneden yararlanmasını sağlayabilirler.

Ayrıca çalışmada sadece üniversiteler değil diğer kurumlarla iş birliği yapılmasını isteyip istemediklerine yönelik “uzaktan eğitim aldığınız üniversitenin yaşadığınız şehirdeki üniversite dışında kütüphane hizmetlerine erişebilmenizi sağlamaya yönelik

alışmalar yapmasını ister misiniz” sorusu yöneltiştir. Bulgular Tablo 4.20’de özetlenmiştir.

Tablo 4.20: Diğer kurumlarla anlaşmalar

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	100	3,9	33	37,5	17	26,6	150	36,7
Evet	133	51,8	47	53,4	41	64,1	221	54
Kısmen	11	4,3	3	3,4	2	3,1	16	3,9
Hayır	10	3,9	4	4,5	1	1,6	15	3,7
Kesinlikle hayır	0	0	0	0	2	3,1	2	0,5
Fikrim yok	3	1,2	1	1,1	1	1,6	5	1,2
Toplam	257	100	88	100	64	100	409	100

Katılımcıların yaklaşık % 90,7’sinin (371 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vermesi açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin yaşadıkları şehirdeki üniversite dışında kütüphane hizmetlerine erişebilmesini sağlamak için çalışmalar yapmasını beklemektedir. Üniversite olarak bakıldığında Anadolu ve İstanbul Üniversitesi’ndeki öğrencilerin bu soruya “kesinlikle hayır” cevabını vermemesi bu konuda çalışmaların yapılmasını istediklerini göstermektedir.

Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphane hizmetlerinden bir diğer beklentisi de yaşadıkları şehirdeki üniversite kütüphanelerinden ders çalışabilmek amacıyla yararlanmak istemeleridir. Bu nedenle katılımcılara “yaşadığınız şehirdeki üniversite kütüphanelerinden sınav dönemlerinde ders çalışabilmek için yararlanmak ister misiniz” sorusu yöneltiştir. Bulgular Tablo 4.21’de özetlenmiştir.

Tablo 4.21: Sınav dönemlerinde ders çalışma

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	106	41,2	42	47,7	19	29,7	167	40,8
Evet	113	44	35	39,8	36	56,3	184	45
Kısmen	18	7	7	8	6	9,4	31	7,6
Hayır	11	4,3	4	4,5	3	4,7	18	4,4
Kesinlikle hayır	2	0,8	0	0	0	0	2	0,5
Fikrim yok	7	2,7	0	0	0	0	7	1,7
Toplam	257	100	88	100	64	100	409	100

Katılımcıların % 85,8'inin (351 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vermesi açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin yaşadıkları şehirde üniversite kütüphanelerinden sınav dönemlerinde ders çalışabilmek için yararlanmak istediklerini göstermektedir. Anadolu Üniversitesi'nden sadece 2 (%1,8) katılımcının “kesinlikle hayır” cevabını vermesi öğrencilerin bu konuda olumlu düşündüklerini göstermektedir. Sınav dönemlerinde açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin üniversite kütüphanelerinden ders çalışmak amacıyla yararlanmaları eğitimlerine destek olmakla birlikte daha iyi çalışma koşulları sağlayabilir. Üniversite kütüphanelerinin öğrencilerin bu isteğini gerçekleştirmek için diğer üniversite kütüphaneleriyle iş birliği yoluna gitmesi gerekir. Bu iş birliği ile toplumda fırsat eşitliğinin sağlanması için bir adım atılmış olur.

Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphane hizmetlerinden diğer bir beklentisi ise dijital kütüphane hizmetlerinden yararlanmaktır. Bu nedenle katılımcılara yaşadıkları şehirde üniversite kütüphanelerinin sunmuş olduğu dijital kütüphane hizmetlerinden yararlanmak isteyip istemediklerini öğrenmek amacıyla “yaşadığınız şehirdeki üniversite kütüphanelerinin sunmuş olduğu dijital kütüphane hizmetlerinden yararlanmak ister misiniz” sorusu yöneltilmiştir. Bulgular Tablo 4.22’de özetlenmiştir.

Tablo 4.22: Dijital kütüphane hizmeti

	Anadolu Üniversitesi		İstanbul Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kesinlikle evet	104	40,5	43	48,9	17	26,6	164	40,1
Evet	130	50,6	41	46,6	41	64,1	212	51,8
Kısmen	11	4,3	2	2,3	3	4,7	16	3,9
Hayır	6	2,3	1	1,1	2	3,1	9	2,2
Kesinlikle hayır	1	0,4	0	0	1	1,6	2	0,5
Fikrim yok	5	1,9	1	1,1	0	0	6	1,5
Toplam	257	100	88	100	64	100	409	100

Katılımcıların yaklaşık %92'sinin (376 kişi) “kesinlikle evet” veya “evet” cevabını vermesi yaşadıkları şehirdeki üniversite kütüphanelerinin sunmuş olduğu dijital kütüphane hizmetlerinden yararlanmak istediklerini göstermektedir. Sadece 2 (%2,3) kişinin “kesinlikle hayır” cevabını vermesi katılımcıların bu konuda istekli olduğunu kanıtlar niteliktedir. Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin yaşadıkları yerdeki dijital kütüphane hizmetlerinden yararlanabilmesi öğrencilerin çalışmalarına büyük bir avantaj sunabilir. Bu kullanıcıların beklentisinin karşılanması için üniversite kütüphanelerinin bu konuda iş birliği çalışmalarına gitmesi beklenmektedir.

Bu beklentilerin hayata geçirilmesi, üniversitelerin veya diğer kurumların açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine toplumda fırsat eşitliğinin oluşturulmasını sağlayacaktır. Öğrencilerin kurumlar arası iş birliğinin sağlanması, gereksinim duyulan kaynaklara erişim kolaylığı sağlayacaktır. Öğrencilerin daha çeşitli kaynaklara erişim sağlaması eğitim kalitesini artırmakla birlikte öğrencinin öğrenme süreçlerini de destekleyerek araştırma ve proje geliştirme süreçlerinde önemli rol oynayabilir. Eğitimde eşitlik ilkesiyle birlikte açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin örgün öğrenciler gibi yaşadıkları şehirdeki kütüphanelere erişimi bu eşitsizliği azaltacaktır. Bu eşitsizliğin azalmasıyla birlikte toplumsal refah düzeyinin artması beklenmektedir.

5. TARTIŞMA

Üniversite kütüphaneleri, değişken ihtiyaç ve beklentilere sahip öğrencilerin sosyal ve akademik ağ olarak desteklendiği dinamik ve canlı kurumlardır. Üniversite sektörünü etkileyen eğitimsel yeniliklere karşı duyarlı ve alıcı olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu nedenle kütüphaneler dijital teknolojilerdeki hızlı gelişmelerden yararlanan, araştırma, öğretme ve öğrenmede değişen uygulamaları destekleyen çok yönlü ve etkileşimli çalışma alanları ile faaliyet göstermektedir. Sadece çalışma alanları ile değil fırsat eşitliğinin sağlanması için yapılması gereken hizmetleri de içinde barındırmaktadır. Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için onların kullanımını arttıracak hizmetler geliştirmesi gerekmektedir. Bu hizmetler için de öncelikle kullanıcı grubunu iyi tanımalı, ihtiyaçlarını analiz etmeli ve uygulamaya geçmelidir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda kütüphanelerin kullanıcılar için neler yapması gerektiği üzerinde açıklamalarda bulunmaktadır. Böylelikle kütüphane hizmetlerinin genel bir değerlendirmesi sunularak gelecekte yapılacak çalışmalara katkıda bulunması amaçlanmıştır.

Açık ve uzaktan eğitim gören öğrencilerin bulgulara göre bilgi gereksinimlerini karşılarken kütüphaneden yararlanmadıkları görülmüştür. Bayter'in (2018) yapmış olduğu bir çalışmada öğrencilerin teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgi ihtiyaçlarını karşılarken ilk olarak kütüphanelerden değil de teknoloji kullanımından yararlandıkları görülmüştür. Bu durumun kütüphane kullanımını da azalttığı gözlemlenmiştir. Bu sonuç çalışmadaki bulgular ile örtüşmektedir. Bu nedenle Uçak'ın (1995) çalışmasında olduğu gibi kütüphanelerin açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik gelişen ve değişen kullanıcı profillerine göre hizmetlerini geliştirmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda kütüphanelerin kullanıcılarına ulaşmak için daha aktif bir şekilde sosyal medya araçlarını kullanmaları, öğrencilerin kütüphane hizmetlerinin farkında olması için gerekli iş birliği çalışmaları yapması gerektiği açıktır.

Açık ve uzaktan eğitim veren kütüphanelerin kütüphane web hizmetlerinden genel olarak memnuniyet sonuçları Blackman'ın (2003) ve Tyler (2010)'ın anket bulgularıyla örtüşmektedir. Blackman'ın ve Tyler'ın sonuçları katılımcıların uzaktan kütüphane aracılığıyla sunulan hizmetlerden memnun olduklarını göstermektedir. Çalışmada ankete katılan katılımcıların kütüphane web hizmetlerinden genel olarak memnun oldukları fakat üniversite kütüphanelerinin web hizmetlerinin geliştirilmesi gerektiğini de ortaya koymaktadır. Kütüphanenin web sayfasında bulunan duyuruların güncel olması kullanıcıya ulaşması açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle öncelikle kullanıcı grubunun özelliklerinin bilinerek hizmetlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Mobil arayüzünün kullanılabilirliği, kataloğa erişiminin kolay olması, personelin bilgilerinin güncel olması kütüphane web hizmetleri daha iyi bir şekilde sunulmasını sağlamaktadır.

Anketin üçüncü bölümü olan kütüphane web hizmetlerini katılımcıların yaklaşık sadece dörtte birinin yanıtlamış olması öğrencilerin kütüphane web hizmetlerinden haberdar olmadıklarını göstermektedir. De Rosa ve arkadaşlarının (2006) yaptıkları çalışmada da belirttikleri gibi web sitesinin varlığından haberdar olmadıkları için kullanmadıklarının belirten bulgularla tutarlıdır. Bu nedenle açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bu hizmetlerden haberdar olması için kütüphanelerin açık öğretim fakülteleri ile iş birliği içerisinde olması gerekmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin farkındalıklarını arttıracak çalışmalar yapılmalıdır. “*Kütüphane Hizmetleri Farkındalığı*” başlığı altında bulunan bulgulara göre öğrencilerin farkındalıklarının düşük olduğu ve üniversite kütüphanelerinin de öğrenciler için bir çalışma içerisinde olmadığını göstermektedir. Bu nedenle çalışmanın kütüphanelere bir farkındalık kazandıracağı düşünülmektedir.

Kullanıcı beklentilerinin ölçüldüğü kısımda ise katılımcıların çoğunun yüksek oranda kütüphane hizmetlerinden örgün eğitim öğrencileri gibi yararlanmak istedikleri açıktır. Fakat Odabaş ve Odabaş'ın (2009) yapmış oldukları çalışmada açıköğretim fakültesi bulunan kütüphanelerin açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine vermiş oldukları hizmetlerin varlığından bahsetmenin söz konusu olmadığını çalışmada vurgulamışlardır. Bu nedenle açık öğretim fakültesi bulunan üniversite

kütüphanelerinin kullanıcının beklentisi doğrultusunda kütüphane hizmetlerini eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak adına her kullanıcıya eriştirmeleri gerektiği açıktır. Aynı zamanda kütüphanelerin açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin dezavantajlarını azaltmak için diğer üniversite kütüphaneleriyle iş birliği yaparak kütüphaneden fiziksel ve dijital olarak yararlanmalarını sağlayacak çalışmalar yapmalıdırlar.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Kütüphaneler, toplumdaki tüm bireylere hiçbir ayırım gözetmeksizin hizmet sunma sorumluluğuna sahip kurumlardır. Araştırmanın merkezi konumunda olan üniversite kütüphaneleri ise sahip oldukları bilgi kaynakları ve bilgi hizmetleri ile akademisyenler, öğrenciler ve idari personel gibi kullanıcısı olan bireylerin araştırma süreçlerine önemli katkıda bulunan kuruluşlardır. Üniversite kütüphanelerinin en önemli hedef kitlesini öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin eğitim öğretim süreçlerinde, bireysel araştırmalarında ve kişisel gelişimlerinde kütüphaneler önemli roller üstlenmektedir. Bu rollerden biri öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılamak için çeşitli faaliyetler yürütmesidir. Öğrencilerin ve araştırmacıların doğru ve güvenilir bilgilere erişimini kolaylaştırmak için rehberlik ve eğitim hizmetleri sunmakla birlikte öğrencilere sessiz ve çalışmaya elverişli bir ortam da sunmaktadır. Kütüphanelerin bir diğer rolü de eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla kritik bir rol oynamasıdır. Bilgiye erişimi herkes için sağlama sorumluluğuna sahip olan kütüphaneler, örgün eğitim gören öğrencilere sunduğu hizmetleri açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine de sunmalıdır.

Kütüphaneler eğitim ve öğretimin tamamlayıcı bir parçası olması nedeniyle toplumdaki tüm bireylerin eşit bir şekilde bilgiye erişimini sağlamalıdır. Farklı eğitim düzeylerinden, coğrafi konumlardan gelen insanlara eşit bir şekilde bilgi erişim sağlama görevini üstlenmektedirler. Böylelikle toplumun kültürel ve bilimsel gelişimlerine destek olurlar. Üniversite kütüphaneleri de kullanıcısı olan üniversite personelinin ve öğrencisinin araştırma faaliyetlerini destekleme ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunmalıdır. Bu nedenle açık ve uzaktan öğrenim gören öğrenciler gibi farklı öğrenci gruplarının ihtiyaçlarını anlayarak hizmetlerini bu ihtiyaçlara göre tasarlamaları son derece önemlidir. Bu nedenlerden dolayı açık ve uzaktan eğitim öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında ve kütüphanelerin bu gruba yönelik hizmetler geliştirmesinde farkındalık yaratılacağı düşünülmektedir.

Bu çerçevede çalışmada açık ve uzaktan öğrenim gören öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında kütüphaneden yararlanıp yararlanmadığı ve kütüphane hizmetleri konusunda farkındalık düzeyleri araştırılmıştır. Aynı zamanda üniversite kütüphanelerinin de açık ve uzaktan eğitim gören öğrenciler için hizmetler için geliştirip geliştirmediği, öğrencilerin kütüphane hizmetleri konusunda farkındalığını arttıracak çalışmalar yapıp yapmadığı araştırılmıştır. Elde edilen veriler ışığında açık ve uzaktan eğitim öğrencileri ve açıköğretim fakültesi bulunan üniversite kütüphaneleri için değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın amaçları doğrultusunda belirlenen sorular ve elde edilen bulgular sonucunda sorular şu şekilde sıralanabilir:

Çalışmanın yanıtı aranan ilk sorusu “açık ve uzaktan eğitim öğrencileri bilgi gereksinimlerini karşılarken kütüphaneden yararlanmakta mıdır?” şeklinde oluşturulmuştur. Söz konusu yanıtı alabilmek için anket formunda “*kayıtlı olduğunuz üniversitenin kütüphanesinden fiziksel olarak hiç yararlandınız mı?*” ve hemen ardından ise “*eğer yararlanıyorsanız en çok hangi kütüphane türünden yararlanıyorsunuz?*” şeklinde sorular sorulmuş; altında derlenen veriler Bulgular ve Değerlendirme Bölümü’nde Açık ve Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Kütüphane Kullanımı başlığı altında analiz edilmiştir. Çalışmaya katılan katılımcıların yarısından fazlasının bilgi gereksinimlerini karşılarken kütüphaneden yararlanmadığı, yararlananların da çoğunun üniversite kütüphanesinden yararlandığı görülmüştür.

Çalışmada yanıt aranan ikinci soru “açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphane hizmetleri konusunda farkındalık ne düzeydedir?” şeklindedir. Bu sorunun yanıtını bulmak için katılımcılara anket uygulamasında üç soru yöneltilmiştir. Bulgular ve Değerlendirme Bölümü’nde 4.3. Kütüphane Hizmetleri Farkındalığı başlığı altında yansıtılan özet tablolarında da görüleceği gibi katılımcıların büyük bir bölümünün açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphane hizmetleri konusunda farkındalık düzeylerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmada yanıtı aranan bir başka soru ise “üniversite kütüphaneleri açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphane hizmeti konusunda farkındalık kazanması için çalışmalar yapmakta mıdır?” olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgular Kütüphane Hizmetleri Farkındalığı başlığı altında özet tablo da görüleceği gibi açıköğretim fakültesinin web sayfasında kütüphaneye yönlendirici bir bağlantının olmaması fakültelerinde veya kütüphanelerinde öğrencilerin farkındalıklarını arttıracak bir faaliyetin yapılmadığını ortaya koymaktadır. Üniversite kütüphanelerinin açıköğretim fakülteleriyle birlikte iş birliği içinde çalışarak açık ve uzaktan eğitim sistemini destekleyen faaliyetler yapabileceğini göstermektedir.

Çalışma kapsamında yanıtı aranan dördüncü soru “açık ve uzaktan eğitim öğrencileri bağlı bulundukları üniversite kütüphanesinin web sitesinden yararlanmakta mıdır ve yeterli bulmakta mıdır?” şeklindedir. Bu sorunun yanıtını bulmak için sorulan sorular Bulgular ve Değerlendirme Bölümü’nde 4.4. Kütüphane Web Sitesi/Hizmetleri ile İlgili Görüşler başlığı altında analiz edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında kütüphane web sitesinin ve tasarımının kullanışlı olduğu, kütüphane kataloğuna kolay bir şekilde erişilebildiği, kütüphane personelinin ulaşılabilir olduğu, kütüphane mobil arayüzünün kullanılabilir olduğu ve güncel duyurulara kolaylıkla ulaşılabilirdiği görülmüştür. Fakat genel anlamda kütüphane web sitesinin kullanışlı olduğu görülse de hizmetlerin kullanıcılara daha iyi ulaşmasını sağlamak amacıyla web sitesinde iyileştirmelerinde yapılması ve güncel tutulması da önemlidir.

Çalışmada yanıtı aranan beşinci soru ise “açık ve uzaktan eğitim öğrencileri kütüphane hizmetlerinden yararlanma konusunda istekli midir?” şeklindedir. Bu sorunun yanıtını bulmak için kullanıcılara dört soru sorulmuştur. Elde edilen bulgular Kütüphane Hizmetlerinden Yararlanma Beklentisi başlığı altında değerlendirilmiştir. Katılımcıların örgün eğitim öğrencileri gibi kütüphane hizmetlerinden yararlanma, kütüphane kaynaklarına uzaktan erişme, çevrimiçi uzman desteği, çevrimiçi/yüz yüze eğitimler konusunda istekli oldukları görülmüştür. Açıköğretim fakültesi bulunan kütüphanelerin kullanıcı beklentilerini karşılaması için çalışmalar yapması beklenmektedir.

“Açık ve uzaktan eğitim öğrencileri bilgi kaynaklarının dijitalleştirerek kendilerine ulaştırılmasını talep etmekte midir?” iddiası, çalışmanın yanıtı aranan bir başka sorusunu oluşturmaktadır. Bu sorunun yanıtını bulabilmek için ankette “uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinin ihtiyaç duyduğunuz bilgi kaynağını dijitalleştirerek size ulaştırmasını ister misiniz?” sorusu sorulmuş; altında derlenen veriler Bulgular ve Değerlendirme Bölümü’nde Basılı Kaynakların Dijitalleştirilmesi ile İlgili Beklentiler başlığı altında değerlendirilmiştir. Bulgulardan elde edilen verilere göre katılımcıların %90’ından fazlasının dijitalleştirme hizmetini istemesi katılımcıların bu hizmete karşı talepkâr olduklarını göstermektedir.

Çalışma kapsamında yanıtı aranan yedinci soru “açık ve uzaktan eğitim öğrencileri kendi ya da diğer bir üniversite kütüphanesinden ödünç kaynak alımına istekli midir?” şeklinde olarak belirlenmiştir. Elde edilen veriler Kütüphanelerarası Ödünç Hizmeti ile İlgili Beklentiler başlığı altında değerlendirilmiştir. Bu verilere göre katılımcıların kütüphanede bulunmayan bir kaynağı başka bir kütüphaneden ödünç alarak yararlanma hakkına sahip olmayı istemekte olduğu görülmüştür.

Çalışmada yanıtı aranan sekizinci ve son soru ise “açık ve uzaktan eğitim öğrencileri üniversitelerinin başka bir üniversite ile ikili iş birliği geliştirerek oralardan da yararlanmayı talep etmekte midirler?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu sorunun sıranabilmesi için Bulgular ve Değerlendirme Bölümü’nde 4.5.4 Kütüphane Hizmetlerine Yönelik Diğer Beklentiler başlığı altında veriler değerlendirilmiştir. Katılımcıların yaşadıkları şehirde de kesintisiz bir şekilde kütüphane hizmetlerini kullanabilmek için ikili anlaşmalar veya diğer kurumlarla anlaşmalar, sınav dönemlerinde kütüphaneden yararlanma ve dijital hizmetlerden yararlanma konusunda istekli oldukları görülmüştür. Bu durum çalışmanın söz konusu yanıtını doğrular niteliktedir.

Çalışma kapsamı içerisinde konuyla ilgili elde edilen diğer bulgular ve değerlendirmeler aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

- Katılımcıların açık ve uzaktan eğitimi yaşları arttıkça kariyer fırsatı ve yaşam boyu öğrenmenin yanında zaman ve mekân esnekliği için tercih ettikleri görülmüştür. Katılımcıların artan yaşla birlikte zaman ve mekân esnekliğini daha fazla tercih ediyor olmaları eğitim hayatıyla çalışma hayatı arasında denge kurmak istemelerinden kaynaklanıyor olabilir.
- Kütüphaneden yararlanan katılımcıların çoğunlukla üniversite ve halk kütüphanelerini tercih ettikleri görülmüştür.
- Katılımcıların çoğu kütüphane web sayfasını kullanışlı bulsa da bazı katılımcıların kısmen cevabını vermesi herkes için kullanılabilir olmadığını ve bu nedenle kütüphane web sitesinin kullanıcı dostu bir şekilde geliştirilmesi gerektiğini de göstermektedir.
- Kütüphane kataloğunun genel olarak öğrenciler tarafından olumlu bir izlenim bıraktığı ancak bazı iyileştirmelere ihtiyaç duyulabileceğini göstermektedir.
- Kütüphane hizmetlerinin kullanıcıya ulaşabilmesi açısından personelin de ulaşılabilir olması önemlidir. Bu sebeple katılımcıların çoğu personele kolaylıkla ulaşabilse de kısmen ve kesinlikle hayır cevaplarının da yanıtlar arasında yer alması personele erişimin kolay olmadığını göstermektedir. Kütüphanelerin bu konuda kendilerini iyileştirmeye yönelik çaba sarfetmesi gerekmektedir.
- Katılımcıların çoğunlukla kütüphane mobil arayüzünü kolaylıkla kullanmakta iseler de bir bölümünün kısmen cevabını vermesi web hizmetlerinin her kullanıcı için aynı düzeyde kullanılabilir olmadığını göstermektedir. Kullanıcı geribildirimlerinden daha fazla yararlanmak ve web hizmetlerinin bu doğrultuda geliştirilmesine daha fazla çaba sarf edilmelidir.
- Katılımcıların çoğunun kütüphane hizmetleriyle ilgili duyuruları güncel bir şekilde kolaylıkla takip etse de kısmen cevabının da azımsanmayacak kadar çok olması kütüphanelerin sosyal medya araçları ve web sayfasını daha aktif kullanarak kullanıcılara ulaşması gerektiğini göstermektedir.

Üniversite kütüphaneleri kullanıcıların araştırma odaklı ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli hizmetler sunmaktadır. En büyük kullanıcı kitlesi öğrenciler olan üniversite kütüphaneleri, öğrencilerin eğitim öğretim süreçlerini desteklerken bireysel gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla da çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Bu faaliyetleri yürütürken örgün eğitim gören öğrenciler için hizmetler geliştirmenin yanında açık ve uzaktan eğitim gören öğrencileri de düşünerek hizmetler geliştirmelidir. Üniversitelerin toplumsal fırsat eşitliğini sağlaması açısından bu söz konusu öğrencilere hizmetler geliştirmesi önemli bir hedeftir.

Çalışma kapsamında toplanan katılımcı verileri ile elde edilen sonuçlar ışığında üniversite kütüphanelerinin açık ve uzaktan eğitim öğrencilerini hesaba katan hizmetler geliştirmesine yönelik öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Her öğrenci eğitim hayatı boyunca kütüphaneden yararlanmak zorundadır. Bu nedenle açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin yararlanmasını sağlamak amacıyla üniversite kütüphanelerinin açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine kütüphanelerini açmaları gerekmektedir. Bunun için açıköğretim fakültesi bulunan üniversitelerin sahip olduğu kütüphaneyi diğerlerinden belirgin şekilde ayrı kılacak özelliklerle donatması kaçınılmazdır.
- Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphane hizmetleri konusunda farkındalıklarının düşük olması nedeniyle üniversite kütüphanelerinin bu öğrencilere yönelik farkındalıklarını arttırıcı faaliyetler geliştirmesi gerekmektedir. Kütüphaneler açıköğretim fakülteleriyle iş birliği içerisinde olup kütüphane hizmetlerini tanıtıcı çalışmalar yapmalıdır. Açıköğretim fakülteleri de aynı şekilde öğrencilerin kütüphane kullanımını sağlayacak çalışmalar isteyerek kütüphane hizmetlerinden yararlanmaları sağlanmalıdır.
- Üniversite kütüphanelerinin web siteleri kütüphane hizmetlerine erişimle birlikte hizmetlerini görünürlüğünü de arttırmaktadır. Web sitesinin erişilebilir olması tüm hizmetlerin kullanıcılara ulaşabilmesi açısından önemlidir. Kütüphane web sitesinin belli aralıklarla ve düzenli bir şekilde

güncellenmesi gerekmektedir. Kullanıcı profiline göre de web sitesinin eksikliklerinin tespit edilip bu yönde iyileştirme çalışmaları yapılmalıdır.

- Kütüphane web sitesinin mobil arayüze uygun olması da hizmetlerin kullanıcılara ulaşması açısından önemlidir. Bu nedenle mobil arayüze ayrıca önem verilmeli ve hizmetler mobil cihazlarla rahatlıkla kullanılabilmesi için belli aralıklarla iyileştirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Kütüphanenin hitap ettiği kullanıcı kitlesi göz önünde bulundurularak kütüphanenin sadece güncel duyuruları web sitesinde değil sosyal medyadan da duyurması gerekmektedir. Özellikle öğrencilerin sosyal medya platformlarında daha aktif oldukları düşünüldüğünde kütüphanelerin hizmetlerle ilgili güncel duyurularını sosyal medya üzerinden yapması hizmetlerin tanıtımı ve görünürlüğünü arttırması açısından önemlidir.
- Kütüphaneler toplumsal fırsat eşitliğinin sağlanmasında önemli bir yere sahip olan kurumlardır. Bu nedenle hizmet sunduğu hedef kitlenin bilgi gereksinimlerinin karşılarken ayırım yapmadan herkesin eşit bir şekilde yararlanabilmesi için çaba göstermesi gerekmektedir. Örgün eğitim öğrencilerine sağlamış olduğu kütüphane hizmetlerini açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine de sağlaması gerekir. Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin dezavantajlarını azaltacak hizmetler sağlaması önemlidir. Bu nedenle açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin bağlı oldukları üniversite kütüphanesinden kitap ödünç hizmeti, danışma hizmeti ya da fiziksel olarak mekândan yararlanma imkânı verilmesi gerekmektedir. Ayrıca uzaktan da aynı örgün eğitim öğrenciler gibi elektronik kaynaklara erişim sağlanabilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Hatta Türkiye adresli veri tabanlarının lisans anlaşmalarında iş birliğine gidilerek açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kullanımı sağlanabilir.
- Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin kütüphane hizmetlerinden yararlanma oranlarını arttırmak ve dezavantajlarını ortadan kaldırmak için çevrimiçi uzman desteği veya kütüphaneciye sor gibi danışma hizmeti sağlanmalıdır. Bu hizmet sadece açık ve uzaktan eğitim öğrencilerini değil tüm üniversite mensuplarını kapsamalıdır.

- Kütüphane hizmetlerinin tanıtılması, kaynakların etkin kullanımı gibi birçok konuda açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik çevrimiçi eğitimler düzenlenmelidir. Bu eğitimlerle kullanıcıların kütüphaneyi daha etkin kullanması hedeflenmelidir.
- Üniversite kütüphanelerinin açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine veya uzaktan eğitim almak isteyen öğrencilere yönelik dezavantajlarını azaltmak ve fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla gereksinim duyulan materyalin belli politikalar çerçevesinde dijitalleştirilmesi gerekmektedir. Bu hizmet ile öğrencilerin bilgiye erişimi kolaylaşmakla birlikte maliyetlerin de azalması konusunda olumlu etkiler yaratacağı düşünülmektedir.
- Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin farklı şehirlerde yaşadıkları düşünüldüğünde onların kütüphanede bulunmayan bir materyale yaşadıkları şehirdeki üniversite kütüphanesinde bulunması dâhilinde kütüphaneler arası belli politikalar çerçevesinde iş birliği yapılarak kullanıcıya erişiminin sağlanması yapılmalıdır. Tüm üniversite öğrencilerinin eşit bilgi erişimi ve bilgi kaynaklarına daha kolay ulaşması için yaşanan şehirle uzaktan eğitim alınan üniversitenin ikili anlaşmalar yaparak öğrencilerin kütüphane hizmetlerine kesintisiz erişimi sağlanmalıdır. Bu iki üniversite arasında belirlenen politika çerçevesinde öğrencilere kesintisiz kütüphane hizmeti verilmelidir. Ayrıca yaşadıkları şehirde üniversite kütüphanelerinden sınav dönemlerinde ders çalışabilmek için kütüphane kullanımı sağlanabilmelidir.

Bu önerilerin hayata geçirilmesi üniversitelerin açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine toplumda fırsat eşitliğinin oluşturulmasını sağlayacaktır. Öğrencilerin dezavantajlarının azalmasıyla birlikte örgün eğitim öğrencileri gibi gereksinim duyulan bilgiye kolay erişim sağlayacaklardır. Öğrencilerin böylelikle kütüphane hizmetleri konusunda farkındalıklarının artması beklenmektedir. Üniversite kütüphaneleri açık ve uzaktan eğitim öğrencilerine kütüphane hizmeti sağlamalı ve toplumdaki fırsat eşitsizliğini azaltmak için üzerine düşen görevleri yerine getirmelidir. Bu sayede öğrencilerin eğitim ve öğretim hayatlarında daha aktif olmasıyla birlikte toplumsal refah düzeyinin arttırması beklenmektedir. Sonuç olarak,

açık ve uzaktan eğitim öğrencileri kütüphane hizmetleri konusunda ülkemizde dezavantajlı durumdadır. Bu nedenle bu dezavantaj durumunun ortadan kalkması ve öğrencilerin toplumda fırsat eşitliğinin sağlanması için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abate, A. K. (1998). The role of the einstein library of Nova Southeastern University in meeting the needs of distance education students. ProQuest Dissertations & Theses Global veritabanından erişildi. (Order No. 9914576)
- ACRL. (2023, 2 Mart). ACRL Standards for Distance and Online Learning Library Services. Erişim adresi: https://www.ala.org/acrl/sites/ala.org/acrl/files/content/standards/ACRL_Standards_DOLS.pdf
- Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi. (2023a, 2 Nisan). Hakkımızda. Erişim adresi: <https://ataaof.edu.tr/s/hakkimizda>
- Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi. (2023b, 2 Nisan). Programlar, Önlisans programları. Erişim adresi: <https://ataaof.edu.tr/programlar/onlisans>
- Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi. (2023c, 2 Nisan). Programlar, Lisans programları. Erişim adresi: <https://ataaof.edu.tr/programlar/onlisans>
- Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi. (2023d, 2 Nisan). Programlar, Lisans tamamlama programları. Erişim adresi: <https://ataaof.edu.tr/programlar/onlisans>
- Adıyaman, Z. (2002). Uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretimi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*. (1)1, 92-97.
- Ahern, T. ve Repman, J. (1994). The effects of technology on online education. *Journal of Research on Computing in Education*, 26(4), 537-546.
- Akarsu, M. (2019). *Türkiye’de Açıköğretim fakültelerinde kalite kültürü: İstanbul Üniveristesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi (AUZEF) örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Akçal, İ. (2001). Uzaktan kütüphanecilik eğitimi. *21. Yüzyıla Girerken Enformasyon Olgusu: Ulusal Sempozyum Bildirileri, 19-21 Nisan 2001, Hatay*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 16.
- Alaca, E., Büyükçolpan, T. ve Kanık, L. (2019). Bilimsel bilginin erişiminde ve paylaşımında kurumsal açık arşiv yaklaşımı: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 20(2), 143-181. doi: 10.15612/BD.2019.736
- Alkan, C. (1996). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi. *Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu, Ankara, 12-15 Kasım*.
- Alkan, C. (1998). Eğitim Teknolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Anadolu Üniversitesi Açık Anadolu. (2023, 2 Nisan). Akadema. hakkımızda. Erişim adresi: <https://acik.anadolu.edu.tr/SourceLanding/AkademaAbout>
- Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi. (2023g, 2 Nisan). Yurt Dışı Programları. Erişim adresi: <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/yurtdisi-programlari>
- Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi. (2017, 2 Nisan). Engelsiz AÖF[Video]. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=84rUOr7RMog>
- Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi. (2023a, 2 Nisan). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, Hakkında. Erişim adresi: <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/acikogretim-sistemi/aos-hakkinda>
- Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi. (2023b, 2 Nisan). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, Tarihçe. Erişim adresi: <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/acikogretim-sistemi/tarihce>
- Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi. (2023c, 2 Nisan). İktisat Fakültesi. Erişim adresi: <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/turkiye-programlari/iktisat-fakultesi-lisans-programlari-4-yillik>

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi. (2023d, 2 Nisan). İşletme Fakültesi. Erişim adresi:

<https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/turkiye-programlari/isletme-fakultesi-lisans-programlari-4-yillik>

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi. (2023e, 2 Nisan). Açıköğretim Fakültesi-Lisans. Erişim adresi:

<https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/turkiye-programlari/acikogretim-sistemindeki-programlar>

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi. (2023f, 2 Nisan). Açıköğretim Fakültesi-Önlisans. Erişim adresi:

<https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/turkiye-programlari/acikogretim-fakultesi-onlisans-programlari-2-yillik>

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi. (2023g, 2 Nisan). Yurt Dışı Programları, Batı Avrupa-Balkan Programı Açıköğretim Ortaokulu ve Lisesi. Erişim adresi: <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/yurtdisi-programlari/bati-avrupa-programlari-acikogretim-ortaokulu-ve-lisesi>

Antalyalı, Ö. L. (2004). Uzaktan eğitim algısı ve yöneylem araştırması dersinin uzaktan eğitim ile verilebilirliği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

AUZEF Programlar. (2023a, 10 Mart). AUZEF açıköğretim. Erişim adresi: <https://auzef.istanbul.edu.tr/tr/content/programlar/auzef-acikogretim>

AUZEF Programlar. (2023b, 10 Mart). AUZEF uzaktan öğretim. Erişim adresi: <https://auzef.istanbul.edu.tr/tr/content/programlar/auzef-uzaktan-ogretim>

AUZEF Programlar. (2023c, 10 Mart). Diğer fakültelere bağlı uzaktan öğretim. Erişim adresi: <https://auzef.istanbul.edu.tr/tr/content/programlar/diger-fakultelere-bagli-uzaktan-ogretim>

Bayter, M. (2018). Teknolojinin Kütüphane Kullanımı Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Turkish Studies*, 13(21), 61-72.

- Bergmann, H.F. (2001). The Silent University: The society to encourage studies at home. 1873– 1897 in *The New England Quarterly*. 74(3), 447-77.
- Bilgi Library. (2023, 5 Ekim). Bilgi Library e-rosurces. Erişim adresi: <https://library.bilgi.edu.tr/en/>
- Bilgiç Doğan, H. G. (2014). Yükseköğretim kurumlarında web tabanlı uzaktan eğitim programları bileşenleri: uygulamalar ve sorun alanları. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Black, N. E. (2003). Distance library services in Canada: Observations and overview of some of the issues. *New Review of Libraries & Lifelong Learning*, 4(1), 45–62. doi: <https://doi.org/10.1080/1468994042000240214>
- Blackman, R. F. (2003). A study of the perceptions and attitudes regarding library services available to students enrolled in online degree programs. (Doktora tezi). ProQuest Dissertations and Theses Global veri tabanından erişildi (UMI No. 3126987)
- Blansit, B. D. (2007). Beyond password protection: Methods for remote patron authentication. *Journal of Electronic Resources in Medical Libraries*, 4(1–2), 185–194. https://doi.org/10.1300/J383v04n01_17
- Blessinger, P. ve Bliss, T.J. (2018). Introduction to Open Education: Towards a Human Rights Theory. *The International Journal of Open Educational Resources*, 1(1), 1-16. doi: 10.18278/ijoer.1.1.5.
- Blomberg, M. ve Evans, G.E. (1989). Kütüphane teknisyenleri için teknik hizmetlere giriş. Tuncer, N. (çev.). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Bozkurt, A. (2015). Kitlemel Açık Çevrimiçi Dersler (Massive Open Online Courses-MOOCs) ve sayısal bilgi çağında yaşamboyu öğrenme fırsatı. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 1(1), 56-82.

- Bulgan, U. (2002). Kütüphanecilik sektöründe hizmet kalitesinin ölçümü ve bir üniversite kütüphanesi uygulaması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Caladine, R. (2008). Enhancing e-learning with media-rich content and interactions. NY, ABD: Information Science Publishing.
- Casey, M. D. (2008). The Historical Development of Distance Education Through Technology, TechTrends, 52 (2).
- Cengiz, E. (2017). *Halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikaları: Türkiye’de halk kütüphaneleri üzerine bir değerlendirme.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Chowdhury, G. G. ve Chowdhury, S. (2003). Digital library services. Chowdhury, G. G. (ed.by) Introduction to Digital Libraries içinde. London: Facet Pub.
- Curtis, J. A. ve Biedenbach, J. M. (1979). Educational telecommunications delivery systems. Washington DC: American Society for Engineering Education.
- Çakın, İ. (2011). Bilgi ve Belge Yönetimine giriş. Yayımlanmamış ders notu, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çakmak, T. ve Özel, N. (2012). Yeni nesil kütüphane katalogları: OPAC 2.0. Özgür Külcü, Tolga ve Nevzat Özel (yay. haz.). *Prof. Dr. K. Gülbün Baydur’a armağan kitabı* içinde (s. 111-116). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Çelik, A. (1998). Uzaktan eğitim ve kütüphanecilik. *Türk Kütüphaneciliği*, 12(2), 104-109.
- Çelik, A. ve Özenç Uçak, N. (1993). Üniversite kütüphaneleri üzerine. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 10(2), 115-121.
- Erişim adresi:
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/huefd/issue/41178/497966>

- Çelik, S. (1999). *Üniversite kütüphanelerinde personel yönetimi ve Türkiye 'de durum*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çukadar, S. ve Çelik, S. (2003). İnternete dayalı uzaktan öğretim ve üniversite kütüphaneleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(1), 31-42. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/doujournal/issue/66647/1042791>
- Demiray, U. ve İşman, A. (2001). History of distance education. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Erişim adresi: https://1eaf95a855cef810f54114af1117a9705e2515a3.vetisonline.com/index.jsp?modul=makale-goruntule&id=AWWAPaIJHDbCZb_mQqdC
- Devran, Y. ve Elitaş, T. (2017). Uzaktan eğitim: Fırsatlar ve tehditler. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 8(27), 32-40. doi:0.5824/1309-1581.2017.2.003.x
- Dewey, J. (2004). *Demokrasi ve eğitim*. Ankara: Yeryüzü yayınevi.
- De Rosa, C., Cantrell, J., Hawk, J., & Wilson, A. (2006). College students' perceptions of libraries and information resources. Erişim adresi: https://www.oclc.org/content/dam/oclc/reports/pdfs/Percept_all.pdf
- Dilek Kayaoğlu, H. (1997). *Derme oluşturma ve geliştirme: İ.Ü. Merkez Kütüphanesi 'nde bütçe yönetimi (Nisan 1994-Kasım 1997)*. İstanbul: Mavibulut.
- Distance and Online Education. (2023, 4 Mart). Online at IOWA. Erişim adresi: <https://distance.uiowa.edu/>
- Distance Education Library Services. (2023, 7 Mart). Home. Erişim adresi: <https://guides.lib.uiowa.edu/c.php?g=132222&p=863122>
- Distance Education. (2023, 7 Mart). Menu. Erişim adresi: <https://www.uky.edu/academics/graduate-certificate/college-education/distance-education-graduate-certificate-online>
- Distance Learning Services. (2023, 7 Mart). Distance Learning. Erişim adresi: <https://libraries.uky.edu/DLLS>

- Distance learning. (2023, 7 Mart). Erişim adresi: <https://www.lawinsider.com/dictionary/open-and-distance-learning>
- Duymaz, R. (2002). Geleceğimizin aynası: Eğitim. *Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, C serisi, 2(1).
- Ekren, G. ve Genç Kumtepe, E. (2018). Yükseköğrenim düzeyinde uzaktan eğitimde “açıklık” kavramına yönelik içerik analizi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2),112-128. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/465589>
- Ergen, B. (1996). *Ergonomik açıdan ödünç verme hizmeti*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ertürk, S. (1993). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan Yayınları.
- Evans, T., ve Nation, D. (2007). *Globalization and emerging technologies*. In M. G. Moore (Ed.), *Handbook of distance education in* (s.649–659). Mahwah: New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Evans, G.E ve Saponaro, M.Z. (2012). *Collection management basics*. 6nd.ed. Santa Barbara, California. Library and information science text series.
- FernUniversität in Hagen. (2021). Universitätsbibliothek Service. Erişim adresi: <https://www.fernuni-hagen.de/bibliothek/service/>
- FernUniversität in Hagen. (2022). About. Erişim adresi: <https://www.fernuni-hagen.de/english/university/index.shtml>
- FIED. (t.y.). A propos de la FIED. Erişim adresi: <https://www.fied.fr/qui-sommes-nous>
- Gardner, C. A. (1985). Book selection policies in the College Library: A reappraisal. *College and Research Libraries*, 46, 140-146.
- Garrison, D. R. (1985). Three generations of technological innovations in distance education. *Distance Education*, 6(2), 235–241.
- Gökçe, Z. (2008). *Avrupa Birliği’ne giriş süresince Türk halk kütüphaneleri: Derme geliştirme politikaları açısından karşılaştırmalı analizi*. (Kültür

ve Turizm Bakanlığı Uzmanlık tezi). Erişim Adresi:
<http://docplayer.biz.tr/7772693-T-c-kultur-ve%02turizm-bakanligi-kutuphaneler-ve-yayimlar-genel-mudurlugu.html>

Greenberg, R. ve Bar-Ilan, J. (2015). Ask a librarian: Comparing virtual reference services in an Israeli academic library. *Library & Information Science Research*. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2014.09.005>

Gülbahar, Y. (2009). *E- Öğrenme*. Ankara: Pegem Yayınları.

Hines, S. S. (2013). What do distance education faculty want from the library?. *In The Twelfth Off-Campus Library Services Conference Proceedings* (pp. 215-227). Routledge.

Holmberg, B. (1995). Evolution of the character and practice of distance education. *Open Learning*, 10(2), 47-53.

Hungwa, S., & Ramatu, T. (2013). The significance of electronic resources and digital library theories for skills development of library staff in nigeria. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. Erişim adresi: <http://diditalcommons.unl.edu/libphilprac/1001>.

Huwiler, A. G. (2015). Library services for distance students: Opportunities and challenges. *Journal of Library & Information Services in Distance Learning*, 9(4), 275-288, doi: 10.1080/1533290X.2015.1111283

Hüseyin, E. & Kocasarac, H. (2022). Uzaktan eğitimin dünyadaki tarihsel gelişiminin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8 (3), 191-213. doi: 10.47714/uebt.1145733

Işık, A. Ü. (2000). *Üniversite kütüphanelerinde sağlama ve sağlama politikası: H.Ü. Beytepe Merkez Kütüphanesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. (2023, 9 Mart). Hakkında. Erişim adresi: <https://auzef.istanbul.edu.tr/tr/content/fakultemiz/hakkinda>

İşman, A. (2003). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Değişim Yayınları.

- İşman, A. (2014). *Geleceğin eğitim sistemi uzaktan eğitim, Yeni Türkiye, Türk Eğitimi Özel Sayısı 1*, Semih Ofset, 2014, 58, 800-820.
- İşman, A. (2015). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi
- İşman, A. (2022). *Uzaktan eğitim*. (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Kamper, G. D. ve Plessis, E. C. (2014) Some critical reflections on open distance learning, with particular reference to work-integrated learning, *Africa Education Review*, 11(1), 77-90, doi: 10.1080/18146627.2013.85356
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma teknikleri ve istatistik yöntemleri*. Ankara: Özkan Yayıncılık.
- Karataş, M. (2002). *Ankara Üniversitesi fakülte kütüphanelerinde derme geliştirme çalışmaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Katane, I., Katans, E. ve Vavers, V. (2021). Open education as a philosophically methodological basis for distance education. *Proceedings of the International Scientific Conference, Volume II, May 28-29*, 267-282.
- Kavak, A. (2018). *Değişen kütüphanelerin ve kütüphane hizmetlerinin kullanıcılar üzerindeki etkileri: Ankara örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Pegem A Yayınları, 1. Baskı, Ankara
- Kern, M. K. (2014). What about user services?: Putting the US in RUSA. *Reference & User Services Quarterly*, 53(3), 209-212.
- Keser, E. (2007). *Üniversite kütüphanelerinde kullanıcı memnuniyeti ölçümü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keseroğlu, H. S. (2006). *Kataloglama Kuralları 2: Örneklerle Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları*. İstanbul: Mep Kitap

- Keseroğlu, H. S. (2021). *Eğitime uzaktan bakmak: Kavramsal bir deneme*. Güler Demir, Ayşenur Güneş, Hamid Derviş (Ed.). Çeşitli boyutlarıyla ile uzaktan eğitim (s.37-49) içinde. İstanbul: Hiperyayın.
- Khosrowpour, M. (2006). *Dictionary of Information Science and Technology*. Hershey: Idea Group Publishing. Erişim adresi: <http://site.ebrary.com/lib/ataturk/Doc?id=10158023&ppg=784>
- Kırel, Ç. (1989). Anadolu Üniversitesi'nin kültürel yapısında meydana gelen değişimler. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 349-367.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Koca, N. (2023). *Lisans öğrencilerinin kütüphane bilgi hizmetlerinde teknoloji kullanımı ve farkındalığı: Aksaray Üniversitesi örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.
- Koçoğlu, E. ve Egüz, Ş. (2019). Türkiye'de sosyal bilgiler eğitimine ilişkin alan eğitimcilerin sorunsal tespitleri. *Manas Journal of Social Studies*, 8(1/1), 27-38.
- Konya, Ü. (2004). Üniversite kütüphanelerinde pazar bölümlleme stratejileri. Ü. Konya (Yay. Haz.). 40. *Kütüphane haftası bildirileri: 29 Mart-4 Nisan 2004* içinde (ss. 25-36). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Köçer, M.ve Egüz, Ş. (2013). Atatürk dönemi Türkiye-Fransa eğitim ilişkileri. *Turkish studies*, 8(10), 387-393.
- Köçer, M.ve Egüz, Ş. (2014). Türk eğitim tarihinde sekülerizm. *Turkish studies*, 9(5), 387-393, 1447-1457.
- Köprülü, D. (2006). Halk kütüphanelerinde koleksiyon seçimi. *Bilgi Dünyası*, 7(1), 77-88.
- Kuş, G., Uğur, S. ve Büyükköse, G. T. (2019). Kitlel açk çevrimiçi derslerde temel ilk yardım eğitimi: Akadema örneği. *Uluslararası Açık ve*

Uzaktan Öğrenme Konferansı Bildiri Kitabı, 14-15-16 Kasım 2019, içinde (s.571-579). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Latchem, C. (2014). Musing on the memes of open and distance education. *Distance Education*, 35(3), 400-409. Doi: 10.1080/01587919.2015.955266

McCulloch, E., (2006). Digital directions taking stock of open access: progress and issues. *Library Review*, 55(6),337–343.

Mears, W. ve Clough, H. (2015). Online library accessibility support: A case study within the Open University Library. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 30(1), 73-85. doi: 10.1080/02680513.2015.1025735

Mensah, V., ve Afful-Arthur, P. (2019). Knowledge and accessibility of library resources and support services by distance learners: a study of University of Cape Coast Library. *International Journal of Information Studies & Libraries*, 4(2), 37–45.

MensahBorteye, E., BruceLampitey, R., AfetsiYaoHumphrey-Ackumey, S. ve A.Owusu-Ansah, A. (2022). Awareness and use of remote access to electronic resources by postgraduate students in a university. *Journal of Library & Information Services in Distance Learning*. doi: <https://doi.org/10.1080/1533290x.2022.2137270>

Moore, M, ve Kearsley, G. (2012). *Distance education: A system view of online learning*. USA: Wadsworth.

Moore, M. G. Ve Kearsley, G. (1996). *Distance education: A systems view*. Wadsworth Publishing Company.

Mubofu, C., ve Malekani, A. (2021). Accessibility of library resources and support services by distance learners. *Journal of Library & Information Services in Distance Learning*, 15(4), 267–279. doi: <https://doi.org/10.1080/1533290X.2021.202134>

- Munn, Robert J. (1973). Session II-B: The British Open University. *Journal of Chemical Education*, 50(1), 21. doi: <https://doi.org/10.1021/ed050p21.2>
- Nakamura, M. (2017). The state of distance education in Japan. *Quarterly Review of Distance Education*, 18(3), 75–87.
- Nipper, S. (1989). Third generation distance learning and computer conferencing. In Mason, R. & Kaye, A. (Eds.), *Mindweave: Communication, computers and distance education*. Oxford, UK: Permagon.
- NSU Florida. (2023a, 7 Nisan). Distance Education. Erişim adresi: <https://www.nova.edu/academics/distance-education.html>
- NSU Florida. (2023b, 7 Nisan). NSU History. Erişim adresi: <https://www.nova.edu/about/history.html>
- Odabaş, H. ve oşkun, P. (2011). Türkiye’de niversite kütüphaneleri standartları. A.. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, 45, 321-346. doi: <https://doi.org/10.14222/Turkiyat1061>
- Odabaş, H. ve Odabaş, Z. Y. (2009). Web Tabanlı Yüksek ğretim Programları İçin Geliştirilen Kütüphane Hizmetleri ve Uygulamaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(42), 83-103.
- Open Universities Australia. (2023, 9 Nisan). How OUA Works. Erişim adresi: <https://www.open.edu.au/how-oua-works>
- zarslan, Y. (2008). Uzaktan eğitim uygulamaları için açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri. *inet-tr’08-XIII. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri Kitabı, 22-23 Aralık 2008, Orta Doğu Teknik niversitesi içinde* (s. 55-60). Ankara.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Özdil, İ. (1986). *Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türk eğitim sisteminde uzaktan eğitimin yeri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık ğretim Fakültesi Yayınları.

- Özdoğan, A. Ç. ve Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, Salgın Sürecinde Türkiye’de ve Dünyada Eğitim, 13-43. doi: 10.37669/milliegitim.788118
- Özer, B. (1989). Türkiye’de uzaktan eğitim: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi’nin uygulamaları. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Erişim adresi: [http://irep.emu.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11129/2520/1/1989\).T%C3%BCrkiye'de%20uzaktan.pdf](http://irep.emu.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11129/2520/1/1989).T%C3%BCrkiye'de%20uzaktan.pdf)
- Özkol, İ., Doğan, K., & Köseali, G. (2019). EBYS uygulamalarında yapay zekâ destekli chatbot (sohbet robotu) kullanımı. Yalçınkaya B., Ünal MA, Yılmaz B., Özdemirci F.(Editör) *Bilgi Yönetimi ve Bilgi Güvenliği*, 229-250.
- Öztaş, O. (2010). *Uzaktan eğitim sistemi tasarımı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Papı, C. ve Büyükaslan, A. (2007). *Türkiye ve Fransa’daki Uzaktan Eğitimde Gelişmeler: Hangi Eğitim Hakkı*. Marsilya: Colloque Tice Mediterranee -
- Bracke, P. J. (2001). Access to remote electronic resources at the University of Arizona. *Science & Technology Libraries*, 20:2-3, 5-14, DOI: 10.1300/J122v20n02_02
- Peter, S. ve Deimann, M. (2013). On the role of openness in education: A historical reconstruction. *Open Praxis*, 5 (1), 7-14.
- Pittman, V. V. (1986). Station WSUI and the early days of instructional radio. *The Palimpsest*, 67(2), 38-52.
- Polat, C. (1999). 21. yüzyıla girerken ülkemizde derleme sorunu, bilginin serüveni: dünü bugünü ve yarını içinde. *Türk Kütüphaneciliği*, 4(3) 579-612.
- Polat, C. ve Akkaya, M. A. (2018). Toplumsal kültür kurumu olarak halk kütüphaneleri: Çankırı halk kütüphanelerinin olanaklar ve hizmetler

durum haritası. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(1), 534-570. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dtcfdergisi/issue/66800/1044702>

Raghavan, S. ve Kumar, P. R. (2008). The need for participation in open and distance education: The Open University Malaysia experience. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 9(4), 77-89.

Ranjanjyoti, S. (2014). Capacity building in university library services. Erişim adresi: <https://ir.inflibnet.ac.in/handle/1944/1826>

Reiter, C. M. (2002) Interlibrary Loan, *Journal of Hospital Librarianship*, 2(2), 99-106, doi: 10.1300/J186v02n02_10

Ritterbush, J. (2014) Assessing Academic Library Services to Distance Learners: A Literature Review of Perspectives from Librarians, Students, and Faculty, *The Reference Librarian*, 55(1), 26-36. doi: [10.1080/02763877.2014.853274](https://doi.org/10.1080/02763877.2014.853274)

Saba, F. (2003). *Distance education theory, methodology and epistemology: A pragmatic paradigm*. In M. G. Moore & W. G. Anderson. Handbook of distance education. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Sadeghi, M. (2019). A shift from classroom to distance learning advantages and limitation. *International Journal of Research in English Education*, 4(1), 80-88.

Saettler, P. (1990). *The evolution of American educational technology*. Littleton, CO: Libraries Unlimited.

Sakarya Üniversitesi. (2023, 5 Ekim). Anasayfa. Erişim adresi: <https://kutuphane.sakarya.edu.tr/tr>

Saraç, B. ve Alptekin, N. (2022). Efficiency in open and distance education: A research at Anadolu University. *Turkish Online Journal of Distance Education (TOJDE)*, 23(2), 153-168.

Sarıtaş, M. (2009). *Uzaktan Eğitim*. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. Ankara: Pegem A. Yayıncılık. 137-16

- Saykılı, A., Altınpulluk, H. ve Gümüş, S. (2019). Açık ve uzaktan öğrenmede açıklık: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi Örneği. *Uluslararası Açık ve Uzaktan Öğrenme Konferansı, 14-15-16 Kasım 2019* içinde (s. 389-398). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Schlosser, C. A. ve Anderson, M. L. (1994). *Distance education: Review of the literature*. Washington: AECT Publication.
- Scott, J. C. (1999). The Chautauqua movement: Revolution in popular higher education. *The Journal of Higher Education*, 70(4), 389-412.
- Sefercioğlu, N. (1977). Kataloglamada Milletlerarası gelişmeler. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(3), 121-134.
- Simpson, M. ve Anderson, B. (2012). History and heritage in open, flexible and distance education. *Journal of Open, Flexible, and Distance Learning*, 16(2), 1-10. Distance Education Association of New Zealand. Retrieved from: <https://www.learntechlib.org/p/147885/>.
- Şahin, M. (2021). Dünyada ve Türkiye'de yükseköğretimde uzaktan eğitimin tarihi ve gelişim süreci. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 91-113. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/mkuefder/issue/63331/891584>
- Tan, M. (1987). Eğitsel fırsat eşitliği: (sosyolojik bir kavram olarak gelişimi). *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 20 (1), 245-259. doi: 10.1501/Egifak_0000001058
- Taylor, A. G. (2003). *The organization of information*. London: Libraries Unlimited.
- Taylor, J. C. (2001). *Fifth generation distance education*. Instructional Science and Technology, 4(1), 1-14.
- Tekin, M. (1996). *Yetişkin eğitiminde radyo ve televizyon*. Ankara: Yüksel Matbaacılık.
- Tezcan, M. (2020). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- The Open University of Japon. (t.y.). About. Erişim adresi:
<https://www.ouj.ac.jp/en/about/aboutouj/>
- The Open University. (2023a, 2 şubat). About. Erişim adresi:
<https://www.open.ac.uk/>
- The Open University. (2023b, 2 şubat). Library Services. Erişim adresi
<https://www.open.ac.uk/library/>
- The UNED. (2020). About us. Erişim adresi:
<https://www.uned.es/universidad/inicio/en/conocenos.html>
- Tipton, C. J. (2002). Academic libraries and distance learners: A study of graduate student perceptions of the effectiveness of library support for distance learning (Order No. 3060910). ProQuest Dissertations & Theses Global veri tabanından erişildi. (305484186). Erişim adresi:
<https://www.proquest.com/dissertations-theses/academic-libraries-distance-learners-study/docview/305484186/se-2>
- Tobias, C., & Blair, A. (2015). Listen to What You Cannot Hear, Observe What You Cannot See: An Introduction to Evidence-Based Methods for Evaluating and Enhancing the User Experience in Distance Library Services. *Journal of Library & Information Services in Distance Learning*, 9(1/2), 148–156. doi:
<https://doi.org/10.1080/1533290X.2014.946354>
- Tonta, Y. (1987), Interlending services in Turkish university libraries. *Interlending & Document Supply*, 15(4), 122-125, doi: 10.1108/eb008551.
- Tonta, Y. (1997). Kütüphanelerarası işbirliği ve bilgi kaynaklarının etkin kullanımı. Bülent Yılmaz (Haz.). *H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü 25 Yıla Armağan içinde* (s. 100-108). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Tonta, Y. (1999). Kütüphanelerarası işbirliğinin neresindeyiz? [Bildiri]. Ö. Bayram, E. Erkan, T. Gülle, D. Toplu, M. Toplu ve E. Yılmaz (Ed.). *Bilginin Serüveni: Dünü, Bugünü ve Yarını: Türk Kütüphaneciler Derneğinin Kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri*,

- 17-21 Kasım 1999, içinde (s. 492-514). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği
- Tonta, Y. (2005). Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler. 41. *Kütüphane Haftası*. Erişim adresi: <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/tonta-kut-haftasi-2005-acik-erisim.pdf>
- Toptaş, E. (2001). *Uzaktan eğitim ve kütüphanecilik bölümlerinde uygulanması: A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü için bir model*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Tyckoson, D. A. (2001). What is the best model of reference service. *Library Trends*, 50(2),183-196.
- Tyler, K. M. (2010). *Factors influencing virtual patron satisfaction with online library resources and services* (Order No. 3556408) ProQuest Dissertations & Theses Global veri tabanından erişildi. (1324470920). Erişim adresi: <https://www.proquest.com/dissertations-theses/factors-influencing-virtual-patron-satisfaction/docview/1324470920/se-2>
- Tyler, Ralph W. (1950). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. USA: The University of Chicago Press.
- UCLA Extension. (2022). About UCLA Extension. Erişim adresi: <https://www.uclaextension.edu/about-ucla-extension>
- Uçak, N. (1995). Kütüphaneleri etkileyen teknolojik yenilikler ve geleceğin kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(1), 49-55
- Uçak, N. (2003). Elektronik Danışma Hizmetleri. *Bilgi Dünyası*, 4(2), 103-121.
- University of Helsinki. (2022). Open University. Erişim adresi: <https://www.helsinki.fi/en/admissions-and-education/open-university>
- University of London Online Library. (2018). About the Library. Erişim adresi: <https://onlinelibrary.london.ac.uk/>
- University of London. (t.y.). About us. Erişim adresi: <https://www.london.ac.uk/about-us>

- Unwin, D. ve McAleese, R. (1988). *The encyclopedia of educational media communications and technology*. New York: Greenwood Press.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim* (1. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Uzunsakal, E. & Yıldız, D. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 14-28. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuusbdt/issue/38311/399621>
- Washington State University (2023). WSU Global Campus. Erişim adresi: <https://online.wsu.edu/about/who-are-global-campus-students/>
- Washington State University. (2021). WSU Libraries. Erişim adresi: <https://libraries.wsu.edu/info-for/global-campus/>
- Watson, E. F. (2000). Library services to distance learners: The new professional paradigms. *Further Reading*, 1, 19-22 Erişim adresi: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=86eaceb1f60816293c7895442de8ec4c6ba96451>
- Weber, D.C. (1976). A century of cooperative programs among academic libraries. *College & Research Libraries*, 37(3), 205-221, doi: 10.5860/crl_37_03_205.
- Wilson, K. (2007). OPAC 2.0: Next generation online library catalogues ride the Web 2.0 wave! *Online Currents*, 21(10), 406-413.
- Yalvaç, M. (1994). *Kütüphane hizmetlerinde bilgisayara geçiş ve sorunları*. İstanbul: Mavibulut Yayınları.
- Yang, Z. Y. L. (2005). Distance education librarians in the US ARL libraries and library services provided to their distance users. *The Journal of Academic Librarianship*, 31(2), 92-97.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yenal, A. Ç. (2009). *Uzaktan eğitim*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

YÖK. (2023, 17 Eylül). Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Yumurtacı, O. (2020). Öğrenen, öğreten ve teknoloji. Kesim, M. ve Yüzer, T.V. (ed.). *Açık ve uzaktan öğrenmenin teknoloji boyutu* içinde (s. 1-27). Ankara: Pegem Akademi.

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2023). Öğrenci istatistikleri. Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

EKLER

Ek 1: Bartın Üniversitesi Etik Kurul Onayı

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-23688910-050.01.04-2300084896
Konu : Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik
Kurulu Onay Belgesi

18.08.2023

Protokol No:	2023-SBB-0507
Araştırmanın Başlığı:	Yükseköğretimde Açık ve Uzaktan Eğitim Öğrencilerine Yönelik Kütüphane Hizmetleri
Proje Yürütücüsü:	Tuğba BİRKİN
Başvuru Formunun Geliş Tarihi:	14.08.2023
Karar Tarihi:	17.08.2023
Toplantı No:	17

Başvuru dosyasında etik sorun oluşturabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmadığından 17.08.2023 tarihli ve 17 numaralı toplantıda 2023-SBB-0507 numaralı başvuruya araştırma için ETİK KURUL ONAY belgesinin verilmesine karar verilmiştir.

Doç. Dr. Sedat BALYEMEZ
Başkan V.

Doç. Dr. Melih BAŞKOL
Üye

Doç. Dr. Vahit CELAL
Üye

Doç. Dr. Sefer Yetkin IŞIK
Üye

Belge Doğrulama Kodu: U99D7MM

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi: <http://ubys.bartin.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

Adres: Ağdacı Mahallesi Fakülte Caddesi No:54 Bartın

Telefon No: (0 378) 2235500

e-Posta:

Kep Adresi: bartinuniversitesi@hs01.kep.tr

Faks No: (0 378) 2235042

İnternet Adresi: <http://www.bartin.edu.tr/>

Bilgi için :

Telefon No:

Güleser Ada
Sekreter

Ek 2: Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurul Onayı

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
Fen, Matematik ve Sosyal Bilimler Etik Kurulu
DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı No:	35
Araştırmanın Yürütücüsü:	Tugba Birkin
Araştırmanın Başlığı:	Yükseköğretimde Açık ve Uzaktan Eğitim Öğrencilerine Yönelik Kütüphane Hizmetleri
Karar Tarihi:	10-11-2023
Kurul Görüşü:	Kabul Edilmiştir. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

SONUÇ: Kabul Edilmiştir. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Başkan Profesör Dr İbrahim Çiftçi	İMZA
Başkan Yardımcısı Profesör Dr Ela Özkan Canbolat	İMZA
Üye Profesör Dr Gülcihan Yıldırım	İMZA
Üye Profesör Dr Hakan Çolak	İMZA
Üye Doçent Dr Bilgehan Tekin	İMZA
Üye Doçent Dr Emine Çeliksoy	İMZA
Üye Doçent Dr Süheyla Bozkurt Balcı	İMZA
Üye Doçent Dr Serap Aslan Cobutoğlu	İMZA
Üye Hukuk Müşaviri V. Mehmet Çakmak	İMZA
Üye Doçent Dr Haydar Koç	İMZA

Belge Doğrulama Adresi:
<https://etikkurul.karatekin.edu.tr/dogrulama/0d462c5b73dd46bb>

Ek 3: Anket Formu

- ☐ Üniversite mezuniyetinin ardından yeni üniversite olarak kayıt yaptırdım.
- 10) Hangi üniversiteden açık ve uzaktan eğitim alıyorsunuz?
☐ Anadolu Üniversitesi ☐ İstanbul Üniversitesi ☐ Atatürk Üniversitesi
- 11) Açık ve uzaktan eğitimde kayıtlı olunan program türü hangisidir?
☐ Lisans ☐ Ön lisans
- 12) Öğrenim görmekte olduğunuz programı yazınız?
(Lütfen yazınız)
- 13) Açık ve uzaktan eğitimi tercih etme sebeplerinizi işaretleyiniz?
☐ Kariyer fırsatı ☐ Kişisel gelişim ☐ Yaşam boyu öğrenme ☐ Zaman ve mekan esnekliği
☐ Coğrafik sebepler ☐ Maddi imkansızlıklar ☐ Diğer (Lütfen yazınız).....

Bölüm 2: Uzaktan Kütüphane Hizmetleri Farkındalığı

Bu bölümde uzaktan kütüphane hizmetleriyle ilgili farkındalığınıza yönelik sorular yer almaktadır.

- 14) Açık ve uzaktan eğitim merkezinin web sayfalarında kütüphane ile ilgili bir bağlantı gördünüz mü?
☐ Evet ☐ Hayır
- 15) Açık ve uzaktan eğitim derslerinizin kaynaklarını genellikle nereden temin ediyorsunuz?
☐ Basılı materyaller ☐ Elektronik materyaller ☐ Her ikisinden ☐ Diğer (Lütfen yazınız).....
- 16) Herhangi bir öğretici/eğitmen bir duyuru, e-posta veya ders videosunda kütüphaneyi kullanmayı önerdi mi?
☐ Evet ☐ Hayır
- 17) Genellikle kütüphaneye erişmenizi gerektiren ödevleriniz/çalışmalarınız oldu mu?
☐ Evet ☐ Hayır
- 18) Kayıtlı olduğunuz üniversitenin kütüphanesine üye misiniz?
☐ Evet ☐ Hayır
- 19) Üye iseniz kütüphaneye nasıl üye oldunuz?
☐ Elektronik ortamda ☐ Fiziksel/Yüz yüze
- 20) Kayıtlı olduğunuz üniversitenin kütüphanesinden fiziksel olarak hiç yararlandınız mı?
☐ Evet ☐ Hayır
- 21) Yukarıdaki sorunun cevabı “evet” ise cevaplayınız. Hangi kütüphane hizmetlerinden yararlandınız?
☐ İnternet ve bilgisayar hizmeti
☐ Kitap ödünç hizmeti
☐ Mekânsal olarak kullanma (ders çalışma vb.)
☐ Sosyal zaman geçirme (kafeterya vb.)
☐ Diğer (Lütfen yazınız).....
- 22) Kayıtlı olduğunuz üniversitenin kütüphanesinin dijital hizmetlerinden hiç yararlandınız mı?
☐ Evet ☐ Hayır
- 23) Yukarıdaki sorunun cevabı “evet” ise cevaplayınız. Hangi kütüphane hizmetlerine erişim sağladığınızı işaretleyiniz?
☐ Kütüphane kataloğu
☐ Elektronik veri tabanları

- ☐ Kurumsal akademik arşiv
☐ Elektronik danışma hizmetleri
☐ Diğer (Lütfen yazınız)
- 24) Üniversite kütüphane hizmetleri hakkında en güncel bilgileri ve duyuruları nereden takip ediyorsunuz?
☐ Sosyal medya ☐ Üniversite web sitesi ☐ Mobil mesaj uygulamaları ☐ Arkadaş/Sosyal çevre ☐ Takip etmiyorum ☐ Diğer (Lütfen yazınız).....
- 25) Kütüphaneye gelmeden elektronik kaynaklara (veri tabanları) erişim sağlama konusunda eğitim aldınız mı?
☐ Evet ☐ Hayır ☐ Fikrim yok

Bölüm 3: Kütüphane Hizmetlerini Değerlendirme

Bu bölümde eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinin hizmetlerinin değerlendirildiği sorular yer almaktadır. Eğer kütüphane hizmetlerinden yararlandysanız bu bölümü cevaplayınız.

- 26) Kütüphane web sitesi arayüzünün açık, anlaşılır ve yönlendirici olduğunu düşünmekteyim.
☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 27) Kütüphane kataloğuna erişim sürecinde kütüphane web sitesinin açık, anlaşılır ve yönlendirici olduğunu düşünmekteyim.
☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 28) Kütüphanenin web sitesinin iyi hazırlanmış bir tasarıma sahip olduğunu düşünmekteyim.
☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 29) Kütüphane web sitesi aracılığıyla ihtiyaç duyduğum bilgiye kolaylıkla erişebildiğimi düşünmekteyim.
☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 30) Kütüphane web sitesi aracılığıyla kütüphane personeliyle kolaylıkla iletişim kurabilmekteyim.
☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 31) Kütüphane web hizmetlerini mobil arayüz üzerinden rahatlıkla kullanabiliyorum.
☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 32) Kütüphane mobil arayüzünde ihtiyaç duyduğum bilgileri bulabileceğim yönlendirmeler mevcuttur.
☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 33) Kütüphane kaynakları ve hizmetleri ile ilgili duyurular çeşitli yollarla ve iyi bir biçimde tarafıma ulaşmaktadır.
☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok

Bölüm 4: Kullanıcı Beklentileri

Bu bölümde eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinden beklentilerinizi ölçen sorular yer almaktadır.

- 34) Uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinden örgün eğitim öğrencileri gibi (kitap ödünç vb.) yararlanmak ister misiniz?
☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 35) Uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinden kütüphaneye gelmeden elektronik kaynaklara (veri tabanları) erişim sağlamak ister misiniz?

- ☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 36) Uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinden bilgi almak/soru sormak için çevrimiçi uzman desteği/kütüphaneciye sor aracılığıyla danışma hizmeti almak ister misiniz?
- ☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 37) Uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinin sunmuş olduğu hizmetleri anlatan çevrimiçi/yüz yüze eğitimlerin düzenlemesini ister misiniz?
- ☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 38) Uzaktan eğitim aldığınız üniversitenin yaşadığınız şehirdeki üniversite kütüphanesini kesintisiz kullanabilmenizi sağlamak amacıyla ikili anlaşmalar/protokoller yapmasını ister misiniz?
- ☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 39) Uzaktan eğitim aldığınız üniversitenin yaşadığınız şehirdeki üniversite dışında kuruluşların kütüphane hizmetlerine erişebilmenizi sağlamaya yönelik çalışmalar yapmasını ister misiniz?
- ☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 40) Uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinin, ihtiyaç duyduğunuz bilgi kaynağını dijitalleştirerek size ulaştırmasını ister misiniz?
- ☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 41) Uzaktan eğitim aldığınız üniversite kütüphanesinde bulunmayan bir kaynağı başka bir kütüphaneden ödünç alarak yararlanma hakkına sahip olmayı ister misiniz?
- ☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 42) Yaşadığınız şehirdeki üniversite kütüphanelerinden sınav dönemlerinde ders çalışabilmek için yararlanmak ister misiniz?
- ☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 43) Yaşadığınız şehirdeki üniversite kütüphanelerinin sunmuş olduğu dijital kütüphane hizmetlerinden yararlanmak ister misiniz?
- ☐ Kesinlikle evet ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır ☐ Fikrim yok
- 44) Konu hakkında eklemek istediğiniz fikir veya soruları yazınız?
(Lütfen yazınız).....

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Tuğba Birkin
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Hacettepe Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Bilgi ve Belge Yönetimi

YÜKSEK LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Bilgi ve Belge Yönetimi

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	
-----------	--

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	
Görevi/Pozisyonu	Kütüphaneci
Tecrübe Süresi	2 yıl

İLETİŞİM

Adres	
E-mail	

